

Výběr rozhodnutí ESLP pro justiční praxi

3/2021 ročník XXVII

Výběr rozhodnutí ESLP pro justiční praxi

Výběr rozhodnutí ESLP pro justiční praxi je připravován v kolektivu soudců Nejvyššího soudu, vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva a pracovníků z oddělení analytiky a srovnávacího práva Nejvyššího soudu a má za cíl zvýšit povědomí odborné právní veřejnosti o aktuálních a konečných rozhodnutích Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku. Ve snaze o maximální informovanost jsou skutkový stav a řízení u vnitrostátních soudů shrnuty stručně tak, aby měl čtenář dobrý přehled o základních důvodech stížnosti. Důraz je kladen na pečlivý výběr nejpodstatnějších částí odůvodnění rozhodnutí, které jsou předloženy. Autorské komentáře, zpracované většinou soudci Nejvyššího soudu, vystihují přínos daného rozhodnutí pro české právní prostředí, odkazy na články Úmluvy a příslušná dotčená ustanovení národního práva spolu s uvedením klíčových slov zvyšují odbornou hodnotu periodika.

Redakční rada:

Předseda: JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.
Členové: JUDr. Antonín Drašík, JUDr. Ivo Kouřil, Mgr. Aleš Pavel,
JUDr. Lubomír Ptáček, Ph.D., JUDr. Vít A. Schorm, JUDr. Pavel Simon,
JUDr. Milada Šámalová,
Mgr. et Mgr. Katarína Šipulová, M. St. (Oxon), Ph.D. (MUNI),
JUDr. Robert Waltr
Adresa redakce: Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: podatelna@nsoud.cz

Ročník XXVII, číslo 3/2021

Vychází 24. 9. 2021

ISSN 1214-3839, MK ČR E 1200

Vzor citace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva:

- Kummer proti České republice, č. 32133/11, rozsudek ze dne 27. 3. 2014
- Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království, č. 26766/05 a 22228/06, rozsudek velkého senátu ze dne 15. 12. 2011, § 118

Vážená odborná i laická veřejnosti, milí čtenáři,

jsem rád, že se s Vámi mohu už nyní podělit o následující pozitivní zprávu, týkající se obou sbírek soudních rozhodnutí, aktuálně vydávaných Nejvyšším soudem ve spolupráci s nakladatelstvím Wolters Kluwer ČR, a. s. Nejvyšší soud začne od ledna 2022 vydávat Sbirku soudních rozhodnutí a stanovisek, známou jako „zelená sbírka“, a spolu s ní i Výběr rozhodnutí ESLP pro justiční praxi, „modrou sbírku“, už jen výhradně v elektronické podobě, a co je nejdůležitější, zcela zdarma pro všechny zájemce. Končíme tak s vydáváním tištěných verzí, na jejichž nákup odběratelé ročně vynakládali tisíce korun.

Doba se zrychlila, a to především díky vyspělé elektronické komunikaci. Právě proto přistupujeme k této historické změně, i když jsme původně zamýšleli vydávat obě sbírky v tištěné podobě nejméně do roku 2025. Rozhodli jsme se tak i s vědomím, že někteří čtenáři, kteří by snad tak trochu staromilsky, chtěli i nadále jednotlivá tištěná vydání zakládat do svých knihoven, nebudou rádi. Zájem o tištěné sbírky, pravděpodobně i kvůli nákladům na jejich pořízení, však v konkurenci s elektronickými verzemi rychle upadá. Požadavky veřejnosti na rychlý elektronický přístup, kvalitní vyhledávání na základě klíčových slov a hesel, pohodlné kopírování delších pasáží vybraných judikátů či jejich případné elektronické třídění, vnímáme jako úkoly, které musíme splnit v prvé řadě – a dříve, než jsme původně předpokládali. Nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a. s., od kterého na úvod roku 2022 převezmeme bez změny webových adres kompletní správu dnes už zaběhnutých elektronických verzí sbírek, děkujeme za mnohaletou úspěšnou spolupráci. Tato spolupráce vrcholí právě nyní, v případě elektronických verzí sbírek při předávání veškerých elektronických dat a know-how výhradně do správy Nejvyššího soudu a současně též při přípravě tisku posledních tištěných sbírkových sešitů. Vydavatelství Wolters Kluwer ČR, a. s., se i v tomto čase ukazuje jako spolehlivý a velkorysý partner.

Do začátku roku 2022 zbývá poměrně dost času, přál jsem si však informovat Vás všechny o takto radikální změně co nejdříve. Pro pravidelné návštěvníky elektronických verzí našich sbírek se vlastně nic nemění. – I když ano, už za sbírky, respektive přístupy do nich, nebudou nic platit. No a doufám, že zavedení tohoto bezplatného servisu pro všechny, určitě přispěje nejen k větší spokojenosti čtenářů, ale především k vyššímu právnímu povědomí v celé naší společnosti. A to je jeden z cílů, o které Nejvyšší soud vedle své zákony určené rozhodovací činnosti také každodenně usiluje.

*JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.,
předseda Nejvyššího soudu*

OBSAH

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva o stížnosti č. 26374/18 ve věci Guðmundur Andri Astraðsson proti Islandu	s. 1
Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva o stížnosti č. 22457/16 ve věci X. a ostatní proti Bulharsku	s. 21
Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva o stížnosti č. 31295/11 ve věci Yam proti Spojenému království	s. 48
Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva o stížnosti č. 40495/15 a 2 dalších ve věci Akbay a ostatní proti Německu	s. 62

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
VELKÝ SENÁT
1. 12. 2020
VĚC GUÐMUNDUR ANDRI ASTRADÐSSON PROTI ISLANDU
(rozsudek velkého senátu Guðmundur Andri Astraðsson,
stížnost č. 26374/18)

Dotčený článek Úmluvy:
čl. 6 odst. 1

Odkazy na českou právní úpravu:
čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Klíčová slova:
spravedlivý proces – flagrantní odepření spravedlnosti – nestranný soud –
nezávislý soud – podstatná vada řízení – právní jistota – **soud zřízený zákonem**

**Porušení zásady projednání věci soudem zřízeným zákonem jako důsledek
procesních vad ve způsobu jmenování soudců**

Autorský komentář:

Rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva má zcela zásadní význam pro rozvíjející se judikaturu, kterou se ESLP snaží reagovat na různorodé útoky politických aktérů do nezávislosti vnitrostátních soudů, v posledních letech zejména v Maďarsku, Polsku a Rumunsku. Skutkově věc pojednává o problému, který by se dal kvalifikovat jako „personální obsazení soudu vlastními lidmi“ – jak totiž upozornil disentující soudce de Albuquerque, rozsudek ve své podstatě popisuje manipulaci s procesem výběru a jmenování soudců. Zatímco islandská vláda prezentovala nedostatky v procesu jmenování na straně ministryně spravedlnosti jako technickou vadu, která byla následně zhojena souhlasem dalších aktérů, kteří se na procesu jmenování soudců podílejí, ESLP uplatnil daleko přísnější kritéria přezkumu. Jednak precizoval obsah zásady „soud zřízený zákonem“, zároveň dovodil třístupňový test, který určuje, zda k porušení této zásady došlo: 1) existence zřejmého porušení vnitrostátního práva, 2) posouzení porušení ve světle cílů a požadavků práva na „soud zřízený zákonem“, a 3) hodnocení role vnitrostátních soudů v přezkumu porušení vnitrostátního práva. ESLP zdůraznil, že absence zřejmého porušení vnitrostátních pravidel výběru a jmenování soudců ještě nutně neznamená, že k porušení práva na soud zřízený zákonem nedošlo. Za některých okolností totiž podle ESLP může i takový procesní postup, který se zdá zcela v souladu s vnitrostátními zákonnými pravidly, vést k výsledku, který je neslučitelný s cílem a zásadami práva chráněného Úmluvou.

ESLP v tomto smyslu reaguje na v současnosti nejčastější zásahy do složení a pravomocí evropských vnitrostátních soudů, u nichž političtí aktéři rádi spoléhají právě na procesní a technické úpravy, kterých škodlivost se neprojevuje v nezákonné formě, ale až v dopadu na objektivní nezávislost soudů.

Význam rozsudku Guðmundur Andri Astraðsson je v trojí rovině: zaprvé, ESLP zcela jednoznačně konstatoval, že ač Úmluva nedává přednost žádnému konkrétnímu ústavnímu modelu, jmenování soudců je jednou ze složek práva na „soud zřízený zákonem“. Zadruhé, obzvláště důležitý je závěr soudu, že ač jednotlivá porušení nemusí být tak závažná, aby došlo k porušení soudu zřízeného zákonem, ve spojitosti s dalšími kroky může vést k výsledku neslučitelnému s Úmluvou. ESLP tak vlastně navrhuje způsob, jak mapovat kauzální sled událostí vedoucích k oslabení práva na soud zřízený zákonem. Tato kvalifikace ovšem otevírá řadu otázek, jak bude ESLP v budoucnu postupovat – třeba zda porušením zákonem zřízeného soudu bude i odvolání soudce, který byl nahrazen soudcem jmenovaným zcela legitimně a v souladu s postupem předvídaným zákonem. Jinými slovy, zda i za takovéto situace bude možné postihnout negativní důsledky nepravdivého odvolání soudce konceptem „soud zřízený zákonem“. Zatřetí, ESLP zdůraznil, že rozhodnutí soudců, jejichž proces jmenování do funkce trpěl takovými vadami, nelze pokládat za rozhodnutí soudů zřízených zákonem. Tento závěr může mít výrazný dopad na mezinárodní legitimitu rozhodnutí vydávaných účelově obsazenými soudy a tak i na další vývoj v Maďarsku, Polsku či Rumunsku.

SKUTKOVÝ STAV

(1–15) Stěžovatel Guðmundur Andri Ástráðsson u Soudu tvrdil porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy v důsledku toho, že jeho trestní odsouzení bylo vyneseno „soudem“, který nebyl „zřízený zákonem“, a který nebyl nezávislý a nestranný. Islandský parlament přijal v posledních dekádách řadu zákonů směřujících ke komplexní restrukturalizaci a reformě soudnictví, s cílem posílit jeho nezávislost a legitimitu. V roce 1989 zákonem č. 92/1989 mj. zřídil hodnotící komisi, která měla posuzovat schopnosti a kvalifikaci kandidátů na funkci soudce okresního soudu. Cílem ustanovení bylo zajistit soudcovskou nezávislost a zvýšit důvěru veřejnosti v soudnictví. Komise byla nezávislým poradním tělesem ministra spravedlnosti a skládala se ze tří členů jmenovaných Nejvyšším soudem, okresními soudy a islandskou Advokátní komorou. Role komise v následujících letech posilovala, a to zejména novelou bývalého Zákona o soudech z roku 2010, která zvýšila počet jejich členů na pět, rozšířila její mandát na výběr soudců Nejvyššího soudu, a zavedla pravidlo, podle kterého ministr spravedlnosti mohl jmenovat pouze ty kandidáty, které komise vyhodnotila jako nejvíce kvalifikované na danou pozici. Pokud by ministr spravedlnosti chtěl jmenovat jiného kandidáta, potřeboval by k tomu souhlas parlamentu.

(16–59) Dne 26. 5. 2016 islandský parlament přijal Zákon o soudnictví č. 50/2016 (nový Zákon o soudnictví), který nabyl účinnosti 1. 1. 2018. Zákon zřídil nový Odvolací soud, soud druhého stupně, složený z patnácti soudců. Přechodné ustanovení IV řešilo jmenování soudců do nového Odvolacího soudu, které mělo být ukončeno k 1. 7. 2017, tak, aby se soudci mohli ujmout svých povinností k 1. 1. 2018. Výběr kandidátů měla posoudit hodnotící komise. Přechodné ustanovení dále upřesňovalo, že ministr spravedlnosti nesmí jmenovat kandidáta, kterého komise nedoporučila. Od tohoto pravidla se ministr mohl odchýlit pouze pokud navrhl kandidáta, který podle komise splnil všechny minimální zákonné požadavky, a s jehož jmenováním souhlasil parlament. Přechodné ustanovení IV také předvídalo že parlament musí jednotlivě schválit všechny kandidáty.

Postup výběru soudců nově vzniknuvšího islandského Odvolacího soudu probíhal tak, že hodnotící komise posuzovala 33 kandidátů. Zatímco podle komise všech 33 kandidátů splňovalo zákonné podmínky pro výkon funkce soudce Odvolacího soudu, komise navrhla patnáct kandidátů, které považovala za nejlépe kvalifikované. Soudkyně A. E. mezi nimi nebyla. Ministryně spravedlnosti se chtěla od seznamu komise odchýlit a opakovaně žádala o rozšíření počtu doporučených kandidátů, čemuž však komise nevyhověla.

Dopisem ze dne 29. 5. 2017 přeložila ministryně spravedlnosti parlamentu návrh patnácti kandidátů na funkci soudce Odvolacího soudu. Návrh obsahoval pouze jedenáct jmen původně doporučených hodnotící komisí. Ministryně tuto změnu odůvodnila tím, že komise nepřikládala kritériu justiční praxe takovou váhu, jakou si funkce soudce Odvolacího soudu vyžadovala. Návrhem ministryně se zabýval parlamentní ústavní a kontrolní výbor dne 30. 5. 2017. Dne 1. 6. 2017 parlament většinou 31 hlasů (všechno členů koaličních stran) proti 22 seznam ministryně spravedlnosti schválil.

(60–75) V červnu 2017 dva neúspěšní kandidáti původně doporučení hodnotící komisí napadli průběh jmenování soudců u okresního soudu v Rejkavíku a žádali zrušení rozhodnutí nenavrhnout je jako kandidáty parlamentu ke schválení. Okresní soud obě podání odmítl jako nepřipustné s tím, že takové rozhodnutí by neanulovalo jmenování patnácti soudců parlamentem. Nejvyšší soud toto rozhodnutí potvrdil dne 31. 7. 2017. V jiném řízení Nejvyšší soud nicméně oběma kandidátům přiznal náhradu nemajetkové újmy ve výši 5 700 eur a shledal, že ministryně spravedlnosti nedostála své povinnosti vést nezávislé šetření a posouzení srovnatelné s hodnocením komise u těch čtyř kandidátů, u kterých se od názoru komise odchýlila. Nejvyšší soud rovněž konstatoval, že nedostatky postupu ministryně spravedlnosti nebyly zhojeny ani hlasováním parlamentu.

(76–100) Stěžovatel byl dne 31. 1. 2017 odsouzen za řízení bez řidičského oprávnění a pod vlivem návykové látky. Proti rozhodnutí se odvolal k Nejvyššímu soudu, nicméně, jelikož ten se věci nestihl zabývat před koncem roku 2017, věc byla postoupena k nově ustanovenému Odvolacímu soudu. U Odvolacího soudu stěžovatel

vznesl námitku proti soudkyni A. E., která v jeho věci rozhodovala, a to na základě toho, že nebyla jmenována v souladu s postupy stanovenými vnitrostátním právem. Stěžovatel poukázal na politický motiv ministryně a úzké vztahy jejího manžela se soudkyní A. E. Odvolací soud tyto námitky odmítl a potvrdil verdikt o vině stěžovatele. Ten se s totožnými námitkami v dubnu 2018 obrátil na islandský Nejvyšší soud, který však jeho dovolání zamítl. Uvedl, že i přes nedostatky v postupu jmenování soudkyně A. E., které byly konstatovány v jednom z jeho předešlých rozhodnutí, bylo její jmenování platné. Nejvyšší soud dodal, že neexistuje žádný důvod domnívat se, že stěžovatelova věc nebyla projednána nezávislým a nestranným soudem.

(...)

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

I. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 Odst. 1 ÚMLUVY VE VZTAHU K PRÁVU NA SOUD ZŘÍZENÝ NA ZÁKLADĚ ZÁKONA

154. Stěžovatel spoléhaje na čl. 6 odst. 1 Úmluvy tvrdil, že jedna ze tří soudců senátu nově zřízeného Odvolacího soudu, který potvrdil jeho trestní odsouzení, konkrétně soudkyně A. E., nebyla jmenována v souladu se zákonem, a z toho důvodu nebyla jeho věc projednána „soudem zřízeným zákonem“ ve smyslu daného ustanovení.

První věta čl. 6 odst. 1 Úmluvy zní:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu.“

(...)

C. Hodnocení Soudu

1. Rozsah stížnosti s ohledem na právo na „soud zřízený zákonem“

205. Velký senát se domnívá, že nejdříve musí určit rozsah stěžovatelovy stížnosti vztahující se k zásadě „soud zřízený zákonem“.

206. Již zkraje je nutno zdůraznit, že projednávaná věc nevyvolává pochybnosti ohledně zákonné existence nově zřízeného Odvolacího soudu. Mezi stranami není sporu o tom, že Odvolací soud byl zřízen parlamentním zákonem, konkrétně novým Zákonem o soudech, jehož kvalita, co do dostupnosti a předvídatelnosti, nebyla stěžovatelem napadena.

207. Obdobně tak nebyl Velký senát vyzván k tomu, aby prozkoumal systém jmenování soudců na Islandu. Jak upozornila Benátská komise a Poradní sbor evropských soudců (...), v Evropě existuje celá řada různých způsobů výběru a jmenování soudců, nikoliv jeden model, který by se dal aplikovat na všechny země. Soud v této souvislosti připomíná, že ač zásada dělby moci mezi politickými orgány vlády a soudnictvím nabývá v jeho judikatuře na významu, jmenování soudců mocí výkonnou nebo zákonodárnou je podle Úmluvy přípustné, pokud jsou jmenování soudci nezávislí na vlivu nebo zásahu při výkonu své rozhodovací činnosti (srov. Maktouf a Damjanović proti Bosně and Hercegovině, č. 2312/08 a 34179/08, rozsudek velkého senátu ze dne 18. 7. 2013, § 49, ECHR 2013) (...).

208. Stejně tak se Velký senát nemusí zabývat tím, zda příslušná vnitrostátní právní úprava jmenování soudců byla porušena postupem jmenování soudkyně A. E. do nově ustanoveného Odvolacího soudu. V této souvislosti bere ohled na dvě samostatná rozhodnutí Nejvyššího soudu Islandu ze dne 19. 12. 2017 (...), v nichž Nejvyšší soud dospěl k závěru, že pokud jde o jmenování čtyř soudců navržených ministryní, včetně soudkyně A. E., k porušení vnitrostátní právní úpravy došlo. Zprvč, nahrazením čtyř kandidátů, které hodnotící komise zařadila mezi patnáct nejkvalifikovanějších, jinými čtyřmi kandidáty bez provedení nezávislého hodnocení nebo poskytnutí dostatečného odůvodnění svého rozhodnutí, ministryně spravedlnosti porušila část 10 správního řádu. Nezhlednula přitom ustálenou zásadu islandského správního práva, že jen nejkvalifikovanější kandidáti mohou být vybráni do výkonu veřejné funkce. Zadruhé, islandský parlament nehlasoval o každém navrženém kandidátovi samostatně, jak to vyžadovalo přechodné ustanovení IV nového Zákona o soudech. Tato zjištění byla zopakována také v rozsudku, který Nejvyšší soud vynesl ve věci stěžovatele.

209–210. (...) Velký senát proto vychází z toho, že proces, v němž byla A. E. jmenovaná soudkyní Odvolacího osudu, porušil ustanovení vnitrostátního práva o jmenování soudců (...). Úkolem Velkého senátu je proto pouze určit *důsledky* výše uvedeného porušení vnitrostátního práva ve vztahu k čl. 6 odst. 1, jinými slovy posoudit, zda přítomnost soudkyně A. E. v senátu Odvolacího soudu (...) i přes nesrovnalosti v jejím jmenování, porušila právo stěžovatele na projednání věci „soudem zřízeným zákonem“.

2. Rozsah požadavku „soud zřízený zákonem“

(a) Obecné principy a přehled judikatury Soudu

(i) „Soud zřízený zákonem“

211. Soud připomíná, že podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy, soud musí být vždy „zřízený zákonem“. Toto spojení odráží zásadu právního státu, která je vlastní systému ochrany stanoveného Úmluvou a jejími protokoly a která je výslovně zmíněná

v preambuli k Úmluvě (...). Jak Soud v minulosti uvedl, soud, který není zřízený v souladu se záměrem zákonodárce, nutně postrádá legitimitu, kterou v demokratické společnosti potřebuje k tomu, aby mohl rozhodovat právní spory (srov. Lavents proti Lotyšsku, č. 58442/00, rozsudek ze dne 28. 11. 2002, § 114).

212. Soud dále uvedl, že „zákon“ ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy představuje nejen legislativu, která se týká založení a pravomoci soudních orgánů, ale také jakékoliv ustanovení vnitrostátního práva, jehož porušení vyvolá nesrovnalosti v účasti jednoho nebo více soudců na projednávání věci (srov. Gorguiladzé proti Gruzii, č. 4313/04, rozsudek ze dne 20. 10. 2009, § 68; Pandjikidzé a další proti Gruzii, č. 30323/02, rozsudek ze dne 27. 10. 2009, § 104; a Kontalexis proti Řecku, č. 59000/08, rozsudek ze dne 31. 5. 2011, § 38). To se týká zejména ustanovení vztahujících se k nezávislosti členů soudu, délky jejich mandátů a nestrannosti (srov. například Gurov proti Moldavsku, č. 36455/02, rozsudek ze dne 11. 7. 2006, § 36; DMD GROUP, a. s., proti Slovensku, č. 19334/03, rozsudek ze dne 5. 10. 2010, § 59; a Miracle Europe Kft proti Maďarsku, č. 57774/13, rozsudek ze dne 12. 1. 2016, § 48).

213. Jinými slovy, spojení „zřízený zákonem“ postihuje nejen zákonný základ samotné existence „soudu“, ale také soulad fungování soudu s pravidly jeho správy (srov. Sokurenko a Strygun proti Ukrajině, č. 29458/04 a 29465/04, rozsudek ze dne 20. 7. 2006) a složení jeho senátů v každé projednávané věci (srov. Richert proti Polsku, č. 54809/07, rozsudek ze dne 25. 10. 2011, § 43; a Ezgeta proti Chorvatsku, č. 40562/12, rozsudek ze dne 7. 9. 2017, § 38).

(ii) Cíl požadavku, aby byl „soud“ „zřízený zákonem“

214. Soud shledal, že podle jeho vlastní judikatury je cílem spojení „zřízený zákonem“ v čl. 6 odst. 1 Úmluvy zaručit, „aby organizace soudnictví v demokratické společnosti nezávisela na svévolném uvážení výkonné moci, ale byla řízená zákonem, vydaným parlamentem“ (...).

215. Rovněž tak, ač Soud zdůraznil rostoucí význam zásady dělby moci a záruk nezávislosti soudnictví (srov. Baka proti Maďarsku, č. 20261/12, rozsudek velkého senátu ze dne 23. 6. 2016, § 165), již konstatoval že ani čl. 6, ani žádné jiné ustanovení Úmluvy po členských státech nevyžaduje, aby implementovaly jakýkoliv teoretický ústavní koncept týkající se přípustných limitů interakce státních mocí (srov. například Ramos Nunes de Carvalho e Sá proti Portugalsku, č. 5539113, 57728/13 a 74041/13, rozsudek velkého senátu ze dne 6. 11. 2018, § 144). Podle názoru Soudu je určitá interakce mezi třemi státními mocemi nejen nevyhnutelná, ale i nezbytná potud, pokud jednotlivé moci nezasahují do svých funkcí a pravomocí (...).

(b) Redefinování zásad plynoucích z judikatury

218. Projednávaná věc poskytuje Velkému senátu příležitost upřesnit význam konceptu „soud zřízený zákonem“ a analyzovat jeho vztah k dalším „institucio-

nálním požadavkům“ čl. 6 odst. 1, zejména k zásadám nezávislosti a nestrannosti. Soud proto nejdříve bude analyzovat jednotlivé komponenty tohoto konceptu a diskutovat, jak by termíny „soud“ „zřízení“, a „zákonem“ měly být vykládané, aby co nejlépe reflektovaly jeho cíl a v konečném důsledku zajistily, že ochrana, kterou čl. 6 odst. 1 poskytuje, je skutečně účinná. Následně pak prozkoumá interakci mezi požadavkem soudu zřízeného zákonem a podmínkami nezávislosti a nestrannosti.

(i) Soud

219. Podle ustálené judikatury Soudu, je pojem „soud“ charakterizovaný svou soudní funkcí, to znamená rozhodováním věci v rámci jeho příslušnosti a pravomoci na základě zákonných pravidel (...). Musí také uspokojit řadu dalších požadavků, jako nezávislost, zejména na moci výkonné, nestrannost, délka výkonu mandátů... (srov. například Belilos proti Švýcarsku, č. 10328/83, rozsudek velkého senátu ze dne 29. 4. 1988, § 64).

220. Kromě výše uvedeného je z pohledu Soudu součástí samotného pojmu „soud“ to, že je složen ze soudců vybraných na základě substantivních kritérií – tedy ze soudců, kteří naplní požadavky technické kompetence a morální integrity plnit soudcovské povinnosti vyžadované právním státem.

222. Soud (...) zdůrazňuje zásadní význam rigorózního procesu jmenování soudců obecných soudů tak, aby bylo zajištěno jmenování nejkvalifikovanějších kandidátů – co po technické stránce jejich schopnosti a morální integrity. Je samozřejmé, že čím výše je soud v soustavě umístěn, tím náročnější by kritéria pro výběr soudců měla být. Také je zřejmé, že přísedící mohou být podrobeni jiným kritériím výběru, a to zejména pokud jde o požadavek odborných znalostí. Podle názoru Soudu výběr na základě substantivních kritérií nejen zajistí odbornou schopnost soudního orgánu vykonávat spravedlnost, ale je také klíčem k zajištění důvěry veřejnosti v soudnictví a slouží jako dodatečná záruka soudcovské nezávislosti.

(ii) „Zřízený“

223. Soud připomněl, že podle jeho ustálené judikatury spojení „zřízený zákonem“ pokrývá nejen právní základ samotné existence „soudu“, ale také to, že soud dodržuje specifická pravidla, která se týkají jeho fungování nebo složení senátů (...).

224. Soud dále upozornil, že jeho judikatura k požadavkům „soudu zřízeného zákonem“ doposud dopadala zejména na porušení vnitrostátních pravidel, která přímo upravovala pravomoc soudu rozhodovat v příslušné věci, nebo těch pravidel, která měla okamžitý dopad na složení soudu projednávajícího věc stěžovatele. Otázka, kterou si je nutno položit pro účely této věci je, zda porušení vnitrostátního práva, k němuž došlo ve fázi prvotního jmenování soudkyně určitého soudu, může také způsobit porušení práva, aby věc rozhodl „soud zřízený zákonem“.

225. V této souvislosti Soud poznamenává, že v jeho judikatuře existuje precedent, a to ve věci *Ilatovskiy* (*Ilatovskiy* proti Rusku, č. 6945/04, rozsudek ze dne 9. 7. 2009). Daná věc se týkala odsouzení stěžovatele okresním soudem složeným z jednoho profesionálního soudce a dvou přísedících. Po zjištění, že jmenování přísedících neproběhlo v souladu se stávající vnitrostátní právní úpravou, dospěl Soud k závěru, že okresní soud, který rozsudek proti stěžovateli vydal za účasti obou přísedících, nelze považovat za „soud zřízený zákonem“. Rozsudek ve věci *Ilatovskiy* i přes odlišnosti od rozhodované věci poskytuje jasnou ukázkou situace, kdy nesrovnalosti v procesu jmenování soudců mohou zkompromitovat legitimitu soudu, k němuž byli soudci jmenováni, coby „soudu zřízeného zákonem“.

226. Korelace mezi procesem jmenování soudcem a požadavkem zákonnosti nachází oporu také v cíli, který podmínka „zřízený zákonem“ sleduje (...). Tato podmínka reflektuje zásady právního státu a cílí na ochranu soudnictví proti nezákonnému externími vlivu, zejména ze strany výkonné moci (...), byť není vyloučeno, že takový nezákonný zásah může plynout také ze strany moci zákonodárné, nebo ze samotného soudnictví. Zahrnuje navíc jakékoliv ustanovení vnitrostátního práva, včetně ustanovení týkajících se nezávislosti soudců, po jehož porušení by následná účast jednoho nebo více takových soudců na soudním rozhodování postihla toto rozhodování nesrovnalostí. Soud si je vědom toho, že proces jmenování soudců může být předmětem takového nevhodného vlivu, a proto požaduje jeho přísný přezkum (...).

228. Soud v této souvislosti rovněž zdůraznil, že podle výsledku srovnání právních úprav téměř polovina zkoumaných států vykládá požadavek „soudu zřízeného zákonem“ tak, že se vztahuje i na proces prvotního jmenování do funkce. Mezi členskými státy proto již existuje značný konsensus, který Soud nemůže přehlédnout (...). Konečně, Soud odkázal na spojení s rozsudkem Soudního dvora Evropské unie ve věci *Simpson a HG* ze dne 26. 5. 2020, kde Soudní dvůr konstatoval, že právo na soud zřízený zákonem zahrnuje i proces jmenování soudců (...).

(iii) „Zákonem“

229–230. Povaha a rozsah věcí, kterými se Soud v souvislosti s požadavkem „soudu zřízeného zákonem“ doposud zabýval, obvykle vyžadovala určení, zda soud (...) má základ v právní úpravě daného státu a zda požadavky plynoucí z vnitrostátního práva byly naplněny (...). Soud by rád také zdůraznil, že (...) v žádném případě neusiluje nastolit jednotu ve způsobech jmenování soudců jednotlivých členských států (...). Soud si je vědom toho, že (...) samotná skutečnost, že výkonná moc má rozhodující vliv na jmenování soudců – jak je tomu v řadě členských zemí, kde omezení moci výkonné plyne z právní kultury a dalších odpovědnostních mechanismů, společně s dlouhodobou praxí výběru vysoce kvalifikovaných kandidátů s nezávislým myšlením, slouží jako ochrana nezávislosti a legitimity

soudnictví – nesmí být sama o sobě považována za odklonění se od charakteristiky soudu zřízeného „zákonem“. Obavy zde tkví pouze v zajištění, že příslušné vnitrostátní právo týkající se jmenování soudců je formulováno jednoznačně a neumožňuje svévolné zásahy do procesu jmenování, včetně moci výkonné.

(iv) *vztah mezi požadavky „nezávislosti“ „nestrannosti“ a „soudu zřízeného zákonem“*

232–233. (...) Soud konstatoval, že soudní orgán, který nenaplní požadavky nezávislosti – a to zejména na moci výkonné – a nestrannosti, nemůže být charakterizován jako „soud“ ve smyslu čl. 6 odst. 1 (...). Obdobně tak podle Soudu institucionální požadavky čl. 6 odst. 1, i když každý z nich má zvláštní určení co do spravedlivého řízení, pojí společný cíl dodržení základních zásad právního státu a dělby moci (...).

234. Soud je toho názoru, že překum požadavku „soud zřízený zákonem“ nesmí ztratit ze zřetele tento společný cíl a musí systematicky zjišťovat, zda tvrzená nesrovnalost v projednávané věci je takové závažnosti, která by mohla podlomit výše uvedené základní zásady a zkompromitovat nezávislost dotčeného soudu. „Nezávislost“ v této souvislosti odkazuje k personální a institucionální nezávislosti, která je nezbytná pro nestranné rozhodování a je tak prerekvizitou pro nestrannost. Charakterizuje jak (i) stav mysli, tedy odolnost soudce vůči externímu tlaku jako část jeho morální integrity, tak (ii) soubor institucionálních úprav, včetně procesu jmenování soudců takovým způsobem, který zajišťuje jejich nezávislost a výběr na základě substantivních kritérií – ta musí poskytovat záruku proti nepřiměřenému vlivu a neomezené diskreci jiných státních mocí jak v počáteční fázi jmenování soudce, tak v průběhu výkonu jeho či jejího mandátu (srov., *mutatis mutandis* Khrykin proti Rusku, č. 33186/08, rozsudek ze dne 19. 4. 2011, § 28–30).

3. *Zda nesrovnalosti v projednávané věci vedly k porušení práva na „soud zřízený zákonem“: třístupňový test*

(a) Je zde potřeba třístupňového testu?

236. Soud na úvod uvádí, že s ohledem na potenciální důsledky nalezeného porušení a s ohledem na důležité protichůdné zájmy, které jsou v sázce, by právo na „soud zřízený zákonem“ nemělo být konstruováno příliš expanzivním způsobem, kdy by jakákoliv nesrovnalost v procesu jmenování soudců způsobila porušení tohoto práva. Je vyžadovaná jistá míra zdrženlivosti.

237. Soud zopakoval, že právo na spravedlivé řízení ve smyslu čl. 6 odst. 1 musí být interpretováno ve světle preambule k Úmluvě, která deklaruje zásadu právního státu za část společného dědictví smluvních stran. (...) „Soud zřízený zákonem“ je odrazem této zásady právního státu, a proto hraje důležitou roli v dodržování principů dělby moci, nezávislosti a legitimacy soudnictví. Zásada právní-

ho státu ovšem obsahuje také řadu dalších, stejně důležitých principů, které, ač se často doplňují, mohou za některých okolností vejít do střetu.

238. Soud nejdříve v této souvislosti odkazuje na zásadu právní jistoty, která je implicitně přítomná všem článkům Úmluvy (...). Podle Úmluvy se zásada právní jistoty zobrazuje v odlišných podobách a kontextech, jako například požadavek, aby byl zákon jasně definovaný a předvídatelný co do své aplikace (srov. například *Medvedevyev* a další proti Francii, č. 3394/03, rozsudek velkého senátu ze dne 29. 3. 2010, § 80, ECHR 2010), nebo požadavek, aby konečná rozhodnutí soudů nebyla zpochybňována (srov. například *Brumărescu* proti Rumunsku, č. 28342/95, rozsudek velkého senátu ze dne 23. 1. 2001, § 61, ECHR 1999-VII). Tento aspekt právní jistoty předpokládá také dodržování zásady *res judicata*, která (...) zajišťuje stabilitu soudního systému a přispívá k důvěře veřejnosti v soudy. Podle ustálené judikatury Soudu, zatímco požadavek zásady právní jistoty a *res judicata* nejsou absolutními (...), odklon od této zásady je odůvodnitelný pouze tehdy, pokud jej vážné a přesvědčivé okolnosti dělají nezbytným... (srov. například *Ryabykh* proti Rusku, č. 52854/99, rozsudek ze dne 24. 7. 2003, § 52, ECHR 2003-IX; a *OOO Link Oil SPB v. Russia*, č. 42600/05, rozhodnutí ze dne 25. 5. 2009) (...).

239. Jako druhou relevantní zásadu Soud uvádí neodvolatelnost soudců v průběhu výkonu jejich funkce. Tato zásada je obecně pokládána za důsledek soudcovské nezávislosti – která je zase prerekvizitou právního státu – a tedy zařazena mezi zárukami čl. 6 odst. 1 (...). Jak však nedávno potvrdil Velký senát Soudního dvora Evropské unie ve věci *Komise proti Polsku* (C-619/18), zásada neodvolatelnosti soudců také není absolutní povahy, byť výjimka z této zásady je přípustná pouze „pokud je odůvodněná legitimním cílem, je ve světle tohoto cíle proporcionální a nezakládá u jednotlivců důvod k rozumným pochybnostem ohledně odolnosti daného soudu vůči vnějším faktorům a jeho neutralitě ve vztahu k zájmům, které před ním stojí“.

240. Závěr, že soud není „soudem zřízeným zákonem“ může mít značné důsledky pro zásady právní jistoty a neodvolatelnosti soudců (...). Na druhou stranu, dodržování těchto zásad za jakoukoliv cenu a na úkor požadavků „soudu zřízeného zákonem“, může za některých okolností právní stát a důvěru veřejnosti v soudnictví ještě více poškodit. Tak, jak je tomu ve všech případech, kdy se základní zásady Úmluvy dostávají do sporu, je nutné nalézt rovnováhu a určit, zda je tu neodkladná potřeba – podstatné a přesvědčivé povahy – která by odůvodnila odklonění se od zásady právní jistoty a *res judicata* (...) a od zásady neodvolatelnosti soudců.

241. Velký senát poznamenal, že zatímco druhá sekce Soudu to nevyslovila explicitně, ve skutečnosti se pokoušela tuto rovnováhu nastolit tím, že zavedla „test flagrantního porušení“, podle kterého pouze nejzávažnější porušení pravidel jmenování soudců vedou k porušení práva na soud zřízený zákonem, a tedy vytvořením vysokého prahu před tím, než by porušení těchto pravidel představovalo porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy (...).

242. Zatímco Velký senát podporuje logiku a obecný obsah testu zavedeného druhou sekcí (...), hned v úvodu by měl uvést, že zde neaplikuje ten samý koncept „zřejmého porušení“. V této souvislosti konstatuje, že koncept „zřejmého porušení“ Soud doposud používal v řadě odlišných situací, včetně určení, zda se Soud při hodnocení požadavků „soudu zřízeného zákonem“ může odklonit od výkladu vnitrostátního soudu, že došlo k porušení vnitrostátního práva (srov. například Posokhov, cit. výše, § 39–44; a Kontalexis, cit. výše, § 44). Přenesení tohoto konceptu do kontextu pojednávané věci, kdy je porušení vnitrostátního práva již shledáno vnitrostátními soudy, pro účely určení důsledků porušení pro právo stěžovatele na „soud zřízený zákonem“, může zavdat vzniku jisté dvojznačnosti, jak zdůraznila oddělená stanoviska k senátnímu rozsudku a také tvrzení vlády (...).

(b) Třístupňový test Velkého senátu

243. Soud si je vědom těžkostí spojených s vytvořením komplexního testu rovnováhy, který by odchytil potenciální nesrovnalosti, které v procesu jmenování soudců mohou vyvstat napříč jurisdikcemi Evropy – se všemi odlišnými pravidly a praxemi – a připomíná, že mnohé členské státy samy zavedly různé mechanismy nebo standardy, které se s tímto komplikovaným problémem vypořádávají na vnitrostátní úrovni (...). Soud dále bere v potaz, že členské státy by měly dostat prostor pro uvážení, jelikož vnitrostátní orgány jsou v lepším postavení než Soud, aby mohly posoudit, jak budou zájmy soudnictví a právního státu – se všemi jeho rozpornými komponenty – v dané situaci nejlépe naplněny. Přesto je názoru, že následující kritéria, pokud jsou posuzována společně, představují pevný základ, kterým se Soud, a v konečném důsledku také vnitrostátní soudy, mohou řídit při posouzení, zda nesrovnalosti v procesu jmenování soudců byly takové závažnosti, která by vedla k porušení práva na soud zřízený zákonem, a zda příslušné vnitrostátní orgány dosáhly mezi soupeřícími zásadami spravedlivé rovnováhy přiměřené k okolnostem věci.

(i) První krok testu

244. Soud v první řadě uvádí, že musí dojít k *zřejmému* porušení vnitrostátního práva v tom smyslu, že porušení musí být jako takové objektivně a skutečně identifikované. Soud konstatuje (...), že v obecné rovině akceptuje výklad vnitrostátních soudů, zda k porušení vnitrostátního práva došlo, ledaže je porušení zřejmé (srov. Lavents, cit. výše, § 114), tedy ledaže závěr vnitrostátních soudů lze považovat za svévolný nebo zjevně nerozumný (...).

245. Soud zdůrazňuje, že absence zřejmého porušení vnitrostátních pravidel jmenování soudců sama o sobě nevyklučuje možnost porušení práva na soud zřízený zákonem. Skutečně může dojít k okolnostem, za nichž proces jmenování soudců, který se zdá být v souladu s relevantními vnitrostátními předpisy, povede k takovému výsledku, který je neslučitelný s předmětem a cílem práva chráněného

Úmluvou (srov., *mutatis mutandis*, DMD GROUP, cit. výše, § 62–72). Za takových okolností musí Soud pokračovat se svým přezkumem podle druhého a třetího stupně testu (...).

(ii.) Druhý krok testu

246. Zadruhé, porušení musí být hodnoceno ve světle předmětu a cíle požadavku „soudu zřízeného zákonem“, konkrétně zajištění schopnosti soudnictví vykonávat své povinnosti bez nepřiměřeného zásahu, a tedy ochránit právní stát a dělbu moci. Porušení čistě technické povahy, která nemají žádný dopad na legitimitu procesu jmenování, proto musí být hodnocena tak, že nepřekročí druhý stupeň testu. Naopak, porušení, která zcela ignorují základní pravidla procesu jmenování – jako například jmenování osoby, která nesplnila příslušná kritéria výběru – nebo porušení, která mohou podlomit cíl a účel požadavku „zřízený zákonem“, jak jej vykládá Soud, musí být považována za porušení tohoto požadavku.

247. Soud je proto názoru, že pouze taková porušení, která se vztahují k základním pravidlům procesu jmenování soudců – tedy porušení, která ovlivňují podstatu práva na „soud zřízený zákonem“ – mohou vézt k porušení tohoto práva (...). Jak správně uvedla druhá sekce, Soud „musí v každém případě ověřit, zda porušení aplikovatelných vnitrostátních pravidel jmenování soudců vytvořilo skutečné riziko, že jiné orgány vlády, a zejména moci výkonné, by mohly [uplatnit] nepřiměřenou diskreci, která by podlomila integritu jmenovacího procesu do roviny, která nebyla vnitrostátními pravidly účinnými v předmětném času předvídána.

(iii) Třetí krok testu

248. Zatřetí Soud posuzuje, zda přezkum provedený vnitrostátními soudy, pokud k nějakému došlo, ohledně právních důsledků porušení vnitrostátního pravidla jmenování soudců sehrává důležitou roli v určení, zda takové porušení představuje porušení práva na „soud zřízený zákonem“.

249. Soud pokládá za důležité zdůraznit, že pokud by byly, jak uváděla vláda, závěry vnitrostátních soudů pokládány za určující co do posouzení požadavku „soudu zřízeného zákonem“, bez ohledu na povahu, rozsah a kvalitu přezkumu uskutečněného vnitrostátními soudy, jinými slovy, pokud by Soud sám neměl nárok posoudit, zda porušení vnitrostátních pravidel jmenování soudců vedlo k porušení čl. 6, pak by toto autonomní právo Úmluvy bylo zbaveno jakékoliv skutečné ochrany.

(...).

251. (...) Pokud vnitrostátní soudy konstatují, že vnitrostátní pravidla byla porušena, musí přezkoumat účinky takového porušení na základě relevantní judikatury vztahující se k Úmluvě a z ní dovozených zásad. Tam, kde vnitrostátní soudy řádně hodnotily skutečnosti ve světle standardů Úmluvy a adekvátně vyhodnotily rovnováhu dotčených soupeřících zájmů a vyvodily odpovídající závěry, tam by

Soud potřeboval silné důvody na to, aby takové hodnocení vnitrostátních soudů nahradil svým vlastním (...).

252. Soud konečně zdůrazňuje, že zatímco není v jeho pravomoci určit specifický termín, do kdy nesrovnalost ve jmenování soudců může být napadena jednotlivcem, který se odvolává na právo na „soud zřízený zákonem“, nesouhlasí s vládou v tom, že absence takového konečného časového okamžiku znamená, že jmenování je možné napadat donekonečna. Společně s plynutím času získává zachování právní jistoty vyšší váhu ve vztahu k právu stěžovatele na „soud zřízený zákonem“. Není třeba zdůrazňovat, že je nutno brát ohled také na těžkosti dokazování, které s plynutím času nastávají a také na příslušné vnitrostátní promlčecí lhůty (...).

(c) Aplikace testu na okolnosti projednávané věci

(i) Zda došlo ke zřejmému porušení vnitrostátního práva

254. Soud zopakoval, že Nejvyšší soud Islandu v rozsudcích ze dne 19. 12. 2017 a 24. 5. 2018 dospěl k závěru, že vnitrostátní právo nebylo v průběhu jmenování soudců Odvolacího soudu dodrženo ve dvou aspektech: zaprvé tím, že ministryně spravedlnosti nevykonala nezávislé hodnocení faktů nebo nepředložila dostatečné zdůvodnění, proč se odklonila od návrhu hodnotící komise, což bylo v rozporu se sekci 10 správního řádu, a zadruhé, protože parlament nedodržel zvláštní hlasovací proceduru upravenou v přechodném ustanovení č. IV nového Zákona o soudnictví. Soud zopakoval svůj postoj, že není důvod zpochybnit výklad vnitrostátního práva Nejvyšším soudem, který nerozporovaly ani strany řízení, a proto uvádí, že první podmínka testu byla splněna.

(ii) Zda se porušení vnitrostátního práva týkalo základního pravidla procesu jmenování soudců

255. Jak bylo uvedeno v odst. 246 výše, při určování, zda patřičná chyba v procesu jmenování soudců byla takové vážnosti, že vedla k porušení práva na „soud zřízený zákonem“, je nutno brát ohled, *inter alia*, na cíl porušené právní úpravy, tedy zda usilovala předejít nepřiměřenému zásahu exekutivní moci do soudnictví, a zda předmětné porušení podlamuje samotnou podstatu práva na „soud zřízený zákonem.“ (...).

256–258. Přehled legislativního vývoje procesu jmenování soudců na Islandu ukázal, že po řadě reformních kroků byl vytvořen systém jmenování soudců, v němž hrála klíčovou roli hodnotící komise. (...) Hlavním cílem zavedení tohoto mechanismu bylo omezit vliv moci výkonné na jmenování soudců, a tak posílit nezávislost islandského soudnictví. Ve zprávě z roku 2010, předložené Výboru pro lidská práva o výkonu Mezinárodního paktu o občanských a politických právech islandská vláda explicitně uvedla že změna dotčené právní úpravy byla odpovědí na rostoucí obavy, že pravidla výběru a jmenování soudců nejsou dostatečnou zá-

rukou nezávislosti soudnictví, a to s ohledem na roli, jakou v procesu sehrávali ministři (...). Obdobně hodnotící zpráva o Islandu publikovaná v roce 2013 skupinou GRECO zdůraznila, že „před zavedením nového systému [jmenování] nemusel ministr následovat doporučení dotčených soudních těles při jmenování soudce a v minulosti se opravdu stalo, že některá jmenování proběhla arbitrárně a zvedla kritiku ohledně politického vlivu, který se do systému infiltroval“ (srov. odst. 128 výše).

(α) Porušení ze strany ministryně

260. Podle vysvětlení, které předložila parlamentu, ministryně se od hodnocení komise odchýlila proto, aby v hodnocení byl kladen větší důraz na kritérium předchozí justiční praxe – a to včetně subjektivních kritérií – a aby byla dosažena větší genderová vyrovnanost.

261. Soud prvně shledal, že rozhodnutí hodnotící komise přiřadit stejnou váhu justiční praxi, stejně jako advokátní či správní praxi, bylo v souladu s relevantní legislativou, která zdůrazňovala vhodnost různorodé profesní zkušenosti (...), jakož i s přetrvávající praxí komise až do té doby (...). Komise zdůraznila, že je nezbytné vyhnout se tomu, aby se vážení kritérií změnilo po předložení kandidatur ve prospěch vybraných kandidátů a v neprospěch jiných.

263. Nicméně, i kdyby bylo posouzení hodnotící komise v této oblasti špatné, nebo byla metoda hodnocení kritérií příliš technická (...) a ministryně by se tak od závěru Komise odchýlila z legitimního důvodu, jádrem rozsudku Nejvyššího soudu z prosince 2017 bylo to, že ministryně zkrátka nedokázala vysvětlit, proč upřednostnila jednoho kandidáta před jiným, jak to od ní vyžadovala sekce 10 správního řádu. Nesouhlas ministryně s posouzením hodnotící komise ji nezbavil povinnosti své rozhodnutí dostatečně a objektivně odůvodnit.

(...)

265. Podle názoru Soudu tato nejistota ohledně motivu ministryně zvedá pochyby o vměšování do soudnictví a vrhá stín na celý proces jmenování. To platí o to více, že ministryně byla členkou jedné z koaličních stran, jejichž hlasy v parlamentu umožnily schválení jejího seznamu (...). Soud dále v této spojitosti nemůže přehlédnout ani tvrzení stěžovatele o celkovém politickém kontextu, v němž ministryně svůj návrh udělala. I když Soud nemůže potvrdit, že ministryně jednala s politickým motivem, jak naznačil stěžovatel, jednání ministryně bylo takové povahy, která pobízí k objektivně odůvodněným obavám, a to samo o sobě snižuje transparentnost procesu výběru soudců.

266. Selhání ministryně jednat v souladu s relevantními pravidly je o to závažnější, že její povinnosti jí byly opakovaně připomínány jejími vlastními právními poradci, předsedou hodnotící komise a ad hoc stálým tajemníkem Ministerstva spravedlnosti (...). Soud také odkazuje na zjištění Nejvyššího soudu z prosince 2017, podle nichž ministryně jednala „zcela bez ohledu na zjevné nebezpečí“, že ohrozí pověst kandidátů, jejichž jména nahradila. Je proto spravedlivé uzavřít,

že ministryně si byla ve svém jednání plně vědoma svých povinností plynoucích z příslušné vnitrostátní úpravy.

267. S ohledem na porušení, kterých se ministryně dopustila a okolnosti, za kterých se jich dopustila, je Soud názoru, že nemohou být prezentovány jako pouhé technické nebo procesní nesrovnalosti, jak tvrdila vláda, ale že představují zřejmé nesrovnalosti, které se dotýkají jádra práva na „soud zřízený zákonem“.

(β) Nedostatky postupu parlamentu

(...)

270. Soud dále poznamenal, že parlament nedokázal naplnit svou povinnost [dozoru průběhu procesu jmenování] a nepožadoval od ministryně, aby uvedla objektivní důvody svého návrhu. Kromě toho, jak uvedl Nejvyšší soud, nedodržel ani zvláštní pravidla hlasování podle přechodného ustanovení IV nového Zákona o soudech a místo jednotlivého hlasování o kandidátech posoudil návrh ministryně *en bloc*. Toto selhání na straně parlamentu by samo o sobě nevedlo k porušení práva na „soud zřízený zákonem“, zejména proto, že členové parlamentu měli možnost samostatně hlasování požadovat (...). Nicméně způsob volby přispěl k závažnému porušení, kterého se ministryně dopustila ve vztahu k čtveřici kandidátů, které navrhla, a podlomil úlohu parlamentu jako záruky vůči nepřiměřené diskreci moci výkonné v procesu jmenování soudců. Podobně nelze nechat stranou ani přesvědčení stěžovatele, že rozhodnutí parlamentu bylo vedeno primárně stranickými zájmy.

271. Soud proto konstatuje, že zatímco zvláštní postup hlasování v parlamentu podle nového Zákona o soudech měl posílit legitimitu jmenování do nově ustanoveného Odvolacího soudu (...), intervence parlamentu nevedla ke kýženému účinku, jelikož parlament nedostál své povinnosti zaručit zákonnost jmenování čtyř dotčených kandidátů.

(γ) Závěrečné poznámky k druhému kroku testu

272. Ve světle výše uvedeného Soud uzavřel, že došlo k zřejmému porušení základního pravidla procesu jmenování soudců Odvolacího soudu. Soud proto přistupuje ke třetímu kroku testu, tj. přezkumu ze strany vnitrostátních soudů.

(iii) Zda vnitrostátní soudy řádně přezkoumaly a napravily tvrzení týkající se práva na „soud zřízený zákonem“

(α) Přezkum Nejvyššího soudu ve věci stěžovatele

(...)

274. Soud připomněl, že Nejvyšší soud odmítl dovolání stěžovatele na základě dvou argumentů. Zaprvé, ač hlasování v parlamentu nebylo v souladu se zvláštním postupem předvídaným přechodným ustanovením IV nového Zákona o soudech,

tento nedostatek nebyl závažný a jmenovací proces byl jinak proveden v souladu s formálními požadavky zákona. S ohledem na to, jakož i na skutečnost, že všech 33 kandidátů na pozici soudce Odvolacího soudu splnilo zákonné požadavky na výkon funkce a patnáct z těchto kandidátů bylo navíc jmenováno dekretem spolu-podepsaným islandským prezidentem a ministryní spravedlnosti, jmenování A. E. podle Nejvyššího soudu nemůže být „nulitní“ a rozhodnutí, která dotčená soudkyně spolu se svými kolegy vydala, nelze považovat za „pouhý list papíru“.

275. Zadruhé, Nejvyšší soud vzal na vědomí, že postup ministryně spravedlnosti nebyl v souladu s některými vnitrostátními pravidly jmenování soudců, jak i dovodil v rozsudku ze dne 19. 12. 2017. Nicméně konstatoval, že doživotní jmenování patnácti soudců k Odvolacímu soudu se „stalo skutečností“ po jmenovacích dekretech prezidenta a od toho okamžiku měli jmenování soudci povinnost rozhodovat při výkonu svých funkcí nezávisle a pouze na základě zákona. Za takových okolností Nejvyšší soud neviděl dostatečný důvod pro rozumné pochybnosti, že stěžovatelovo právo na spravedlivé řízení před nezávislými a nestrannými soudci bylo dodrženo, a to i přes nedostatky v postupu ministryně spravedlnosti.

276. Stěžovatel naopak u Soudu tvrdil, že rozsudek vynesený v jeho věci byl vadný, jelikož Nejvyšší soud (i) rozhodl v rozporu se svými předchozími závěry z prosince 2017, a (ii) neprovedl řádný přezkum požadavku, zda je Odvolací soud „soudem zřízeným zákonem“ a zda bylo porušení ve světle zásad dovozených v judikatuře Soudu „zřejmé“ (...).

(β) Analýza přezkumu uskutečněného Nejvyšším soudem

278. Soud upozornil, že Nejvyšší soud měl pravomoc napravit účinky výše uvedených nesrovnalostí v právu stěžovatele na spravedlivé řízení, a to tím, že by konstatoval, že stěžovatelova věc nebyla projednána „soudem zřízeným zákonem“ – a to z důvodu účasti soudkyně A. E. – a tím, že by zrušil příslušný rozsudek Odvolacího soudu. Není rozporu o tom, že v rozsudku ze dne 24. 5. 2018 týkajícího se stěžovatele, Nejvyšší soud podpořil své předchozí zjištění ohledně porušení, kterých se dopustila ministryně a parlament v procesu jmenování soudců. Soud nicméně souhlasí se stěžovatelem, že pokud jde o následný přezkum dopadu těchto porušení na jeho právo na „soud zřízený zákonem“, Nejvyšší soud, zdá se, nedokázal dovodit nutně závěry ze svých předchozích rozhodnutí a posoudit věc v souladu s Úmluvou.

279. (...). Nejvyšší soud, zdá se, kladl velký důraz na pouhou skutečnost, že jmenování bylo dokončeno až po podpisu prezidenta, a že od toho okamžiku dále neexistoval důvod pochybovat, že patnáct soudců Odvolacího soudu, kteří podle hodnotící komise do jednoho splnili zákonné podmínky pro výkon dané funkce, bude své povinnosti vykonávat nezávisle a v souladu se zákonem.

280. Soud nemá důvod pochybovat, že jmenování technicky nebylo podle islandského práva nulitní, nebo že jednotliví soudci budou po jmenování skutečně

dodržovat požadavky spravedlivého řízení. Přesto se však žádný z těchto závěrů netýká otázky, zda nesrovnalosti v procesu, který vedl k jmenování A. E., samy o sobě porušily právo stěžovatele na „soud zřízený zákonem“, ve smyslu, v jakém Soud vykládá čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

281. Soud upozornil (odst. 89 a 273 výše), že stěžovatel předložil velmi přesné a naléhavé argumenty, proč považoval předmětné porušení za zásah do požadavku, aby byl stíhán před nezávislým a nestranným soudem „zřízeným zákonem“. Nejvyšší soud však na žádné z těchto tvrzení neodpověděl, a to včetně tvrzení co do politické spojitosti mezi ministryní spravedlnosti a manželem A. E. Pokud tedy vláda tvrdí, že Nejvyšší soud *přezkoumal* všechny relevantní okolnosti týkající se jmenování A. E. a stěžovatelova práva, aby jeho věc byla projednána soudem zřízeným zákonem, Soud konstatuje, že tento přezkum v rozsudku není odzrcadlen a zůstává nejasné, jak Nejvyšší soud postupoval a na základě jakých právních a faktických důvodů dospěl ke svému závěru. Jinými slovy, z rozsudku Nejvyššího soudu není zřejmé, proč procesní pochybení, které konstatoval ve svých předchozích rozsudcích (z 19. 12. 2017) nebylo takové povahy, aby kompromitovalo zákonnost jmenování A. E. a její další účast v rozhodování věci stěžovatele.

282. Soud je názoru, že (...) Nejvyšší soud akceptoval, nebo dokonce rezignoval na skutečnost, že poté, co se jmenování stalo oficiálním, již neměl na věc žádný vliv. Toto konstatování dokonce nachází oporu v tvrzení vlády: (...) i když soudy teoreticky mají pravomoc přezkoumat zákonnost jmenování soudců a zrušit rozhodnutí, na nichž se nezákonně jmenování soudci podíleli, procesní porušení toho typu, o jaké šlo v projednávané věci, mohou vést pouze k přiznání náhrad škody neúspěšným kandidátům. Proto zde „za poslední půlstoletí nebyl žádný případ, který by naznačil že takové vady mohou vést k zneplatnění jmenování soudce“ (srov. odst. 187).

283. Soud proto konstatuje, že zdrženlivost projevená Nejvyšším soudem při přezkumu věci stěžovatele a selhání Nejvyššího soudu v nalézání rovnováhy mezi zásadou právní jistoty na jedné straně a dodržením zákona na straně druhé, se neomezuje pouze na skutečnosti projednávané věci, ale je ustálenou praxí Nejvyššího soudu. Soud proto shledal, že taková praxe je problematická ze dvou hlavních důvodů. Zaprvé podlamuje úlohu, jakou soudnictví hraje v udržování brzd a protiváh, zásady vlastní dělby moci. Zadruhé, s ohledem na význam a důsledky předmětných porušení (...), se účinky takových porušení nemusí omezovat jen na jednotlivé kandidáty, kteří byli poškozeni svým nejmenováním, ale nezbytně se dotýká také veřejnosti. Soud již při mnohých příležitostech zdůraznil zvláštní roli soudnictví ve společnosti. Aby soudnictví mohlo vykonávat svou roli coby ochránce spravedlnosti, základní hodnoty právního státu, musí se těšit důvěře veřejnosti (srov. například *Morice proti Francii*, č. 29369/10, rozsudek ze dne 23. 4. 2015, § 128, ECHR 2015); *Baka*, cit. výše, § 164; a *Denisov proti Ukrajině*, č. 76639/11, rozsudek velkého senátu ze dne 25. 9. 2018, § 63). Soud v této souvislosti také odkazuje na

Stanovisko č. 1 poradního sboru evropských soudců, kde je uvedeno že „nejen strany řízení, ale celá společnost musí mít důvěru v soudnictví“ (srov. odst. 124 výše).

284. Pokud jde o rovnováhu, které měl Nejvyšší soud dosáhnout mezi soupeřícími zájmy, Soud považuje za nezbytné zdůraznit, že zatímco čas, který uplynul od tvrzených nesrovnalostí v procesu jmenování, může teoreticky naklonit rovnováhu ve prospěch zásady „právní jistoty“ (...), v projednávané věci se tak nestalo. Soud také připomněl, že v důsledku řízení ve věci dvou neúspěšných kandidátů v červnu 2017 (tedy krátce po prezidentském dekretu), Nejvyšší soud konstatoval nesrovnalosti již 19. 12. 2017, jenom dva týdny předtím, než patnáct vybraných kandidátů nastoupilo do funkce. Stěžovatel navíc požadoval odejmutí věci soudkyni A. E. dne 2. 2. 2018, tedy jeden měsíc poté, co nastoupila do funkce, a Nejvyšší soud v této věci rozhodl 24. 5. 2018. Jinými slovy, jmenování A. E. a dalších tří kandidátů bylo na vnitrostátní úrovni napadeno okamžitě po skončení jmenovacího procesu, a nesrovnalosti, které poznamenaly průběh jejich jmenování, byly shledány ještě předtím, než se ujali funkce. Za takových okolností se Soud domnívá, že se vláda nemůže ve svých tvrzeních proti porušení práva na „soud zřízený zákonem“ spoléhat na zásadu právní jistoty nebo na záruku doživotního mandátu.

285. Stejně tak Soud odmítl tvrzení, že nesrovnalosti byly příliš „vzdálené“ od věci stěžovatele a neměly dopad na jeho právo na soud zřízený zákonem (...). Podle názoru Soudu byl požadavek „blízkosti“ naplněn až tím, že jmenovaná soudkyně A. E. zasedala v senátu Odvolacího soudu, jež projednával stěžovatelovou věc. Soud si je vědom, že stěžovatel neměl žádný právní zájem nebo důvod napadnout jmenování A. E. ve dřívější fázi (...).

286. S ohledem na výše uvedené Soud, jako nejvyšší autorita rozhodující o aplikaci a výkladu Úmluvy, nemůže akceptovat přezkum provedený Nejvyšším soudem ve věci stěžovatele, jelikož ten nebral v potaz otázku, zda předmět záruky obsažené v konceptu „zřízen zákonem“ byl dosažen (...).

(iv) Celkový závěr co do porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy ohledně práva na soud zřízený zákonem

288. (...) Soud upozornil, že existovaly jiné záruky, které porušení ze strany ministryně mohly napravit, jako například proces jmenování před parlamentem a konečná záruka spočívající v soudním přezkumu před vnitrostátními soudy. Jak však bylo uvedeno, ani jedna z těchto záruk nebyla účinná a diskrece využitá ministryní zůstala ničím neomezená.

289. Ve světle výše uvedeného a s ohledem na tříkrokový test má Soud za to, že stěžovateli bylo upřeno právo na „soud zřízený zákonem“, a to tím, že projednávání jeho věci se účastnila soudkyně, jejíž jmenovací proces byl narušen zásadními nesrovnalostmi, které narušily samotnou podstatu dotčeného práva.

290. Soud proto uzavírá, že v tomto směru došlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

(...)

295. Soud konstatuje, že v projednávané věci stížnost týkající se „soudu zřízeného zákonem“ a požadavku „nezávislosti a nestrannosti“ vychází ze stejného problému, a to nesrovnalostí ve jmenování A. E. soudkyně Odvolacího soudu. Jak Soud uvedl výše, nesrovnalosti byly takového rozsahu, že podlomily samotnou podstatu práva na projednání věci před soudem zřízeným zákonem. S ohledem na tento závěr Soud uzavírá, že ve zbylé části se není nutno stížností zabývat.

VÝROK

Z těchto důvodů Soud

1. *Rozhoduje* jednomyslně, že došlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy, pokud jde o právo na soud zřízený zákonem;

2. *Rozhoduje* poměrem hlasů dvanáct ku pěti, že není nezbytné zabývat se zbytkem stížnosti podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy;

3. *Rozhoduje* poměrem hlasů třináct ku čtyřem, že konstatování porušení je samo o sobě dostatečným spravedlivým zadostiučiněním za nemajetkovou újmu utrpěnou stěžovatelem;

4. *Rozhoduje* jednomyslně, že

a) žalovaný stát má zaplatit každému ze stěžovatelů ve lhůtě do tří měsíců ode dne, kdy rozsudek nabude právní moci podle čl. 44 odst. 2 Úmluvy, částku 20 000 eur, a dále jakoukoliv daň, která může být stěžovatelům započtena, (...);

5. *Odmítá* poměrem hlasů třináct ku čtyřem stížnost na spravedlivé zadostiučinění ve zbývajících částech.

ČÁSTEČNĚ SOUHLASNÁ A ČÁSTEČNĚ NESOUHLASNÁ ODDĚLENÁ STANOVISKA

Soudce Pinto de Albuquerque uplatnil ve věci částečně souhlasné a částečně nesouhlasné oddělené stanovisko. Soudce se ztotožnil se závěrem o porušení čl. 6 Úmluvy a také s kritikou postupu ministryně spravedlnosti i Nejvyššího soudu. Podle de Albuquerque však Soud nepodal přesvědčivou právní analýzu povahy nesrovnalostí a jejich dopadu na věc stěžovatele. Soudce upozorňoval zejména na to, že Soud se při výkladu čl. 6 spokojil s požadavkem, aby vnitrostátní právní úprava jmenování soudců nepovolovala svévolné zásahy ze strany exekutivy, přitom však nezohlednil zásadu, kterou řada těles Rady Evropy pokládá za základ soudní nezávislosti, a to, že jmenování soudců musí být výsledkem rozhodnutí tělesa složeného minimálně z většiny soudců. Dále ve stanovisku upozornil, že manipulace jmenovacího procesu politiky, kteří usilují dosadit na soudy své známé, nezvratitelně podlamuje legitimitu jmenovaného soudce a jeho další soudcovskou činnost. Jde

o porušení nejzákladnějšího pravidla výběru soudce, které ve světle Úmluvy představuje absolutní procesní vadu, jež nemůže být nikdy promlčena, jelikož by jinak posvětila rozhodování „loutkového soudu“. Rozsudek měl proto podle soudce de Albuquerque dovést zásadu, že manipulace procesu jmenování soudce tím, že dojde k porušení kritérií výběru, je procesním porušením Úmluvy absolutní povahy, které nemůže být napraveno.

Soudce Seghides a také soudci O’Learyová, Ravarani, Kucsko-Stadlmayerová a Ilievski uplatnili společné, částečně souhlasné a částečně nesouhlasné stanovisko, v němž souhlasili se závěrem o porušení čl. 6 odst. 1 a práva na „soud zřízený zákonem“. Nesouhlasili s tím, že se Velký senát odmítl zabývat druhou částí stížnosti týkající se porušení podmínek nezávislosti a nestrannosti. Podle soudců jde o propojené zásady a požadavky čl. 6 odst. 1 a podmínka „zřízený zákonem“ nemusela být zkoumána samostatně.

(Zpracovala Katarína Šipulová, MSt., PhD.)

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
VELKÝ SENÁT
2. 2. 2021
VĚC X. A OSTATNÍ PROTI BULHARSKU
(rozsudek ve věci X. a ostatní proti Bulharsku, stížnost č. 22457/16)

Dotčený článek Úmluvy:
čl. 3

Odkazy na českou právní úpravu:

čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod
§ 158b a násl. a § 165 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád
§ 57 odst. 1, 2 a 4 zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních

Klíčová slova:

článek 3 (procesněprávní složka) – efektivní vyšetřování – nepoužití veškerých přiměřených opatření mezinárodní spolupráce – neschopnost poskytnout potřebné informace a podporu do zahraničí – přizpůsobení výsledku nezletilých jejich věku a vyspělosti a pořizování videozáznamů – výsledků dětí, které opustily dětský domov – nezohlednění přiměřeného použití tajných vyšetřovacích prostředků – objektivní postup orgánů k objasnění všech relevantních skutečností

Autorský komentář:

Předkládané rozhodnutí je možné považovat za zajímavé tím, že v něm Soud ve vztahu k čl. 3 Úmluvy v souladu se svou dřívější judikaturou vysvětlil povinnost státu zajistit každému práva a svobody v tomto článku definované, a přijmout opatření, která zajistí, aby jednotlivci v jejich jurisdikci nebyli vystaveni špatnému zacházení, když zejména děti a jiné zranitelné osoby mají nárok na účinnou ochranu (viz bod 178. níže). Vymezil aspekty těchto pozitivních závazků, jež rozdělil na hmotněprávní, kam patří povinnost zavést právní a regulační rámec ochrany (a), a povinnost přijmout funkční opatření na ochranu konkrétních osob před rizikem zacházení v rozporu s tímto ustanovením (b), a na procesní, spočívající v povinnosti provést účinné vyšetřování hájitelných tvrzení o způsobení takového zacházení (c). Zdůraznil přitom, že k požadavku účinnosti vyšetřování trestného činu může za určitých okolností patřit povinnost vyšetřujících orgánů spolupracovat s orgány jiného státu, z čehož vyplývá povinnost vyhledat nebo poskytnout pomoc (viz bod 191. níže).

Přínosným je toto rozhodnutí zejména s ohledem na provázanost účinného vyšetřování ve věcech nezletilých dětí jako obětí sexuálního zneužívání s pod-

mínkami stanovenými Úmluvou Rady Evropy o ochraně dětí proti sexuálnímu vykořisťování a pohlavnímu zneužívání, přijatou v Lanzarote dne 25. 10. 2007 (uveřejněnou pod č. 59/2016, Sb. m. s.). Významným se jeví poukaz na nutnost dodržet zásady v této úmluvě stanovené, mimo jiné čl. 31 odst. 1 písm. a), c) a d) Lanzarotské úmluvy stanovící požadavek informovat oběti o jejich právech a službách, které mají k dispozici (viz bod 208. níže), zajistit účelnou pomoc a poradenství (čl. 11 až 14 Lanzarotské úmluvy), za současné ochrany jejich anonymity (čl. 13 Lanzarotské úmluvy), a vést vyšetřování v zájmu ochrany práv obviněného a v nejlepší zájmu dítěte (čl. 30 odst. 1, 4 a 5 Lanzarotské úmluvy). Podle čl. 35 uvedené úmluvy veškeré rozhovory s dítětem by měla vést stejná osoba, a podle možností by měly být jako důkaz použity audiovizuální záznamy. Soud se soustředil i na to, že výslech má být prováděn tak, aby nebyla oběť vystavovaná zbytečnému tlaku, zejména vzhledem k riziku zhoršení jakéhokoli traumatu, který by mohla utrpět (srov. body 214, 216 a 217.). Ostatně je možné poznamenat, že z obdobné filozofie vychází i Ústavní soud například v nálezu ze dne 19. 1. 2016, sp. zn. II. ÚS 3436/2016.

Lze jen poznamenat, že toto rozhodnutí z hlediska jeho podrobnosti a rozvedení všech souvislostí, za nichž vyšetřování probíhalo jak v Itálii, tak i v Bulharsku, může být vhodným návodem i pro orgány činné v trestním řízení v České republice k tomu, jak vést účinné vyšetřování zejména o trestných činech podle § 185, § 186, § 187 a dalších tr. zákoníku, především v těch případech, kde je obětí nezletilé dítě, neboť věrohodnost dětí je často zpochybňována pro jejich nevyzrálost, případně lehkou zneužitelnost, a proto je třeba pečlivým a velmi podrobným dokazováním objasňovat všechny rozhodné souvislosti.

(JUDr. Milada Šámalová)

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovatelé jsou bratr (X., první stěžovatel) a jeho dvě sestry (Y., druhá stěžovatelka a Z., třetí stěžovatelka), narození v Bulharsku, X. v roce 2000, Y. v roce 2002 a Z. v roce 2003, jež byli původně umístěni do dětského domova pro děti bez rodičovské péče, který se nachází v obci v regionu Veliko Tarnovo („dětský domov“) v Bulharsku. V červnu roku 2012 byli za pomoci sdružení Amici dei Bambini („AiBi“) se sídlem v Miláně adoptováni párem z Itálie (dále „rodiče“). Dne 30. 9. 2012 si stěžovatelka Z. po hádce se svým bratrem stěžovala na jeho chování vůči ní a obvinila jej z osahávání.

Dne 2. 10. 2012 se uskutečnilo setkání s psychologem a pedagogickým poradcem sdružení. Při této příležitosti byla vypracována zpráva, podle níž děti řekly rodičům, že se vzájemně dopouštěly určitých sexuálních praktik, kterých rodiče nebyli svědky. Rodiče se kvůli tomu chtěli zříct stěžovatele X., ale psycholog na-

místo toho doporučil děti vyšetřit psychology specializujícími se na případy zneužívání dětí, kteří sídlili v centru relaxační terapie (dále jen „RTC“). Konverzace se stěžovateli, popsané jako „terapeutická sezení“, byly prováděny metodami doporučenými pro děti, které byly obětmi zneužívání a byly natočeny na video. Ze sezení byly vypracovány zprávy, podle nichž všichni tři sourozenci přiznali, že přímo vykonávali jisté sexuální praktiky v době, kdy byli v dětském domově anebo byli svědkem toho, jak je vykonávají jiné děti, a že se jich dopustili i po jejich příjezdu do Itálie. Stěžovatel X. rovněž uvedl, že sledoval, jak jeho sestra Y. měla sex s jiným chlapcem, a že byl obětí sexuálního zneužívání ze strany dospělých osob, které pojmenoval jako N., K., Da., O. a P. Na základě pořizených videonahrávek byl rovněž vypracován podrobný policejní záznam.

Dne 6. 11. 2012 a poté ještě několikrát, naposledy 26. 11. 2012, kontaktoval otec stěžovatelů italskou linku pomoci pro ohrožené děti, kterou spravuje Telefono Azzurro, veřejné zájmové sdružení. Poskytl jim popis situace a diskutoval s nimi, jaké by mohl učinit kroky, a to včetně kontaktování médií. Při posledním telefonátu bylo dohodnuto, že Telefono Azzurro ohlásí případ milánskému státnímu zastupitelství. Otec stěžovatelů měl kontaktovat Commissione per le Adozioni Internazionali – „CAI“ a bulharské Ministerstvo spravedlnosti jako ústřední orgány odpovědné za mezinárodní adopci v obou zemích. Téhož dne zaslal adoptivní otec e-mail bulharské Státní agentuře pro ochranu dětí (dále jen „SACP“), v němž žádal o telefonní číslo, na které by bylo možné nahlásit zneužívání v dětském domově, a sdružení Telefono Azzurro poslalo e-mail bulharské nadaci Nadja Center, která se specializuje na ochranu ohrožených dětí a je odpovědná za provoz národní linky pomoci. Dne 23. 11. 2012 organizace SACP informovala o záležitosti bulharské Ministerstvo spravedlnosti a požádala ministerstvo, aby zahájilo šetření v rámci svých pravomocí. Otci byl následně zaslán dopis od SACP (v bulharštině), jímž byl vyzván k doplnění informací, avšak poté, co na něj otec stěžovatelů odepsal, že mu nerozumí a požádal o jeho překlad, nebylo již na tuto zprávu reagováno. Rodiče a Telefono Azzurro kontaktovali i milánské státní zastupitelství a policii. Otec stěžovatelů dále oslovil i italského investigativního novináře, a dne 11. 1. 2013 zveřejnil týdeník L'Espresso článek „Bulharsko, v doupěti zlobrů“ (verze, která byla zveřejněna na internetu pod názvem „Bulharsko, v doupěti pedofilů“) o tvrzeních otce stěžovatelů, ale bez označení dotčených osob nebo dětského domova. Na tento článek hojně reagovala i bulharská média.

V návaznosti na tyto události provedla SACP šetření, které jí umožnilo identifikovat stěžovatele. Současně bulharské Ministerstvo spravedlnosti kontaktovalo sdružení AiBi, které mu poskytlo identitu stěžovatelů. Ve dnech 14. a 15. 1. 2013 regionální odbor dětských práv provedl inspekci dětského domova, která však tvrzení stěžovatelů neprokázala. Po inspekci poslala SACP od 18. do 24. 1. 2013 do dětského domova tým psychologů. Ten rovněž nezjistil žádný důvod k znepo-

kojení. Na článek v časopise *L'Espresso* reagoval jak předseda SACP, tak skupina bulharských poslanců, kteří tvrzení v něm obsažená označili za vymyšlená, případně za pomluvy. Souběžně s výše popsánými událostmi uskutečnili zástupci sdružení AiBi ve dnech 23. až 26. 1. 2013 návštěvu Bulharska, a ve zprávě o ní uvedli, že lidé, s nimiž se zástupci setkali, vyjádřili znepokojení nad obviněním, kritikou bulharských orgánů a nečinností italských orgánů. Zpráva byla ostře kritická vůči způsobu, jakým adoptivní rodiče situaci řešili.

Rovněž probíhala korespondence mezi CAI a bulharským Ministerstvem spravedlnosti, při níž si oba orgány vyměňovaly dostupné informace. V dopise ze dne 23. 1. 2013 CAI formálně požádala bulharské orgány, aby přijaly vhodná opatření na ochranu dětí žijících v dětském domově. Bulharská náměstkyně ministra spravedlnosti vyjádřila znepokojení nad spokojeností stěžovatelů v rámci jejich adoptivní rodiny, což vedlo k zahájení řízení v Itálii u R. Youth Court, který byl místně příslušný k řešení otázek ohledně adopce a k tomu přijmout veškerá opatření nezbytná k ochraně stěžovatelů.

Na základě dalších kroků učiněných italskými orgány se případ dostal k bulharskému okresnímu státnímu zastupitelství, Veliko Tarnovo, které dne 22. 2. 2013 zahájilo předběžné vyšetřování pod č. 473/2013, zatímco první vyšetřování (č. 222/2013) dosud nebylo pravomocně skončeno. Dále provedl šetření tým zástupců policie, místních orgánů a regionálních služeb zdravotní péče, sociální péče a ochrany dětí v dětském domově ve dnech 25. a 26. 2. 2013. Na základě všech učiněných zjištění státní zástupce dospěl k závěru, že shromážděné důkazy nevedly k závěru, že by byl spáchán trestný čin.

R. Youth Court následně vedl řízení ohledně stěžovatelů a v rozhodnutí ze dne 13. 5. 2014 soud pro mládež uvedl, že shromážděné důkazy, a zejména znalecké posudky, ukázaly, že stěžovatelé byli opakovaně vystaveni pohlavnímu zneužívání a špatnému zacházení v dětském domově v Bulharsku. Soud uvedl, že podle prohlášení rodičů stěžovatelé odhalili, že se mezi sebou účastnili sexuálních praktik, že to bylo u dětí v dětském domově běžné, a že děti byly rovněž obětmi zneužívání od několika zaměstnanců, kteří je donutili k sexuálnímu jednání. Soud konstatoval, že ke zneužití došlo v dětském domově a na místě, kam byly děti vzaty na dovolenou, že dětem bylo vyhrožováno, a to i zbraní, že dotyčné činy byly natočeny fotografem D., a že děti identifikovaly některé z osob, které zmínily, zejména fotografa, na fotografiích novináře z *L'Espresso*. Soud zdůraznil, že stěžovatelé tato obvinění zopakovali při rozhovoru se státním zástupcem, i když méně podrobně a s určitým zaváháním. Rozhodnutí soudu pro mládež bylo zasláno milánskému státnímu zastupitelství v souvislosti s probíhajícím trestním řízením týkajícím se stejných skutečností.

Na konci ledna 2014 italské Ministerstvo spravedlnosti zaslalo bulharským orgánům oficiální dopis, v němž předalo důkazy shromážděné státním zastupitelstvím u soudu pro mládež a požádalo je o zahájení řízení a vyšetřování obvi-

nění. Dne 14. 3. 2014 zaslalo bulharské Nejvyšší státní zastupitelství překlady italských dokumentů krajskému státnímu zastupitelství ve Veliko Tarnově, které je předalo okresnímu státnímu zastupitelství. Dne 4. 4. 2014 zahájila okresní prokuratura předběžné vyšetřování pod č. 910/14. Dne 15. 4. 2014 okresní prokurátor poznamenal, že byla zahájena tři vyšetřování týkající se stejných skutečností, a předal spisy krajskému státnímu zastupitelství s návrhem na jejich spojení a zrušení rozhodnutí, která již byla ve věci vydána. Usnesením ze dne 5. 6. 2014 krajské státní zastupitelství ve Veliko Tarnovo nařídilo spojení všech tří vyšetřování a zrušilo usnesení ze dne 28. 6. 2013 vydané ve věci č. 473/13 z důvodu, že k němu došlo v době, kdy ještě nebylo skončeno první vyšetřování. Příkaz k zastavení ze dne 18. 11. 2013 ve věci č. 222/13 tedy zůstal v platnosti. Na základě nových dokumentů obdržených od italských orgánů v lednu 2014 nebyly učiněny žádné nové vyšetřovací úkony. Dne 23. 1. 2015 bulharské orgány informovaly italské velvyslanectví o ukončení trestního vyšetřování usnesením ze dne 18. 11. 2013. Dne 11. 12. 2015 otec stěžovatelů požádal italské Ministerstvo spravedlnosti, aby mu umožnilo přístup ke všem materiálům ve spisu. Dne 1. 2. 2016 zaslaly italské orgány v reakci na tuto žádost rodičům stěžovatelů rozhodnutí vydaná bulharskými orgány, přeložená do italštiny, včetně usnesení okresního státního zastupitelství Veliko Tarnovo ze dne 18. 11. 2013, v němž se uvádělo, že bylo možné se odvolat ke krajskému státnímu zastupitelství, což otec stěžovatelů učinil. V usnesení ze dne 30. 9. 2016 krajský státní zástupce potvrdil příkaz k zastavení řízení ze dne 18. 11. 2013, protože inspekce SACP nezjistila žádné nedostatky v provozu dětského domova nebo jakékoli porušení práv dětí a tvrzení uvedená v článku italského týdeníku nebyla pravdivá. Dne 17. 11. 2016 bylo toto rozhodnutí schváleno odvolacím státním zastupitelstvím Veliko Tarnovo. Dne 27. 1. 2017 bulharské Nejvyšší státní zastupitelství přezkoumalo tuto věc a dospělo k závěru, že se zdá, že vyšetřování bylo důkladné, a neodhalilo, že se stěžovateli bylo v dětském domově zacházeno špatně, takže nebyly žádné důvody pro zrušení rozhodnutí odvolacího státního zastupitelství.

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

I. ROZSAH VĚCI POSUZOVANÉ VELKÝM SENÁTEM

138. Soud konstatuje, že adoptivní rodiče tří stěžovatelů podali původní stížnost jménem stěžovatelů a rovněž jejich vlastním jménem. Dne 5. 9. 2016 se předseda sekce rozhodl oznámit stížnosti, jež se týkaly tří nezletilých stěžovatelů, žalované vládě, a prohlásit za nepřijatelné stížnosti vznesené rodiči jejich vlastním jménem. Podle čl. 27 odst. 2 Úmluvy a čl. 54 odst. 3 jednacího řádu ESLP je rozhodnutí o prohlášení těchto stížností za nepřijatelné konečné.

(...)

141. Soud opakuje, že podle jeho judikatury je obsah a rozsah „věci“ postoupené velkému senátu vymezen rozhodnutím senátu o přijatelnosti a nezahrnuje stížnosti, které byly prohlášeny za nepřijatelné (viz Ilseher proti Německu, stížnost č. 10211/12 a 27505/14, rozsudek velkého senátu ze dne 4. 12. 2018, § 100; a Paradiso a Campanelli proti Itálii, stížnost č. 25358/12, rozsudek velkého senátu ze dne 24. 1. 2017, § 84). Velký senát se tedy v projednávané věci omezí na stížnosti vznesené jménem tří nezletilých stěžovatelů, jež byly prohlášeny senátem za přijatelné.

II. PŘEDBĚŽNÁ NÁMITKA VLÁDY

142–144. Vláda před velkým senátem zopakovala námitku nepřijatelnosti stížnosti pro zneužití práva na individuální podání, kterou senát ve svém rozsudku zamítl. Zprvė tvrdila, že právní zástupci stěžovatelů ve snaze uvést Soud v omyl uvedli vědomě nepravdivá fakta, a že jejich tvrzení byla obecně založena na fantazii a nebyla potvrzena žádnými přímými důkazy, jako jsou lékařská osvědčení. Zadruhé si vláda stěžovala na to, co považovala za neuctivé a urážlivé výrazy použité ve vyjádřeních stěžovatelů vůči bulharským orgánům a jednotlivcům, které stěžovatelé označili za pedofily a spolupachatele trestných činů. Stěžovatelé se k této otázce nevyjádřili.

145–147. Soud opakuje, že podle jeho judikatury je stížnost zneužitím práva na podání, pokud je vědomě založena na nepravdivých skutečnostech za účelem klamání Soudu (viz, mimo jiné, Gross proti Švýcarsku, stížnost č. 67810/10, rozsudek velkého senátu, § 28, ESLP 2014). V projednávaném případě, bez ohledu na opodstatněnost obvinění ze sexuálního zneužívání stěžovatelů, neexistuje žádný důvod, aby Soud dospěl k závěru, že jejich právní zástupci úmyslně předložili skutečnosti, o nichž věděli, že jsou nepravdivé. Stížnost lze rovněž považovat za zneužití práva na její podání, pokud stěžovatel ve svých vyjádřeních používá obzvláště nepřijemné, urážlivé, výhružné nebo provokativní výrazy – ať už je to proti žalované vládě, jejímu zmocněnci, orgánům žalovaného státu, samotnému Soudu, jeho soudcům, jeho kanceláři nebo členům. Nestací však, když jsou výrazy stěžovatele pouze omezující, polemizující nebo sarkastické; musí být překročena „hranice běžné, společenské a legitimní kritiky“, aby mohly být považovány za urážlivé (viz Zafranias proti Řecku, stížnost č. 4056/08, rozsudek ze dne 4. 10. 2011, a v něm citovaná judikatura, § 26). (...) V projednávané věci Soud konstatuje, že stěžovatelé ve svých vyjádřeních obvinili identifikované osoby a označili je za „pedofily“ a obvinili bulharské orgány, včetně vládních zmocněnců, z utajování trestných činů. Ačkoli výrazy použité ve vyjádřeních žalobců byly skutečně neuctivé, Soud poznamenává, že předmět a kontext projednávaného případu představovaly pro rodiče velkou emoční zátěž, a že dva ze stěžovatelů byli, v době, kdy jejich právní zástupci tyto výrazy použili, stále

nezletilí. Má tedy za to, že samotní stěžovatelé nemohou být odpovědnými za předložená tvrzení, a dochází k závěru, že tyto výrazy nepřekročily přijatelné limity v takovém rozsahu, který by z tohoto důvodu odůvodňoval zamítnutí stížnosti. S ohledem na výše uvedené Soud shledal, že předběžná námitka vlády by měla být zamítnuta.

III. TVRZENÉ PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY

148. S odvoláním se na čl. 3, 6, 8 a 13 Úmluvy stěžovatelé tvrdili, že byli oběťmi sexuálního zneužívání, když žili v dětském domově v Bulharsku, a že bulharské orgány nesplnily svůj pozitivní závazek chránit je proti tomuto zacházení a své povinnosti vést účinné vyšetřování těchto obvinění.

149. Soud znovu opakuje, že on je tím, kdo charakterizuje rozsah právního posouzení skutkových okolností případu, a že není vázán charakteristikou podanou stěžovatelem nebo vládou (viz Radomilja a další proti Chorvatsku, stížnosti č. 37685/10 a 22768/12, rozsudek velkého senátu ze dne 20. 3. 2018, § 126; a S. M. proti Chorvatsku, stížnost č. 60561/14, rozsudek velkého senátu ze dne 25. 6. 2020, § 241–243). S ohledem na okolnosti, na které stěžovatelé poukazují, a na způsob, jakým byly formulovány jejich stížnosti, tudíž považuje za vhodnější zkoumat stížnosti pouze podle čl. 3 Úmluvy (k obdobnému přístupu viz S. Z. proti Bulharsku, stížnost č. 29263/12, § 30, rozsudek ze dne 3. 3. 2015).

A. Rozsudek senátu

150. Senát přezkoumal stížnosti stěžovatelů z hlediska čl. 3 a 8 Úmluvy, které na danou věc shledal použitelnými. Pokud jde o procesní složku těchto ustanovení, shledal, že bulharské orgány provedly vyšetřování okolností případu dostatečně pohotově, pečlivě a důkladně, že na odvolání podané rodiči stěžovatelů řádně reagovaly a že jejich zjištění nelze považovat za svévolná nebo nepřiměřená. Proto rozhodl, že v tomto ohledu nedošlo k porušení čl. 3 a 8.

151. Pokud jde o hmotněprávní složku těchto ustanovení, senát s poznámkou, že stěžovatelé nezpochybnili právní rámec ochrany obětí stanovený vnitrostátním právem, na úvod vymezil, že byla přijata řada obecných opatření, jejichž cílem je zajistit bezpečnost dětí žijících v dětském domově. Dále zkoumal, zda bulharské orgány splnily nabízející se povinnost přijmout konkrétní preventivní opatření na ochranu stěžovatelů před rizikem špatného zacházení. Poté, co uvedl, že nebylo prokázáno, že příslušné orgány věděly nebo měly vědět o existenci skutečného a bezprostředního rizika pro stěžovatele, rozhodl, že situace nezakládala příslušným orgánům žádnou takovou povinnost. Senát proto shledal, že nedošlo k porušení hmotněprávní složky těchto ustanovení.

B. Podání stran v řízení před velkým senátem

1. Stěžovatelé

152. Stěžovatelé tvrdili, že se stali oběťmi sexuálního zneužívání a násilí v době, kdy žili v dětském domově v Bulharsku, za což nesou odpovědnost veřejné orgány. Uvedli, že jejich sdělení byla na základě vědeckých metod považována za důvěryhodná jak jejich psychology, tak italskými soudními orgány, které požádaly bulharské orgány o zahájení příslušných řízení. Odkázali také na investigativní žurnalistiku, která vedla k publikování článku v L'Espresso, a na zprávy vysílané v italské televizi v roce 2016, které jejich obvinění potvrdily.

153. Stěžovatelé tvrdili, že Bulharsko bylo zkorumpovanou zemí a cílem pedofilní sexuální turistiky. Podle jejich názoru umístění dětského domova do malé odlehle vesnice vedlo k incidentům tohoto typu.

154. Podle stěžovatelů nebyl dětský domov ani zdaleka tak vzorným orgánem, jak byl vyobrazen ve zprávách a vyjádřeních vlády. S poukazem zejména na prohlášení jiné italské adoptivní rodiny, které našli na internetovém fóru, tvrdili, že na děti nebylo nepřetržitě dohlíženo, že nespaly v samostatných ložnicích, že pracovníci mužského pohlaví s dětmi přišli do kontaktu, a že dětský domov ubytoval děti, které byly starší, než byl maximální věk povolený pro tento typ ústavu. Poukázali také na to, že dětský domov byl po několika letech od předmětných událostí uzavřen.

155. Stěžovatelé tvrdili, že ostatní děti si před událostmi v projednávané věci stěžovaly na sexuální zneužívání a že se s tím nic neudělalo. Nepřesvědčilo je vysvětlení nabídnuté ředitelkou, která podle nich tvrdila, že došlo ke „skupinovému emočnímu přenosu“ po příbězích vyprávěných mladou dívkou M.

156. Stěžovatelé tvrdili, že absence lékařských osvědčení – jejichž vydání by navíc vedlo k invazivním vyšetřením – nezpochybnila jejich tvrzení, protože sexuální zneužívání nezanechávalo vždy fyzické stopy a v každém případě tyto stopy měly tendenci zmizet v průběhu času. Stejně tak skutečnost, že praktický lékař nepozoroval známky násilí nebo sexuálního zneužívání, podle nich neznamená, že by měla být vyloučena existence těchto stop. Tvrdili, že je zcela možné, že děti nesoucí známky násilí nebyly zaslány k lékaři na vyšetření nebo že byl lékař spolupviníkem.

157. Stěžovatelé dále tvrdili, že bulharské orgány neprovedly účinné vyšetřování, které by mohlo osvětlit skutkový stav a určit odpovědné osoby, ale spíše se snažily prokázat, že Bulharsko nemůže být činěno odpovědným, a snažily se zpochybnit schopnost jejich rodičů je vychovat. Poukázali na několik údajných nedostatků v prováděných vyšetřováních a zmínili se zejména o analýze obsažené na blogu jisté S. S., o níž se domnívají, že byla bulharským odborníkem na práva dětí pracujícím v nevládním sektoru.

158. Stěžovatelé zaprvé tvrdili, že bulharské orgány nejednaly pohotově, a než nařídily vyšetřování, počkaly několik týdnů na zveřejnění článku v L'Espresso. V této souvislosti uvedli, že stížnost podaná SACP dne 16. 11. 2012 nebyla anonymní, protože ve zprávě bylo uvedeno jméno jejich otce; v reakci na žádost o překlad odpovědi zaslané v bulharštině nebyla přijata žádná opatření. Dále tvrdili, že novinář z L'Espresso zaslal konkrétní důkazy policistovi K. již 19. 12. 2012 a že milánské státní zastupitelství zaslalo bulharskému velvyslanectví dne 15. 1. 2013 rovněž konkrétní informace, včetně jmen odpovědných osob.

159. Stěžovatelé kritizovali bulharské orgány za odhalení jejich totožnosti a názvu dětského domova v tisku, čímž došlo ke zveřejnění okolností případu. Podle jejich názoru to porušilo jejich právo na soukromí a upozornilo pachatele.

160. Kritizovali také způsob, jakým bulharské orgány provedly vyšetřování, zejména skutečnost, že rozhovory s dětmi byly vedeny v prostorách dětského domova a za přítomnosti zaměstnanců, kteří mohli být zneužívajícími osobami, a nebyly při nich využity vědecké metody. Podle názoru stěžovatelů měla být za účelem jeho zefektivnění do vyšetřování zahrnuta opatření, jako jsou telefonní odposlechy, sledování tajnými agenty, prohlídky instituce a domovů zaměstnanců, odběr vzorků DNA dětem a zaměstnancům, a dočasné pozastavení funkce ředitelky, aby se zabránilo tlaku na děti. Podle jejich názoru měly úřady rovněž podat žádost o vyslechnutí stěžovatelů, jejich rodičů a dalších potenciálních svědků.

161. Stěžovatelé tvrdili, že bulharské orgány svým jednáním porušily své povinnosti vyplývající z mezinárodních úmluv o ochraně práv dětí, jako jsou Úmluva o právech dítěte a Lanzarotská úmluva. Tvrdili zejména, že Bulharsko nepřijalo obecná ochranná opatření vyžadovaná Lanzarotskou úmluvou, jako je vytvoření vnitrostátního registru osob odsouzených za pedofilní trestné činy nebo opatření zakazující těmto osobám vykonávat povolání zahrnující kontakt s dětmi. Při vyšetřování v daném případě orgány porušily práva obětí podle této úmluvy na informování o přijatých opatřeních k jejich stížnosti, poskytování důkazů, práva na odpovídající pomoc a na nezveřejnění jejich totožnosti.

2. Vláda

162. Skutkový stav projednávaného případu podle názoru vlády neodhalil porušení Úmluvy. Proto požádala velký senát, aby v tomto ohledu potvrdil předchozí zjištění senátu.

163. Podle jejího názoru nebylo pochyb o tom, že v Bulharsku existoval právní řád, zejména v trestní oblasti, který umožňoval potrestat činy, jako jsou ty, které jsou předmětem stížnosti v projednávané věci, v souladu s požadavky příslušných mezinárodních nástrojů. Před rokem 2012 země přijala řadu vnitrostátních právních předpisů, aby zajistila soulad s Úmluvou o právech dítěte. Pokud

jde o Lanzarotskou úmluvu, ta vstoupila pro Bulharsko v platnost dne 1. 4. 2012, a proto se na většinu období, o kterém stěžovatelé tvrdili, že v něm byli zneužíváni, nevztahovala. Většina hmotněprávních a procesních norem, které tato úmluva prosazuje, však byla přijata již v letech 2009 až 2011.

164. Pokud jde o tvrzení stěžovatelů, že byli v dětském domově vystaveni fyzickému násilí a sexuálnímu zneužívání, vláda uvedla, že vyšetřování prováděná bulharskými orgány neodhalila žádný důkaz, který by naznačoval, že dotčené činy byly ve skutečnosti spáchány, ať už s ohledem na stěžovatele nebo jiné děti v dětském domově, popřípadě, že by existovala systematicky provozovaná zločinecká skupina. Podle jejího názoru byla tato obvinění založena pouze na prohlášeních stěžovatelů, která poskytla velmi málo podrobností a obsahovala rozpory, na které upozornily bulharské orgány činné v trestním řízení. Dodala, že tvrzení stěžovatelů se měnila i v řízení před Soudem; původní stížnost odkazovala zejména na zneužívání jinými dětmi, zatímco žádost o postoupení velkému senátu obsahovala mnohem závažnější obvinění týkající se existence sítě organizovaného zločinu.

165. Vláda zdůraznila skutečnost, že stěžovatelé nepředložili žádné lékařské zprávy, které by potvrdily zejména jejich obvinění ze znásilnění. Na základě svého názoru opřeného o znalecký posudek tvrdili, že příslušná vyšetření nebyla invazivní ani traumatizující.

166. Dále tvrdila, že pokud by byla tvrzení stěžovatelů o velmi závažném násilí pravdivá, byl by praktický lékař, který sídlil mimo dětský domov a navštěvoval ho dvakrát týdně, povinen zaznamenat stopy uvedeného násilí při svých kontrolách. V tomto smyslu nebyla hlášena žádná stížnost psychologovi ani žádnému jinému zaměstnanci. Příběhy vyprávěné mladou dívkou M. se týkaly znásilnění údajně spáchaného v její rodině a v reakci na její tvrzení byla ihned provedena lékařská prohlídka.

167. Vláda rovněž tvrdila, že na rozdíl od tvrzení stěžovatelů rozhodnutí italských soudních orgánů, zejména rozhodnutí soudu pro mládež ze dne 13. 5. 2014, neobsahovala žádná zjištění, že stěžovatelé by byli oběťmi trestných činů. Dotčené rozhodnutí pouze zopakovalo prohlášení stěžovatelů a nařídilo zastavení řízení. V každém případě toto rozhodnutí nebylo zasláno bulharským orgánům odpovědným za vyšetřování.

168. Vláda vysvětlila, že dětský domov přijal opatření nezbytná k zajištění bezpečnosti dětí. Byl vybaven bezpečnostními kamerami a přístup osob zvenčí byl kontrolován. Děti navíc mohly nahlásit možné zneužití, protože měly přístup k telefonu, číslu národní linky pomoci ohroženým dětem a psychologovi dětského domova. Děti také navštěvovaly školu a v některých případech se pravidelně vracely domů ke svým rodinám, takže byly v kontaktu s vnějším světem.

169. S ohledem na závažnost obvinění stěžovatelů byl do dětského domova po první inspekci v lednu 2013 na týden vyslán tým psychologů, aby dětem poskytl potřebnou podporu.

170. Pokud jde o možné procesní povinnosti vyplývající z příslušných ustanovení Úmluvy, vláda tvrdila, že příslušné bulharské orgány jednaly rychle poté, co se o obviněních stěžovatelů dozvěděly prostřednictvím článků v tisku. Teprve v této fázi, kdy byl zveřejněn název zprostředkující organizace AiBi, od ní vnitrostátní orgány získaly totožnost stěžovatelů. Před tímto datem nebyly informace poskytnuté otcem stěžovatelů v jeho e-mailu a centrem Nadja dostatečně přesné, aby umožnily zahájení vyšetřování.

(...)

172. Pokud jde o důkladnost vyšetřování, vláda tvrdila, že povinností státu je volit odpovídající prostředky, nikoli dosáhnout výsledku. V projednávané věci provedly různé příslušné útvary v dětském domově několik inspekci a vyžádaly si vysvětlení od jednotlivců, na které se stěžovatelé odvolávali. Aby dospěly k pravdě, porovnály výsledky těchto vyšetřování s tvrzeními stěžovatelů.

173. V tomto ohledu vláda v zásadě vznesla námitku proti jakémukoli zohlednění tvrzení S. S., jež použili stěžovatelé (viz bod 157. výše). Podle jejich názoru neměla S. S. žádnou souvislost s vyšetřováním a nebyla způsobilá vyjádřit svůj názor.

174. K prohlídkám vláda vysvětlila, že taková opatření lze přijmout pouze tehdy, bylo-li zahájeno trestní řízení a existují-li oprávněné důvody domnívat se, že důkazní prostředky lze pravděpodobně opatřit na konkrétním místě. Provádění těchto prohlídek podléhalo soudnímu povolení, s výjimkou naléhavých případů. V projednávaném případě tvrzení stěžovatelů a provedená vyšetřování neodhalily žádné důkazy odůvodňující provedení prohlídek. Pokud jde o použití operativně pátracích prostředků, vláda zdůraznila, že stěžovatelé případ zveřejnili publikováním článku v *L'Espresso*. Stěžovatelé dále v žádné fázi nepožádali o provedení dalších vyšetřovacích úkonů, a to ani v rámci svého odvolání proti usnesení o zastavení řízení.

175. Pokud jde o informace poskytované stěžovatelům, vláda uvedla, že řízení v Bulharsku nebylo zahájeno na žádost adoptivních rodičů, ale z moci úřední, a že vydaná rozhodnutí byla dána italským orgánům na vědomí v lednu 2015 na jejich žádost. Podle vlády nic nebránilo rodičům stěžovatelů, aby si vyžádali od státního zastupitelství podrobnější informace nebo aby požadovali další vyšetřovací opatření. Přípomínky stěžovatelů byly rovněž posouzeny státním zastupitelstvím vyššího stupně.

C. Hodnocení Soudu

1. Obecné principy

176. Soud znovu opakuje, že čl. 3 Úmluvy zakotvuje jednu ze základních hodnot demokratické společnosti. Absolutně zakazuje mučení nebo nelidské či

ponižující zacházení nebo trestání. Nesprávné zacházení musí dosáhnout minimální úrovně závažnosti, má-li spadat do oblasti působnosti čl. 3. Posouzení této úrovně je ze své podstaty relativní a závisí na všech okolnostech případu, zejména na délce trvání zacházení, jeho fyzických nebo psychických dopadů a v některých případech na pohlaví, věku a zdravotním stavu oběti (viz, mimo jiné, Nicolae Virgiliu Tănase proti Rumunsku, stížnost č. 41720/13, rozsudek velkého senátu ze dne 25. 6. 2019, § 116).

177. Povinnost vysokých smluvních stran podle čl. 1 Úmluvy zajistit každému v rámci jejich jurisdikce práva a svobody definované v Úmluvě, společně s čl. 3, vyžaduje, aby státy přijaly opatření, která zajistí, aby jednotlivci v jejich jurisdikci nebyli vystaveni špatnému zacházení, včetně špatného zacházení uskutečňovaného soukromými osobami [viz, mimo jiné, O’Keeffe proti Irsku, stížnost č. 35810/09, rozsudek velkého senátu, § 144, ESLP 2014 (výňatky); a M. C. proti Bulharsku, stížnost č. 39272/98, § 149, ESLP 2003 XII]. Zejména děti a jiné zranitelné osoby mají nárok na účinnou ochranu (viz A. proti Spojenému království, 23. 9. 1998, výňatky z rozsudků a rozhodnutí 1998 VI, § 22; M. C. proti Bulharsku, citovaný výše, § 150; a A. a B. proti Chorvatsku, stížnost č. 7144/15, ze dne 20. 6. 2019, § 106).

178. Z judikatury Soudu uvedené v následujících odstavcích vyplývá, že pozitivní závazky orgánů podle čl. 3 Úmluvy zahrnují zaprvé, povinnost zavést právní a regulační rámec ochrany; zadruhé, za určitých přesně stanovených okolností, povinnost přijmout funkční opatření na ochranu konkrétních osob před rizikem zacházení v rozporu s tímto ustanovením; a zatřetí, povinnost provést účinné vyšetřování sporných tvrzení o způsobení takového zacházení. Obecně lze říci, že první dva aspekty těchto pozitivních závazků jsou klasifikovány jako „hmotněprávní“, zatímco třetí aspekt odpovídá pozitivnímu „procesnímu“ závazku státu.

(a) Pozitivní závazek zavést odpovídající právní a regulační rámec

179. Pozitivní závazek podle čl. 3 Úmluvy vyžaduje zejména vytvoření právního a regulačního rámce, který bude jednotlivce adekvátně chránit před porušením jejich fyzické a psychické integrity, zejména v nejzávažnějších případech, přijetím ustanovení trestního práva a jejich účinným uplatněním v praxi (viz S. Z. proti Bulharsku, citovaný výše, § 43; a A. a B. proti Chorvatsku, citovaný výše, § 110). Pokud jde konkrétněji o závažné činy, jako je znásilnění a sexuální zneužívání dětí, je na členských státech, aby zajistily, že budou zavedena účinná trestněprávní ustanovení (viz Söderman proti Švédsku, stížnost č. 5786/08, rozsudek velkého senátu, § 82, ESLP 2013; a M. C. proti Bulharsku, citovaný výše, § 150). Tato povinnost vyplývá rovněž z ustanovení jiných mezinárodních předpisů, jako jsou zejména čl. 18 až 24 Lanzarotské úmluvy. V této souvislosti Soud opakuje, že Úmluva musí být uplatňována v souladu se

zásadami mezinárodního práva, zejména se zásadami týkajícími se mezinárodní ochrany lidských práv (viz *Streletz, Kessler a Krenz* proti Německu, stížnost č. 34044/96, rozsudek velkého senátu, § 90, ESLP 2001 II; a *Al Adsani* proti Spojenému království, stížnost č. 35763/97, rozsudek velkého senátu, § 55, ESLP 2001 XI).

180. Pozitivní závazek ochrany nabývá zvláštní důležitosti v kontextu veřejné služby s povinností chránit zdraví a blaho dětí, zejména pokud jsou tyto děti obzvláště zranitelné a jsou pod výlučnou kontrolou orgánů (viz v kontextu základního vzdělávání, *O’Keeffe*, uvedený výše, § 145, a v souvislosti se zařízením pro zdravotně postižené děti a čl. 2 Úmluvy, *Nencheva* a další proti Bulharsku, stížnost č. 48609/06, rozsudek ze dne 18. 6. 2013, § 106–116 a § 119–120). Za určitých okolností to může vyžadovat přijetí zvláštních opatření a záruk. Soud proto ve vztahu k případům sexuálního zneužívání dětí, zejména v případech, kdy má násilník postavení autority nad dítětem, upřesnil, že existence účinných mechanismů k odhalování a ohlašování těchto činů je zásadní pro účinnou implementaci příslušných trestních zákonů (viz výše uvedený rozsudek *O’Keeffe*, § 148).

(b) Pozitivní závazek přijmout funkční ochranná opatření

181. Stejně jako čl. 2 Úmluvy může čl. 3 za určitých okolností vyžadovat, aby stát přijal funkční opatření na ochranu obětí nebo potenciálních obětí špatného zacházení (viz, *mutatis mutandis*, *Osman* proti Spojenému království, rozsudek ze dne 28. 10. 1998, 1998-VIII, § 115).

182. Tento pozitivní závazek je však třeba vykládat tak, aby nevytvářel nemožné nebo nepřiměřené břemeno pro vnitrostátní orgány, a to s ohledem na nepředvídatelnost lidského chování a operativní rozhodnutí, která je třeba učinit se zohledněním priorit a zdrojů. Ne každé riziko špatného zacházení tedy může pro orgány znamenat požadavek Úmluvy přijmout opatření k zabránění naplnění tohoto rizika. Požadovaná opatření by však měla přinejmenším poskytovat účinnou ochranu zejména dětem a jiným zranitelným osobám a měla by zahrnovat přiměřené kroky k zabránění špatnému zacházení, o kterém orgány věděly nebo by měly vědět (viz výše uvedený rozsudek *O’Keeffe*, § 144).

183. Pro vznik tohoto pozitivního závazku tedy musí být prokázáno, že orgány věděly nebo měly vědět, v době existence skutečného a bezprostředního rizika špatného zacházení, o identifikované osobě ohrožené trestnými činy třetí osoby, a že nepřijaly opatření v rámci svých pravomocí, o nichž bylo možné rozumně usoudit, že tomuto riziku předejdou (viz *Đorđević* proti Chorvatsku, stížnost č. 41526/10, § 139, ESLP 2012; a *Buturugă* proti Rumunsku, stížnost č. 56867/15, rozsudek ze dne 11. 2. 2020, § 61).

(c) Procesní závazek vést efektivní vyšetřování

184. Pokud navíc jednotlivec tvrdí na základě hájitelných tvrzení, že utrpěl újmu činy spáchanými v rozporu s čl. 3, uvedený článek vyžaduje, aby vnitrostátní orgány provedly účinné oficiální vyšetřování, aby zjistily skutkové okolnosti případu a určily a případně potrestaly odpovědné osoby. Tuto povinnost nelze považovat za omezenou pouze na případy špatného zacházení ze strany činitelů veřejné moci (viz S. Z. proti Bulharsku, citovaný výše, § 44; a B. V. proti Belgii, stížnost č. 61030/08, rozsudek ze dne 2. 5. 2017, § 56).

185. Aby bylo vyšetřování účinné, musí být dostatečně důkladné. Orgány musí přijmout přiměřená opatření, která mají k dispozici, aby získaly důkazy týkající se předmětného trestného činu (viz výše uvedený rozsudek S. Z. proti Bulharsku, § 45). Musí se vždy opravdu pokusit zjistit, co se stalo, a neměly by se spoléhat na ukvapené nebo neopodstatněné závěry, které by vedly k ukončení jejich vyšetřování (viz Bouyid proti Belgii, stížnost č. 23380/09, rozsudek velkého senátu, § 139, ESLP 2015; a B. V. proti Belgii, citovaný výše, § 60). Jakýkoli nedostatek ve vyšetřování, který by narušil jeho způsobilost objasnit fakta nebo totožnost odpovědných osob, by mohl být v rozporu s tímto standardem (viz Bouyid, citovaný výše, § 120; a Bati a další proti Turecku, stížnosti č. 33097/96 a 57834/00, § 134, ESLP 2004 IV, výňatky).

186. Závazek vést účinné vyšetřování však nepředstavuje povinnost dosáhnout výsledku, ale povinnost zvolit správné prostředky k jeho dosažení. Neexistuje absolutní právo na stíhání nebo odsouzení konkrétní osoby v případě, že nedošlo k zaviněnému selhání při snaze činit pachatele trestných činů odpovědnými (viz A., B. a C. proti Lotyšsku, stížnost č. 30808/11, rozsudek ze dne 31. 3. 2016, § 149; a M. G. C. proti Rumunsku, stížnost č. 61495/11, rozsudek ze dne 15. 3. 2016, § 58). Soud se dále nezajímá o obvinění z chyb nebo ojedinelých opomenutí ve vyšetřování: nemůže nahradit vnitrostátní orgány při hodnocení skutkových okolností případu ani nemůže rozhodnout o trestní odpovědnosti údajných pachatelů (viz B. V. proti Belgii, výše uvedený, § 61; a M. a C. proti Rumunsku, stížnost č. 29032/04, rozsudek ze dne 27. 9. 2011, § 113). Stejně tak není úkolem Soudu zpochybňovat způsob vedení vyšetřování vyšetřovateli nebo jimi učiněná skutková zjištění, ledaže by zjevně nezohlednili všechny relevantní prvky anebo postupovali svévolně (viz S. Z. proti Bulharsku, citovaný výše, § 50; a Y. proti Bulharsku, stížnost č. 41990/18, rozsudek ze dne 20. 2. 2020, § 82). Nicméně, nepokračování ve zjevné linii vyšetřování může rozhodujícím způsobem narušit schopnost vyšetřování zajistit okolnosti případu a totožnost odpovědných osob (viz M. N. proti Bulharsku, stížnost č. 3832/06, rozsudek ze dne 27. 11. 2012, § 48; a Y. proti Bulharsku, citovaný výše, § 82).

187. Aby bylo vyšetřování účinné, musí být instituce a osoby odpovědné za jeho provádění nezávislé na těch, na které je zaměřeno. To znamená nejen nedo-

statek hierarchického nebo institucionálního propojení, ale také praktickou nezávislost (viz mimo jiné výše uvedený Bouyid, § 118).

188. Do povinnosti vést vyšetřování je rovněž implikován požadavek provést jej pohotově a rychle. V této souvislosti Soud považoval za zásadní požadavek, aby bylo vyšetřování zahájeno a provedeno neprodleně. Bez ohledu na konečný výsledek řízení musí být ochranný mechanismus stanovený vnitrostátním právem v praxi funkční v přiměřené lhůtě, aby bylo možné včas ukončit přezkoumání opodstatněnosti konkrétních případů předložených státním orgánům (viz W. proti Slovinsku, stížnost č. 24125/06, 23. 1. 2014, § 64; S. Z. proti Bulharsku, citovaný výše, § 47; a V. C. proti Itálii, stížnost č. 54227/14, 1. 2. 2018, § 95).

189. Kromě toho by oběť měla mít možnost účinně se účastnit vyšetřování (viz výše uvedený rozsudek Bouyid, § 122; a B. V. proti Belgii, uvedený výše, § 59). Vyšetřování musí být oběti rovněž dostupné v rozsahu nezbytném k ochraně jejich oprávněných zájmů (viz v kontextu čl. 2 Giuliani a Gaggio proti Itálii, stížnost č. 23458/02, rozsudek velkého senátu, § 303, ESLP 2011, výňatky).

190. Závěry vyšetřování musí být založeny na důkladné, objektivní a nestranné analýze všech relevantních prvků (viz výše uvedený rozsudek A. a B. proti Chorvatsku, § 108). Povaha a stupeň kontroly, které splňují minimální prahovou hodnotu účinnosti vyšetřování, nicméně závisí na okolnostech konkrétního případu. Musí být posouzeny na základě všech relevantních skutkových zjištění a s ohledem na praktické skutečnosti ohledně vyšetřovacích prací (viz, *mutatis mutandis*, Armani Da Silva proti Spojenému království, stížnost č. 5878/08, rozsudek velkého senátu ze dne 30. 3. 2016, § 234).

191. K požadavku účinnosti vyšetřování trestného činu může za určitých okolností patřit povinnost vyšetřujících orgánů spolupracovat s orgány jiného státu, z čehož vyplývá povinnost vyhledat nebo poskytnout pomoc. Povaha a rozsah těchto povinností bude nevyhnutelně záviset na okolnostech každého konkrétního případu, například na tom, zda se přímé důkazy nacházejí na území dotčeného smluvního státu, nebo zda tam podezřelí uprchli (viz z hlediska čl. 2 Úmluvy, Güzelyurtlu a další proti Kypru a Turecku, stížnost č. 36925/07, rozsudek velkého senátu ze dne 29. 1. 2019, § 233). To znamená, že dotčené státy musí podniknout jakékoli rozumné kroky, aby mohly navzájem spolupracovat, za současného vyčerpání všech možností, které jim v dobré víře nabízejí platné mezinárodní nástroje vzájemné právní pomoci a spolupráce v trestních věcech. Ačkoli Soud nemá pravomoc dohlížet na dodržování jiných mezinárodních smluv nebo jiných závazků než Úmluvy, tak v této souvislosti obvykle ověřuje, zda žalovaný stát využil možností, které tyto nástroje nabízejí (viz výše uvedený rozsudek Güzelyurtlu a další, § 235, a tam uvedené odkazy).

192. Konečně z judikatury Soudu vyplývá, že v případech, kdy se děti mohly stát oběťmi sexuálního zneužívání, vyžaduje dodržování pozitivních závazků vyplývajících z čl. 3, v rámci vnitrostátního řízení, efektivní zařazení práva nej-

lepšího zájmu dětí na první místo a adekvátní zohlednění konkrétní zranitelnosti dítěte a tomu odpovídajících potřeb (viz A. a B. proti Chorvatsku, výše uvedené, § 111; a M. M. B. proti Slovensku, stížnost č. 6318/17, rozsudek ze dne 26. 11. 2019, § 61; viz také výše uvedený rozsudek M. G. C. proti Rumunsku, § 70 a 73). Tyto požadavky jsou rovněž stanoveny v dalších mezinárodních předpisech relevantních pro tento případ, jako je Úmluva o právech dítěte, Lanzarotská úmluva a nástroje přijaté v rámci Evropské unie. Obecněji se Soud domnívá, že v případech, které mohou zahrnovat sexuální zneužívání dětí, musí být procesní závazek podle čl. 3 Úmluvy, vést účinné vyšetřování, vykládán ve světle povinností vyplývajících z dalších příslušných mezinárodních předpisů, konkrétněji Lanzarotské úmluvy.

2. Aplikace obecných principů na projednávanou věc

193. Soud poznamenává, že stěžovatelé se vzhledem ke svému nízkému věku a postavení dětí, které zůstaly bez rodičovské péče a byly umístěny do ústavu, nacházejí ve zvláště zranitelné situaci. V tomto kontextu jsou sexuální zneužívání a násilí, jimž byly údajně vystaveny, pokud by byly prokázány, dostatečně závažnými činy, aby spadaly do oblasti působnosti čl. 3 Úmluvy. Soud tedy bude zkoumat, zda žalovaný stát v projednávané věci splnil své povinnosti plynoucí mu z tohoto ustanovení.

(a) Pozitivní závazek zavést odpovídající právní a regulační rámec

194. Soud nejprve poznamenává, že stěžovatelé nezpochybnili existenci trestněprávních předpisů směřujících k prevenci a trestání pohlavního zneužívání dětí ve vnitrostátním právu žalovaného státu. V tomto ohledu uvádí, že bulharský trestní zákoník trestá sexuální zneužívání nezletilých do čtrnácti let osobami staršími než čtrnáct let, a to i při neexistenci násilí; že stanoví přísnější tresty v případě sexuálního napadení nezletilé osoby; a že stanoví sankce za konkrétní trestné činy, jako je vystavení nezletilých sexuálním činům nebo šíření pornografie. Dotčená ustanovení se podle všeho týkají činů, na které si v projednávané věci stěžují stěžovatelé.

195. Soud dále opakuje, s ohledem na zásady stanovené v rozsudcích O’Keeffe a Nencheva a další, že smluvní státy mají zvýšenou povinnost ochrany vůči dětem, které, stejně jako stěžovatelé v projednávaném případě, jsou zbaveny rodičovské péče a byly umístěny do péče veřejné instituce, která je odpovědná za zajištění jejich bezpečnosti a dobrých životních podmínek, a které jsou proto ve zvláště zranitelné situaci. Soud v tomto ohledu poznamenává, že žalovaný stát tvrdil, že byla zavedena řada mechanismů k prevenci a odhalování špatného zacházení v zařízeních pro děti. Ve svých zprávách příslušné útvary, které prováděly kontroly v dotyčném dětském domově, uvedly, že podle platných pravidel byla

přijata řada opatření k zajištění bezpečnosti tam žijících dětí. Podle těchto zpráv byl přístup do zařízení osobami zvenčí sledován domovníkem a bezpečnostními kamerami a děti v zásadě nebyly ponechány bez dozoru zaměstnanců, zejména v noci a na cestách mimo dětský domov. Zprávy rovněž uváděly, že děti byly pravidelně vyšetřovány externím lékařem a psychologem dětského domova, a že měly přístup k telefonu a číslu linky pomoci pro ohrožené děti. Závěrem Soud konstatuje, že žalovaný stát vytvořil specializovanou instituci, Státní agenturu pro ochranu dětí (dále jen „SACP“). Tento orgán měl mimo jiné za úkol pravidelně a v reakci na zprávy provádět kontroly dětských domovů a byl zmocněn přijmout vhodná opatření na ochranu dětí nebo se za tímto účelem mohl obrátit na příslušné orgány z důvodu disciplinární nebo trestní odpovědnosti zapojených osob.

196. Soud poznamenává, že stěžovatelé zpochybňují faktickou existenci a účinnost některých z těchto opatření a mechanismů. Připomíná však, že informace obsažené ve spisu mu neumožňují potvrdit nebo vyvrátit skutková zjištění obsažená ve zprávách příslušných útvarů, které provedly inspekci dětského domova s ohledem na provádění těchto opatření. Soud mimo to nedisponuje žádnými důkazy, které by naznačovaly, že v době událostí v Bulharsku existoval, jak tvrdí stěžovatelé, systémový problém týkající se pedofilní sexuální turistiky nebo sexuálního zneužívání nezletilých dětí v pobytových zařízeních nebo ve školách, případně by vyžadovaly přísnější opatření ze strany vnitrostátních orgánů (srov. s výše citovaným rozsudkem O’Keeffe, ve kterém Soud shledal, že žalovaný stát věděl o velkém počtu případů sexuálního zneužívání na základních školách a nepřijal opatření k zabránění riziku, že k takovému zneužití dojde, § 157–169). S ohledem na výše uvedené nemá Soud dostatečné informace k tomu, aby shledal, že právní a regulační rámec, zavedený žalovaným státem za účelem ochrany dětí žijících v ústavech před závažným porušením jejich integrity, byl vadný, a tedy v rozporu s povinnostmi v tomto ohledu vyplývajícími z čl. 3 Úmluvy.

(b) Pozitivní závazek zavést funkční preventivní opatření

197. Jak Soud uvedl výše, stěžovatelé se v projednávané věci nacházeli ve zvláště zranitelné situaci a byli svěřeni do výlučné odpovědnosti orgánů veřejné moci. Vedení dětského domova mělo přetrvávající povinnost zajišťovat bezpečnost, zdraví a pohodu dětí v jejich péči, včetně stěžovatelů. Za těchto okolností má Soud za to, že povinnost uložená orgánům podle čl. 3 Úmluvy přijmout funkční preventivní opatření, pokud mají nebo by měly mít znalost o riziku, že může být dítě vystaveno špatnému zacházení, byla v projednávané věci zvýšena a vyžadovala, aby dotčené orgány postupovaly obzvláště obezřetně. Soud proto musí ověřit, zda v konkrétním případě orgány žalovaného státu věděly nebo měly vědět v době existence skutečného a bezprostředního rizika pro stěžovatele, že budou vystaveni zacházení v rozporu s čl. 3, a pokud ano, zda přijaly veškerá

opatření, která od nich lze rozumně očekávat, aby tomuto riziku předešly (viz, *mutatis mutandis*, výše uvedený rozsudek Osman, § 116).

198. Soud konstatuje, na základě dokumentů předložených vládou, že při vnitrostátním vyšetřování nebylo zjištěno, že by ředitelka dětského domova, jiný zaměstnanec nebo jakýkoli jiný orgán, věděli o zneužití tvrzeném stěžovateli. Podle zpráv vyšetřovatelů psycholog a praktický lékař, kteří pravidelně sledovali děti v dětském domově, sdělili vyšetřovatelům, že nezjistili žádné známky, které by je vedly k podezření, že stěžovatelé nebo jiné děti byly vystaveny násilí nebo sexuálnímu zneužívání. Pokud jde o případ mladé dívky M., na který poukazují stěžovatelé, ze spisu vyplývá, že se netýkal zneužití spáchaného v dětském domově. Za těchto okolností a vzhledem k tomu, že neexistují důkazy potvrzující fakt, že první stěžovatel nahlásil zneužití ředitelce, nemá Soud dostatek informací, aby zjistil, zda bulharské orgány věděly nebo měly vědět o skutečném a bezprostředním riziku pro stěžovatele, kteří měli být vystaveni špatnému zacházení, jež mohlo vést k přijetí preventivních funkčních opatření na jejich ochranu před takovým rizikem (viz výše uvedený rozsudek Đorđević, § 144–146; V. C. proti Itálii, citovaný výše, § 99–102; a Talpis proti Itálii, stížnost č. 41237/14, rozsudek ze dne 2. 3. 2017, § 111).

199. S ohledem na výše uvedené úvahy (viz body 194. až 196. a 197. až 198. výše) Soud konstatuje, že nedošlo k porušení hmotněprávní složky čl. 3 Úmluvy.

(c) Procesní závazek vést účinné vyšetřování

200. Soud podotýká, že až na otázku, zda byly první zprávy podané bulharským orgánům dostatečně podrobné, je pravda, že již v únoru 2013 obdržely tyto orgány od milánského státního zastupitelství podrobnější informace týkající se tvrzení stěžovatelů, že byli v dětském domově, do kterého byli umístěni, vystaveni sexuálnímu zneužívání spáchanému jinými dětmi, a také několika dospělými – zaměstnanci i osobami zvenčí. Tyto informace zprv prokázaly, že psychologové stěžovatelů považovali jejich tvrzení za věrohodná, a zadruhé, že specializované sdružení Telefono Azzurro, italská CAI a milánské státní zastupitelství je považovaly za dostatečně závažné, aby odůvodňovaly zahájení vyšetřování.

201. Soud se proto domnívá, že bulharské orgány z hlediska judikatury čelily „hájitelným“ tvrzením o závažném zneužívání dětí, které měly na starost, a že podle čl. 3 Úmluvy měly povinnost neprodleně přijmout nezbytná opatření k posouzení důvěryhodnosti těchto tvrzení, vyjasnění okolností případu a určení odpovědných osob (viz výše uvedené M. M. B. proti Slovensku, § 66; a B. V. proti Belgii, § 66).

202. Soud podotýká, že po vydání zpráv v tisku poté, co jim milánské státní zastupitelství zaslalo shromážděné důkazy a po žádosti, kterou italské CAI podalo bulharskému Ministerstvu spravedlnosti, bulharské orgány podnikly

řadu vyšetřovacích úkonů. SACP a další instituce sociálních služeb provedly kontroly a státní zástupce nařídil zahájení předběžného vyšetřování. Aniž by byla dotčena jejich účinnost a důkladnost (viz body 210 až 223 níže), je třeba poznamenat, že tato opatření se jeví jako v zásadě přiměřená a vhodná ke zjištění skutečností a identifikaci a potrestání odpovědných osob. V závislosti na učiněných zjištěních mohlo toto vyšetřování vést k zahájení trestního řízení proti jednotlivcům podezřelým ze spáchání násilných činů nebo sexuálního zneužívání stěžovatelů, ale také k přijetí dalších opatření, jako je disciplinární řízení proti všem zaměstnancům, kteří nesplnili svou povinnost zajistit bezpečnost dětí v dětském domově nebo nepřijali vhodná opatření ve vztahu k dětem, které se mohly dopouštět trestných činů, ačkoli nebyly trestně odpovědné. Soud proto přezkoumá, zda bylo provedené vyšetřování z hlediska čl. 3 Úmluvy dostatečně účinné.

203. Pokud jde zaprvé o včasnost a rychlost, které se od orgánů očekávají, Soud konstatuje, že první inspekce nařízená SACP byla provedena v dětském domově již v pondělí 14. 1. 2013, tj. první pracovní den následující po tom, co bulharský tisk reagoval na článek v L'Espresso. V této souvislosti soud podotýká, že neformální kontakt mezi novinářem z italského týdeníku a neidentifikovaným policistou neposkytují z hlediska judikatury Soudu dostatečné důkazy o tom, že na obvinění stěžovatelů byly orgány upozorněny. Je pravda, že otec stěžovatelů psal do SACP již 16. 11. 2012 a centrum Nadja informovalo SACP dne 20. 11. 2012 o otcově telefonátu. Soud však poznamenává, že tyto zprávy neuváděly jména dětí ani název dotčeného dětského domova, a že zpráva otce neobsahovala žádná konkrétní obvinění. Je pravda, že SACP byla zmocněna k provádění kontrol, a za tímto účelem ve skutečnosti učinila určité kroky; v době, kdy se článek objevil v L'Espresso, nicméně ještě nepřinesly výsledky. Za těchto okolností lze jen stěží kritizovat vnitrostátní orgány za to, že před provedením inspekce uplynulo několik týdnů.

204. Soud rovněž konstatuje, že SACP rychle informovala orgány činné v trestním řízení o odhaleních zveřejněných italským týdeníkem a zjištěních z její první kontroly. Po obdržení nových a konkrétnějších důkazů od milánského státního zastupitelství v lednu 2013, tentokrát s uvedením jmen osob, které se pravděpodobně podílely na údajném zneužívání, státní zastupitelství ve Veliko Tarnovo rychle nařídilo zahájení policejního vyšetřování a další kontroly ze strany služeb pro ochranu dětí. Soud má za to, že všechna tato vyšetřovací opatření byla přijata v přiměřené lhůtě s ohledem na okolnosti případu, zejména s ohledem na delší dobu potřebnou, v kontextu mezinárodní spolupráce, pro zasílání informací mezi zúčastněnými útvary a pro překlad dokumentů. Dvě věci zahájené bulharskými orgány činnými v trestním řízení byly skončeny během několika měsíců, v červnu a listopadu 2013, a vedly vnitrostátní orgány k závěru, že zajištěné důkazy nepředstavují důvod pro zahájení trestního řízení.

205. Je pravda, že před zasláním výsledků vyšetřování italským orgánům a rodičům stěžovatelů uplynula delší časová prodleva. Soud se však domnívá, že toto období neohrozilo účinnost vyšetřování, které bylo ukončeno v roce 2013.

206. S ohledem na výše uvedené má Soud za to, že není důvod zpochybňovat včasnost a rychlost, s jakou jednaly bulharské orgány.

207. Pokud jde o tvrzení stěžovatelů, že SACP postrádala nezávislost a objektivitu, Soud poznamenává, že SACP je správní orgán specializovaný na ochranu dětí, který je oprávněn sledovat dodržování předpisů použitelných v zařízeních pro pobyt dětí a identifikovat možné nedostatky opatření k zajištění bezpečnosti a péče o tyto děti a přijmout opatření k nápravě těchto nedostatků. Soud konstatuje, že do případu nebyly zahrnuty ani SACP, ani jeho zaměstnanci, a že navíc ve spisu neexistují důkazy, které by mohly zpochybnit jejich nezávislost. Pokud jde o údajný nedostatek objektivitivy SACP, Soud se touto otázkou zabývá níže (viz bod 224).

208. Stěžovatelé rovněž tvrdili, že bulharské orgány dostatečně neinformovaly jejich právní zástupce o průběhu vyšetřování. Soud v této souvislosti poznamenává, že čl. 31 odst. 1 písm. a), c) a d) Lanzarotské úmluvy stanoví požadavek informovat oběti o jejich právech a službách, které mají k dispozici, ledaže si nepřejí tyto informace dostávat, o postupu v řízení a jejich právu být vyslechnuty, a případně jim, je-li to nezbytné, poskytnout odpovídající podpůrné služby. Soud konstatuje, že v projednávané věci rodiče stěžovatelů nepodali v Bulharsku formální stížnost a nekontaktovali orgány činné v trestním řízení odpovědné za vyšetřování trestných činů, jež bylo navzdory absenci formální stížnosti zahájeno v reakci na zprávy SACP v souladu s doporučeními Lanzarotské úmluvy. Přestože se rodiče stěžovatelů nesnažili být zapojeni do vyšetřování, považuje Soud za politováníhodné, že se bulharské orgány nepokusily s nimi spojit, aby jim poskytly potřebné informace a podporu. Ačkoli byli rodiče reálně informováni o výsledku vyšetřování trestného činu prostřednictvím italských orgánů, skutečnost, že jim nebyly včas poskytnuty informace a potřebná podpora, jim bránila aktivně se účastnit různých řízení, takže nemohli podat odvolání až do doby dlouho po ukončení vyšetřování.

209. Pokud stěžovatelé brojili proti tomu, že vnitrostátní orgány zveřejnily jejich jména v tisku, Soud poznamenává, že v tomto ohledu nepodali samostatnou stížnost, zejména podle čl. 8 Úmluvy, namísto toho tvrdili, že tato okolnost představovala z jejich úhlu pohledu aspekt neúčinnosti vyšetřování. V tomto ohledu nemá Soud k dispozici žádné informace, které by nasvědčovaly tomu, že za toto zpřístupnění byly odpovědné vyšetřující orgány nebo že by to narušilo účinnost vyšetřování. Kromě toho poznamenává, že SACP tvrdila, že přijala určitá opatření v reakci na stížnost rodičů stěžovatelů.

210. Co se týká důkladnosti vyšetřování, Soud na úvod znovu připomíná, že procesní závazek vést účinné vyšetřování neklade za povinnost dosažení vý-

sledku, nýbrž zvolení vhodných prostředků. Samotná skutečnost, že vyšetřování v projednávaném případě nevedlo k tomu, že by konkrétní osoby byly trestně stíhané nebo jinak odpovědné, nestačí ke zpochybnění jeho účinnosti (viz výše uvedené rozsudky A. a B. proti Chorvatsku, § 110 a 129; a M. P. a další proti Bulharsku, stížnost č. 22457/08, 15. 11. 2011, § 111).

211. V této souvislosti Soud poznamenává, že příslušné vnitrostátní orgány přijaly řadu vyšetřovacích opatření. V průběhu první inspekce, provedené v lednu 2013 po zveřejnění informací o případu v tisku a identifikaci stěžovatelů, provedly útvary ochrany dětí kontroly na místě, s cílem ověřit řádný chod dětského domova, a podle zpráv vypracovaných vyšetřovateli, v tomto ohledu nahlédly do spisů, včetně lékařských záznamů stěžovatelů a ostatních dětí, které tam v dotčeném období žily. Dotazovali se na ředitelku dětského domova, ostatní zaměstnance, praktického lékaře a starostu obce, který byl odpovědný za provoz dětského domova. Rovněž provedli rozhovory s dětmi žijícími v dětském domově – i když ve formátu, který nebyl přizpůsoben věku a úrovni zralosti dětí a bez videozáznamu – a požádaly starší děti o vyplnění anonymního dotazníku (viz, pokud jde zejména o nutnost vést rozhovory s dětmi v prostorách vhodných pro tento účel a nahrávat jejich prohlášení na video, čl. 35 odst. 1 a 2 Lanzarotské úmluvy). Během druhého souboru šetření, které v únoru 2013 provedl tým odborníků z různých správních úřadů a policie po obdržení podrobnějších informací zaslaných milánským státním zastupitelstvím, byly provedeny další kontroly dokumentů a bylo vyslechnuto několik zapojených osob. Policie vyslýchala zejména různé muže, kteří mohli být údajnými pachateli jmenovanými stěžovateli, přičemž někteří z nich, jako řidič Da., správce K. a topenař I., byli zaměstnanci dětského domova, zatímco jiní, jako fotograf D. a elektrikář N., tam pracovali pouze příležitostně. Rovněž byly realizovány rozhovory se čtyřmi dětmi zmíněnými stěžovateli, kteří stále žili v dětském domově, i když jejich výpovědi opět nebyly zaznamenány na videozáznam a dítě B. muselo být podruhé vyslechnuto policií.

212. Soud dále konstatuje, že vnitrostátní orgány zjevně opomněly navázat na některé způsoby vyšetřování, které by se za daných okolností případu mohly ukázat jako relevantní, a přijmout určitá vyšetřovací opatření.

213. V této souvislosti Soud znovu opakuje, že povinnost orgánů provést dostatečně důkladné vyšetřování vzniká, jakmile obdrží hájitelná obvinění ze sexuálního zneužívání. Tuto povinnost nelze omezit pouze na reagování na žádosti podané oběťmi nebo ponechání iniciativy ohledně převzetí odpovědnosti za provádění jakýchkoli vyšetřovacích postupů na obětech protiprávních činů (viz S. M. proti Chorvatsku, uvedený výše, § 314; a Y. proti Bulharsku, uvedený výše, § 93; viz rovněž rozsudek S. Z. proti Bulharsku, uvedený výše, § 50, ve kterém Soud kritizoval vnitrostátní orgány za to, že nedodržovaly postupy ve vyšetřování, přestože stěžovatel nenapadl rozhodnutí o částečném zastavení řízení; a případ M. a další proti Itálii a Bulharsku, stížnost č. 40020/03, rozsudek ze dne

31. 7. 2012, § 104, ve kterém Soud identifikoval některé svědky, které měly orgány vyslechnout, ačkoli tyto důkazní návrhy nebyly navrženy ve vnitrostátním řízení).

214. Obdobně je třeba zdůraznit, že další mezinárodní předpisy, jako jsou Úmluva o právech dítěte a Lanzarotská úmluva do sebe včlenily standardy judikatury Soudu ve vztahu k násilí na dětech, zejména pokud jde o procesní povinnost vést účinné vyšetřování (viz čl. 19 odst. 2 Úmluvy o právech dítěte ve smyslu výkladu Výboru pro práva dítěte, a rovněž čl. 12 až 14 a 30 až 38 Lanzarotské úmluvy, ve spojení s důvodovou zprávou k této úmluvě). Podle podmínek použití těchto předpisů, jejichž použitelnost *ratione temporis* na vyšetřování v projednávané věci nebyla zpochybněna, jsou státy povinny přijmout vhodná legislativní a jiná opatření k zajištění nezbytné podpory pro dítě a osoby, které o něj pečují, za účelem ohlášení, identifikace a vyšetřování (čl. 19 Úmluvy o právech dítěte), a za účelem pomoci a poradenství (čl. 11 až 14 Lanzarotské úmluvy), za současné ochrany jejich anonymity (čl. 13 Lanzarotské úmluvy, který rovněž odkazuje na ohlášení činů prostřednictvím důvěrných telefonních a internetových linek pomoci). Cílem těchto ustanovení je zajistit, aby vyšetřování bylo vedeno v zájmu ochrany práv obviněného a v nejlepším zájmu dítěte (čl. 30 odst. 1, 4 a 5 Lanzarotské úmluvy). Lanzarotská úmluva rovněž stanoví potřebu umožnit dotčeným dětem, aby mohly „být vyslechnuty, poskytnout důkazy, zvolit způsob, jak nechat své názory, potřeby a zájmy prezentovat, přímo nebo prostřednictvím zprostředkovatele, a posuzovat je“ [čl. 31 odst. 1 písm. c) Lanzarotské úmluvy], a to i tím, že jim bude umožněn doprovod jejich právním zástupcem. Aby se počet výslechů snížil na minimum a zabránilo se tak dalšímu traumatu, stanoví Lanzarotská úmluva také použití videozáznamu a doporučuje, aby tyto záznamy byly přijímány jako důkaz (čl. 35 Lanzarotské úmluvy).

215. V projednávané věci Soud konstatuje, že výpovědi stěžovatelů získané a zaznamenané psychology z RTC s pomocí otce stěžovatelů a výpovědi, které následně poskytli italskému státnímu zástupci pro mládež, rovněž zaznamenané na DVD, byly italskými orgány považovány za důvěryhodné na základě zjištění odborníků, obsahovaly některé přesné podrobnosti a jmenovaly jednotlivce jako pachatele údajného zneužití. Většina dostupných dokumentů byla bulharským orgánům předávána postupně, v souvislosti s několika žádostmi o zahájení trestního řízení podanými milánským státním zástupcem diplomatickou cestou a později italským Ministerstvem spravedlnosti a CAI. Pokud měly bulharské orgány pochybnosti o důvěryhodnosti těchto tvrzení, zejména kvůli určitým rozporům zjištěným v pozdějších výpovědích stěžovatelů nebo možnosti, že je jejich rodiče ovlivnili, mohli se pokusit objasnit skutečnosti podáním žádosti o vyslechnutí stěžovatelů a jejich rodičů (obdobná situace viz G. U. proti Turecku, stížnost č. 16143/10, rozsudek ze dne 18. 10. 2016, § 71). To by umožnilo posoudit důvěryhodnost tvrzení stěžovatelů a případně získat další podrobnosti týkající se

některých z nich. Psychologové, jakožto odborníci, kteří slyšeli výpovědi dětí, a kteří hovořili se stěžovatelem v Itálii, by byli také schopni poskytnout relevantní informace.

216. Je pravda, že ze strany bulharských orgánů možná nebylo vhodné vyslyšet stěžovatele – možnost, kterou ponechal otevřenou italský státní zástupce, který nedoporučil dále vyslyšet stěžovatele s ohledem na skutečnost, že by si bulharské orgány mohly jejich výslech přát – vzhledem k riziku zhoršení jakéhokoli traumatu, které by stěžovatelé mohli utrpět, riziku, že by se toto opatření ukázalo jako neúspěšné vzhledem k době, která uplynula od jejich původního zveřejnění události, a možnosti, že by jejich výpovědi mohly být znehodnoceny překrývajícími se vzpomínkami nebo vnějšími vlivy. Soud se nicméně domnívá, že za těchto okolností měly bulharské orgány posoudit potřebu požádat o výsledky. Rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení však v tomto ohledu neobsahují žádné odůvodnění a zdá se, že možnost výsledku stěžovatelů nebyla zohledněna, pravděpodobně pouze z toho důvodu, že nežili v Bulharsku. Soud v tomto ohledu poznamenává, že čl. 38 odst. 2 Lanzarotské úmluvy stanoví, že oběti údajného zneužití mohou podat stížnost u příslušných orgánů státu, ve kterém pobývají, a nelze od nich vyžadovat vycestování do zahraničí. Článek 35 uvedené úmluvy stanoví, že veškeré rozhovory s dítětem by měla, pokud možno, vést stejná osoba, a podle možností by měly být jako důkaz použity audiovizuální záznamy. V tomto případě tedy mohly bulharské orgány, vedené zásadami stanovenými v mezinárodních úmluvách, zavést opatření na pomoc a podporu stěžovatelům v jejich dvojím postavení obětí a svědků, a mohly vycestovat do Itálie v rámci vzájemné právní pomoci nebo požádat italské orgány o další výslech stěžovatelů.

217. Soud opakuje, že podle jeho judikatury může v nadnárodních případech procesní povinnost vyšetřování zahrnovat povinnost usilovat o spolupráci s jinými státy za účelem vedení vyšetřování a trestního stíhání (viz bod 191. výše). Možnost využití mezinárodní spolupráce za účelem vyšetřování sexuálního zneužívání dětí je rovněž výslovně stanovena v čl. 38 Lanzarotské úmluvy. I když v projednávané věci milánský státní zástupce zpochybnil svou příslušnost z důvodu nedostatečné jurisdikční vazby s Itálií, pokud jde o skutkový stav, bylo by možné, aby stěžovatelé byli vyslechnuti za užití mechanismů soudní spolupráce existujících zejména v rámci Evropské unie.

218. I kdyby se bulharské orgány nepokusily přímo vyslechnout stěžovatele, mohly by si od svých italských protějšků přinejmenším vyžádat videozáznamy pořízené během rozhovorů stěžovatelů s psychology z RTC a jejich rozhovorů se státním zástupcem pro mládež. Kvůli tomuto opomenutí ve vyšetřování, kterému se dalo velmi snadno zabránit, nebyly bulharské orgány schopny požádat odborníky „vyškolené pro tento účel“, aby si prohlédli audiovizuální materiál a posoudili důvěryhodnost uvedených výpovědí [viz čl. 34 odst. 1 a 35 odst. 1 písm. c) Lanzarotské úmluvy].

219. Obdobně, jelikož stěžovatelé nepředložili lékařské zprávy, mohly bulharské orgány opět v rámci mezinárodní soudní spolupráce požadovat, aby se podrobili lékařské prohlídce, která by umožňovala potvrdit nebo vyloučit určité možnosti, zejména obvinění prvního stěžovatele ze znásilnění.

220. Soud dále poznamenává, že výpovědi stěžovatelů a důkazy předložené jejich rodiči obsahovaly rovněž informace týkající se dalších dětí, které byly údajně obětmi zneužívání, a dětí, které se údajně dopustily zneužití. V této souvislosti soud podotýká, že i když nebylo možné zahájit trestní řízení s dětmi, které nebyly pro svůj věk trestně odpovědnými, některé ze stěžovatelů popsanych činů jako spáchané jinými dětmi se rovnaly špatnému zacházení ve smyslu čl. 3 Úmluvy a násilí ve smyslu čl. 19 Úmluvy o právech dítěte; orgány proto byly vázány procesní povinností objasnit skutečnosti uváděné stěžovateli. Navzdory těmto tvrzením se však vyšetřování omezilo pouze na rozhovory a dotazníky předložené několika dětem, které stále žily v dětském domově, učiněné v prostředí, které mohlo ovlivnit jejich odpovědi (pokud jde o podmínky, za kterých k těmto pohovorům došlo, viz bod 211 výše). Soud poznamenává, že bulharské orgány se nepokusily vyslechnout všechny děti jmenované stěžovateli, které mezitím opustily dětský domov, ať už přímo, nebo pokud by to bylo nezbytné, prostřednictvím mechanismů mezinárodní soudní spolupráce.

221. Kromě toho, s ohledem na povahu a závažnost údajného zneužití a s ohledem na návrh stěžovatelů, měly být zváženy také vyšetřovací prostředky tajnější povahy, jako je hlídání areálu dětského domova, odposlechy telefonů nebo záznamy telekomunikačního provozu, stejně jako použití tajných agentů. Tajné operace tohoto druhu jsou výslovně stanoveny v čl. 30 odst. 5 Lanzarotské úmluvy a jsou široce využívány v celé Evropě při vyšetřování zneužívání dětí. V tomto ohledu Soud bere na vědomí argument vlády, že taková opatření mohou narušit právo na soukromí dotčených osob a vyžadují soudní povolení vydané na základě existence věrohodných důkazů o spáchání trestného činu. Znovu opakuje, že úvahy týkající se dodržování záruk obsažených v čl. 8 Úmluvy mohou legitimně omezit rozsah vyšetřovacích opatření (viz výše uvedený rozsudek *Đorđević*, § 139). V projednávané věci se však taková opatření jeví jako vhodná a přiměřená vzhledem k tvrzením stěžovatelů, že se jednalo o organizovanou skupinu, a skutečnost, že byly identifikovány konkrétní osoby. Opatření tohoto druhu mohla být prováděna postupně, počínaje těmi, která mají nejmenší dopad na soukromý život jednotlivců, jako je vnější dohled nad vchody a východy dětského domova, a v případě potřeby a na základě příslušných soudních povolení, mohlo dojít k invazivnějším opatřením, jako je odposlech telefonů, aby bylo zajištěno dodržování práv dotčených osob podle čl. 8, která musí být rovněž zohledněna.

222. Ačkoli Soud nemůže spekulovat o průběhu a výsledku vyšetřování, pokud by probíhalo odlišně, lituje skutečnosti, že na základě e-mailu zasláného

otcem stěžovatelů SACP a zprávy vypracované Centrem Nadja, v listopadu 2012 SACP otcí zaslala pouze dopis v bulharštině, a požadovala v něm další informace. Poznámává, že Lanzarotská úmluva podporuje použití vyhrazených internetových nebo telefonních linek pomoci, jakožto prostředků pro hlášení zneužití a nepodmiňuje zahájení vyšetřování na základě takto učiněných prohlášení obětí. Za okolností projednávaného případu měla SACP v rámci zaručujícím anonymitu potenciálních obětí možnost požádat o veškeré nezbytné podrobnosti centrum Nadja, které bylo ve styku s Telefono Azzurro; to by umožnilo identifikovat dotyčný dětský domov a provést tajné vyšetřovací úkony ještě před zveřejněním článku L'Espresso v lednu 2013. I když je pravda, jak zdůraznila vláda, že článek v L'Espresso, když byl uveden v bulharském tisku, mohl upozornit možné pachatele zneužití, Soud má za to, že samotná skutečnost jeho zveřejnění by je mohla přimět k tomu, aby se navzájem kontaktovali telefonicky nebo prostřednictvím zpráv, což by byla možnost, která by posloužila k prokázání užitečnosti některých vyšetřovacích prostředků.

223. Rovněž je třeba poznamenat, že i přes tvrzení stěžovatelů, že fotograf D. pořídil fotografie a videozáznamy, vyšetřovatelé neuvažovali o prohledání jeho ateliéru, v případě potřeby s příslušným soudním příkazem, a o využití médií, na nichž takové snímky mohly být uloženy. Obecněji řečeno, zabavení telefonů, počítačů, kamer, videokamer nebo jiných médií používaných osobami konkrétně uvedenými v seznamech vypracovaných otcem stěžovatelů a zaslaných bulharským orgánům, mohlo vést, pokud by nebyl získán důkaz o zneužití, kterému měli být stěžovatelé údajně vystaveni před několika měsíci, přinejmenším k zajištění důkazů týkajících se podobného zneužívání jiných dětí.

224. Soud rovněž konstatuje, že navzdory skutečnosti, že po zveřejnění článků v tisku a žádostech italských orgánů byla zahájena tři vyšetřování, omezily bulharské orgány své úsilí pouze na výslech osob přítomných v dětském domově nebo v jeho blízkosti, a uzavřely případ pouze na základě této vyšetřovací metody, která byla v každém ze tří vyšetřování zopakována v různých formách. V této souvislosti považuje Soud za nepřijatelné, že dokonce ještě před zjištěními první inspekce SACP v dětském domově ve dnech 14. a 15. 1. 2013 – která byla velmi omezená z hlediska provedených vyšetřovacích úkonů – bylo písemně zaznamenáno a oznámeno soudnímu orgánu, že předseda SACP v televizi obvinil rodiče stěžovatelů z pomluvy, manipulace a zanedbání rodičovské péče. O několik dní později, kdy ještě nebyl znám výsledek trestního vyšetřování, zaujala podobný postoj skupina poslanců, kteří navštívili dětský domov. Taková prohlášení nevyhnutelně narušují objektivitu – a tedy důvěryhodnost – šetření vedených SACP a rovněž samotné této instituce (viz bod 207 výše).

225. Je samozřejmě nepopíratelné, že bulharské orgány provedením tří dotčených vyšetřování formálně odpověděly na žádosti italských orgánů a nepřímo na žádosti rodičů stěžovatelů. Soud by však chtěl zdůraznit, že od prvních prohlá-

šení prezidenta SACP ze dne 16. 1. 2013 až do konečného rozhodnutí vydaného bulharským Nejvyšším státním zastupitelstvím dne 27. 1. 2016 po podání nyní projednávané stížnosti u Soudu, svědčí odůvodnění rozhodnutí vnitrostátních orgánů o omezené povaze prováděných vyšetřování.

226. První vyšetřování bylo tedy uzavřeno pouze na základě zprávy SACP. Během druhého a třetího vyšetřování přičly vnitrostátní orgány, aniž by přihlédly k důkazům navrhovaným stěžovateli, nebo dokonce nahlédly do videozáznamů, rozhodující váhu vysvětlením poskytnutým vyslychanými osobami a rozporům ve svědeckých stěžovatelů týkajících se jmen a rolí jednotlivých osob, které jmenovali, ačkoli některé z těchto nesrovnalostí, zejména pokud šlo o jméno E., byly snadno vysvětlitelné. Konečné rozhodnutí vydané Nejvyšším státním zastupitelstvím dne 27. 1. 2016 uvádělo, že stěžovatelé vznesli obvinění ze zneužití, protože „se báli, že budou odmítnuti svými adoptivními rodiči, kteří silně nesouhlasili s jejich nemorálním chováním ... a snažili se vzbudit lítost ... spojením incidentů, které se ve skutečnosti nenastaly a při nichž se staly oběťmi zločinů“. Toto usnesení – které se zdálo být založeno na prohlášení předsedy SACP učiněném několik hodin po zahájení vyšetřování před třemi lety (viz body 207. a 224. výše) – však neobsahovalo žádné podrobnosti ohledně skutkových zjištění, na nichž byly tyto závěry založeny.

227. Podle názoru Soudu analýza shromážděných informací a důvodů uvedených v rozhodnutích odhalila nedostatky, které mohly v projednávané věci narušit účinnost vyšetřování. Zdá se, že uvedené důvody nevyplývají z pečlivého studia zajištěných důkazů a ukazují, že namísto objasnění všech relevantních skutečností se vyšetřující orgány snažily prokázat, že tvrzení stěžovatelů byla nepravdivá, zdůrazněním nepřesností, které obsahovala, zejména pokud jde o jméno ředitelky a skutečnost, že jednotlivec jménem N. nebyl zaměstnán přímo v dětském domově, ale pracoval jako externí zaměstnanec.

228. Podle názoru Soudu všechny tyto úvahy naznačují, že vyšetřující orgány, které nevyužily zejména dostupné vyšetřovací metody a mechanismy mezinárodní spolupráce, nepřijaly veškerá přiměřená opatření, aby osvětlily skutkový stav projednávaného případu a neprovedly úplnou a pečlivou analýzu jim dostupných důkazů. Zjištěná opomenutí se zdají být dostatečně závažná na to, aby bylo možné shledat, že vyšetřování, které bylo provedeno, nebylo účinné ve smyslu čl. 3 Úmluvy, vykládaného s ohledem na ostatní použitelné mezinárodní prameny, zejména Lanzarotskou úmluvu. Z toho vyplývá, že došlo k porušení procesní složky čl. 3.

(...)

VÝROK

Z těchto důvodů Soud

1. *Zamítá*, jednomyslně, předběžnou námitku vlády;
2. *Rozhoduje*, jednomyslně, že nedošlo k porušení hmotněprávní složky čl. 3 Úmluvy;
3. *Rozhoduje*, devíti hlasy ku osmi, že došlo k porušení procesní složky čl. 3 Úmluvy;
4. *Rozhoduje*, deseti hlasy ku sedmi,
 - a) že žalovaný stát má zaplatit každému ze stěžovatelů, do tří měsíců, 12 000 eur z titulu nemajetkové újmy, což dohromady činí 36 000 eur, a případnou částku daně;
 - b) že od uplynutí výše uvedené lhůty tří měsíců až do zaplacení bude stanovená částka navyšována o prostý úrok se sazbou rovnající se sazbě marginální zápůjční facility Evropské centrální banky platné v tomto období, zvýšené o tři procentní body.
5. *Zamítá*, jednomyslně, ve zbývajících části nárok stěžovatelů na spravedlivé zadostiučinění.

(Zpracovali JUDr. Milada Šámalová, Mgr. Josef Zelinka)

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
PRVNÍ SEKCE
16. 1. 2020
VĚC YAM PROTI SPOJENÉMU KRÁLOVSTVÍ
(rozsudek ve věci Yam proti Spojenému království,
stížnost č. 31295/11)

Dotčené články Úmluvy:

čl. 6 odst., odst. 3 písm. d), čl. 34 Úmluvy

Odkazy na českou právní úpravu:

§ 200 a § 201 trestního řádu

čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod

Klíčová slova:

veřejné a neveřejné jednání soudu – přezkum rozhodnutí o neveřejném jednání – rovnost zbraní – právo na obhajobu

K podmínkám rozhodnutí o konání soudního řízení nebo jeho části neveřejně

Autorský komentář:

V předkládaném rozhodnutí se ESLP v rámci posuzování práva obviněného na spravedlivý proces především zabýval otázkou slučitelnosti konání soudního jednání v trestních věcech bez přítomnosti veřejnosti s požadavky vyplývajícími z čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. d) Úmluvy. Vymezil v něm podmínky, za nichž provedení soudního jednání (nebo jeho části) neveřejně nezakládá porušení práva na spravedlivý proces.

K tvrzení stěžovatele (obviněného), že provádění dokazování při vyloučení tisku a veřejnosti zapříčinilo nespravedlivost vůči němu vedeného trestního procesu a že tím došlo k ohrožení jeho práva na obhajobu, Soud v tomto kontextu konstatoval znění čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Podle tohoto ustanovení má každý právo na to, aby jeho záležitost byla projednána veřejně, přičemž tisk a veřejnost mohou být z legitimních důvodů v tomto ustanovení vyjmenovaných vyloučeny buď po dobu celého nebo části procesu, a to rozhodnutím soudu v rozsahu považovaném soudem za zcela nezbytný, pokud to zvláštní okolnosti případu odůvodňují a veřejnost řízení by mohla být na újmu zájmům spravedlnosti. Součástí práva obviněného na spravedlivý proces (součástí jeho minimálních práv v trestním řízení) ve smyslu čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy je též právo vyslyšet nebo dát vyslyšet svědky proti sobě a dosáhnout předvolání a výslechu svědků ve svůj prospěch za stejných podmínek, jako svědků proti sobě.

Soud zdůraznil, že pro posouzení rozhodnutí o neveřejném trestním řízení na základě testu přísné nezbytnosti je relevantní, zda důvody pro vyloučení veřejnosti jsou také vyváženy potřebou otevřenosti a poskytnutím dostatečného prostoru obhajobě v důkazním řízení, a tedy zda i při vyloučení veřejnosti je řízení jako celek spravedlivé.

V posuzované věci ESLP neshledal provedením řízení (jeho části) neveřejně porušení čl. 6 Úmluvy. V této souvislosti zejména zdůraznil, že rozhodnutí soudu o neveřejné části soudního jednání z důvodu národní bezpečnosti bylo na základě žádosti obviněného opakovaně podrobeno přezkumu nadřízenými soudy a jejich rozhodnutí bylo dostatečně odůvodněno. Navíc neveřejné jednání soudu bylo omezeno jen v nezbytném rozsahu i ve vztahu k uplatňované obhajobě obviněného. Proto nepřítomnost tisku a veřejnosti neměla vliv na postuláty spravedlivého procesu.

Vnitrostátní úprava v čl. 38 odst. 2 Listiny, ve shodě s čl. 6 odst. 1 Úmluvy, zakotvuje právo každého, aby jeho věc byla projednána veřejně s tím, že veřejnost může být vyloučena jen v případech stanovených zákonem. Veřejnost soudního jednání jako prostředek veřejné kontroly výkonu trestní spravedlnosti jednak chrání účastníky řízení, jednak pomáhá udržovat důvěru v soudní rozhodování. Konkretizace tohoto ústavního požadavku je provedena zejména v ustanoveních § 199 a násl. trestního řádu. Podle § 199 odst. 1 trestního řádu platí, že hlavní líčení, jakožto nejdůležitější formu soudního jednání, koná soud zásadně veřejně. Totéž se vztahuje i na veřejné zasedání (viz § 238 trestního řádu).

Oproti znění Úmluvy zákonná úprava se výslovně nezmiňuje o vyloučení tisku, nýbrž používá jen obecný pojem „veřejnost“, což však pochopitelně zahrnuje i tisk, ostatní média a další blíže neurčený okruh osob, odlišných od subjektů trestního řízení.

K vyloučení veřejnosti zákon vyžaduje rozhodnutí soudu. Veřejnost lze vyloučit také jen pro část soudního jednání. Usnesení o vyloučení veřejnosti soud učiní teprve poté, co k zamýšlenému postupu zjistí stanovisko procesních stran (§ 200 odst. 3, § 12 odst. 6 trestního řádu). Svě rozhodnutí veřejně vyhlásí, včetně jeho odůvodnění. Zákon také v § 200 odst. 1 vymezuje důvody vyloučení veřejnosti. Veřejnost může být vyloučena, jestliže by veřejné projednání věci ohrozilo utajované informace chráněné zvláštním zákonem, mravnost nebo nerušený průběh jednání, anebo bezpečnost nebo jiný důležitý zájem svědků. Vyloučení veřejnosti ze soudního jednání je třeba, a to i s ohledem na ESLP vyžadovaná kritéria přísné nezbytnosti, pokládat za subsidiární rozhodnutí, k němuž soud přistoupí jen tehdy, pokud nelze téhož účelu dosáhnout přijetím jiných opatření.

SKUTKOVÝ STAV

Dne 14. 6. 2006 byl policií pan A. C. nalezen v jeho domě mrtev, čemuž přecházelo upozornění policie bankou na podezřelou činnost na jeho bankovních účtech.

Vše nasvědčovalo tomu, že byl zavražděn někdy po 8. 5. 2006, což bylo poslední datum, ke kterému bylo známo, že byl naživu. Bylo zjištěno, že na začátku května si oběť na policii stěžovala na krádeže doručované pošty. Dne 15. 6. 2006 pak poštovní doručovatel policii sdělil, že kolem poloviny května k němu přišel muž, který se představil jako synovec oběti a který se ho zeptal, zda má pro ni poštu. Odpověděl, že mu nebyl schopen doručit poštu, protože na přední dveře byly naskládány větve stromů. Následujícího dne byly větve odklizeny. Poštovní doručovatel se zúčastnil identifikačního řízení dne 4. 7. 2006 a po prohlédnutí fotografií uvedl, že si není jistý, ale že stěžovatel byl jediný, kdo mu danou osobu připomínal. Policista to zaznamenal jako pozitivní identifikaci. Rovněž vyšlo najevo, že zhruba od poloviny května do poloviny června došlo k poměrně rozsáhlému zneužití totožnosti oběti a jejích bankovních účtů, což bylo zjevně možné díky krádeži pošty oběti.

Stěžovatel byl následně obviněn z vraždy, krádeže vloupáním, krádeže, manipulace s odcizeným zbožím a dvou podvodů. Stíhání bylo založeno na tom, že krádež poštovních zásilek, podvod s identitou a vražda, byly související události, kterých se dopustil stěžovatel. Existovaly důkazy poukazující na účast stěžovatele při zneužití bankovních účtů, šeků a kreditních karet oběti. Vražda byla údajně spáchána, když se stěžovatel nečekaně setkal s obětí doma při krádeži pošty. Neexistoval žádný přímý důkaz prokazující podíl stěžovatele na vraždě. Případ proti stěžovateli byl tudíž založen na nepřímých důkazech.

Stěžovatel připustil určité konkrétní transakce týkající se šeků oběti a jeho kreditní karty, u nichž existoval jasný důkaz o jeho účasti. Popřel však jakékoli další podvodné použití identity oběti nebo bankovních účtů. Pokud jde o transakce, které připustil, tvrdil, že se zapletl s některými gangstery, kteří ho přivedli k šekům a kreditní kartě. Uvedl, že s nimi spolupracoval jen proto, aby proti nim shromáždil důkazy a následně je nahlásil policii. Pojmenoval a popsal gangstery, jakož i místa, která navštěvovali. Tvrdil, že se s obětí nikdy nesešel ani nebyl v jejím domě a že není zodpovědný za vraždu.

Před zahájením soudního řízení státní zastupitelství požadovalo, aby část řízení proběhlo neveřejně. Před soudcem proběhlo řízení částečně veřejně a částečně neveřejně. Obě strany byly přítomny v neveřejné části jednání, přičemž obhájce stěžovatele vyslechl svědky obžaloby, kteří poskytli důkazy na podporu žádosti.

Dne 15. 1. 2008 soudce nařídil, aby část důkazů navrhaných stěžovatelem týkajících se objasnění jeho činů byla provedena neveřejně, v zájmu národní bezpečnosti a za účelem ochrany totožnosti svědka nebo jiné osoby. Vydal rozhodnutí, ve kterém vysvětlil, že má inherentní pravomoc vést jednání neveřejně, pokud to vyžadují zájmy spravedlnosti. Konstatoval, že pokud by z určitých částí řízení nebyl vyloučen tisk a veřejnost, došlo by k vážnému riziku. Zdůraznil možnost, že obžaloba by mohla případ radši vzít zpět, než aby tato rizika podstoupila. V případě vyloučení tisku a veřejnosti pro určitou část řízení soud mohl pokračovat, aniž by byla podstupována rizika za současného zachování práva na spravedlivý pro-

ces. Za těchto okolností uzavřel, že zájmy spravedlnosti vyžadují, aby z příslušných částí řízení byly tisk a veřejnost vyloučeny. Stěžovatel se proti rozhodnutí odvolal s tvrzením, že proces nemůže být spravedlivý bez přítomnosti tisku a veřejnosti. Dne 28. 1. 2008 odvolací soud usnesení potvrdil.

Soud se konal v rozmezí 28. 1. až 1. 4. 2008. Podstatou obvinění bylo, že došlo k rozsáhlému zneužití totožnosti a bankovních účtů oběti, krádeží jeho pošty z domova a že zloděj byl také vrahem. Existovaly důkazy o účasti stěžovatele na pokusech o získání a kontrolu velké finanční částky z bankovních účtů oběti. Kamerový záznam zachytil, že zaplatil ztraceným šekem na účet nepropojený s obětí a bylo prokázáno, že několikrát použil kreditní kartu oběti. Existovaly také důkazy o pokusu vypořádat se s účtem za elektřinu, které dorazily po smrti oběti, což bylo navrženo jako důkaz toho, že se pokoušel odložit objevení těla oběti za účelem pokračování v podvodných aktivitách. Jako důkaz byla připuštěna i kvalifikovaná identifikace stěžovatele poštovním doručovatelem. Státní zástupce vyzval porotu k závěru, že důkazy o výlučné účasti stěžovatele na výše uvedeném znamenaly, že musí být také vrahem.

Původně se předpokládalo, že stěžovatel předloží neveřejně pouze určité části svých důkazů souvisejících s jeho vysvětlením použití šeků a kreditních karet oběti. Nakonec však byly všechny jeho důkazy provedeny neveřejně, jelikož měl potíže s rozlišením citlivých a necitlivých aspektů svých důkazů. Stěžovatel tvrdil, že odcizený materiál mu byl dodáván gangstery. Během návrhů důkazů jmenoval tři dotčené gangstery. Neveřejně byli slyšeni i čtyři svědci navrhovaní obžalobou k vyvrácení tvrzení stěžovatele. Stěžovatel a jeho právní zástupce byli přítomni po celou dobu neveřejného řízení. Projevy právního zástupce týkající se částí důkazů stěžovatele, jejichž provedení nebylo požadováno neveřejně, byly realizovány veřejně. Pouze důkazy vztahující se k obhajobě stěžovatele byly provedeny neveřejně.

Dne 31. 3. 2008 porota uznala stěžovatele vinným z části obžaloby, kterou mu byly kladeny za vinu konkrétní podvody. Porota však nebyla schopna dosáhnout verdiktu ohledně vraždy, vloupání a krádeže. Porota proto byla následně rozpuštěna, nicméně ještě byla mylně vyzvána, aby vydala verdikt ohledně nakládání s odcizeným zbožím, přestože stěžovatel nebyl zproštěn z krádeže vloupáním a ani krádeže. Dne 1. 4. 2008 porota uznala stěžovatele vinným z trestného činu nakládání s odcizeným zbožím.

Státní zastupitelství usilovalo o obnovu řízení ve vztahu k trestnému činu vraždy, krádeže vloupáním a krádeže. Obnovené řízení probíhalo v rozmezí 13. 10. 2008 až 16. 1. 2009.

Na počátku obnoveného řízení obhajoba argumentovala, že řízení proti stěžovateli představuje zneužití řízení s ohledem na předchozí odsouzení pro trestný čin nakládání s odcizeným zbožím, tudíž by stíhání ve zbývajících bodech bylo v rozporu s tímto verdiktem. Toto odsouzení jednoznačně znamenalo, že ho porota považovala za nevinného z krádeže nebo vloupání. Vzhledem k tomu, že vrahem měl být zloděj, odsouzení pro trestný čin nakládání s odcizeným zbožím rovněž za-

braňovalo uznání viny z vraždy. Soudce žádost zamítl. Konstatoval, že skutečnost, že byl vynesen rozsudek pro trestný čin manipulace s odcizeným zbožím, nevylučuje soudní proces za vraždu a vloupání.

Dne 16. 1. 2009 byl stěžovatel uznán vinným z vraždy a vloupání. Byl odsouzen k doživotnímu vězení s minimálním trestem dvaceti let odnětí svobody na základě odsouzení za vraždu a kratšími souběžnými tresty ve vztahu k ostatním odsouzením.

Odvolení stěžovatele bylo odvolacím soudem dne 5. 10. 2010 zamítnuto. Odvolací soud připustil, že rozhodnutí o manipulaci s odcizeným zbožím nemělo být v prvním procesu přijato, jelikož nedošlo ke zproštění obžaloby z alternativních důvodů vloupání a krádeže. Bylo však zcela nemožné říci, že řízení bylo nespravedlivé nebo že bylo zneužito k opakování stíhání stěžovatele. Místo toho soud uvedl, že by bylo „v rozporu se všemi zásadami“, kdyby ho odmítli soudit, když byl zjevně důvodně stíhán a první porota nebyla schopna se dohodnout. Odsouzení pro trestný čin manipulace s odcizeným zbožím bylo proto zrušeno.

K námitce ohledně neveřejné části řízení odvolací soud zdůraznil, že převážná část řízení byla konána veřejně a že stěžovatel dokázal pojmenovat tři údajné gangstery a poskytnout spoustu identifikačních materiálů. Neveřejná část jednání byla původně naplánovaná tak, aby nepokrývala tuto část jeho důkazů, výslovně bylo stanoveno, že toto mohl slyšet kdokoli, kdo se rozhodl být u soudu. Z důvodu vlastní neschopnosti stěžovatele omezit se na tyto důkazy bylo nutné, aby všechny jeho důkazy byly provedeny neveřejně. Informace týkající se údajných gangsterů však byly k dispozici několika svědkům obžaloby, kteří vypovídali veřejně. Kromě toho učinil právní zástupce stěžovatele veřejné zahajovací prohlášení v prvním procesu, v němž uvedl osoby, o které se opírala jeho obhajoba. Ve druhém procesu zůstala možnost, jak toho dosáhnout, i když z taktických důvodů nebyla využita. Soud proto nemohl připustit, že existuje reálná možnost, že by se v případě další publicity objevily další důkazy.

Komise pro přezkum kriminálních věcí („CCRC“) postoupila případ stěžovatele zpět odvolacímu soudu na základě nových důkazů, které se objevily v případě násilné krádeže pošty ve stejné oblasti v roce posuzované vraždy. Stěžovatel před odvolacím soudem rovněž předložil důkazy o dvou dalších svědcích, kteří uvedli možné alternativní pachatele vraždy.

Dne 29. 9. 2017 bylo odvolání zamítnuto. Soud shrnul rozsáhlé důkazy, které vedly porotu k závěru, že pouze stěžovatel se dopustil nepoctivých činů a že byl zlodějem i vrahem.

V září 2013, tedy v průběhu předchozího řízení, se stěžovatel obrátil na soud, aby objasnil nebo změnil své rozhodnutí k neveřejné části jednání z roku 2008, a tím mu umožnil v písemných podáních k Soudu (ESLP) odkázat na neveřejné materiály. Právní zástupce generálního prokurátora zastupující veřejný zájem vypracoval osvědčení o imunitě veřejného zájmu podepsané státním tajemníkem pro zahraniční věci, které potvrzuje pokračující veřejný zájem, který je základem

rozhodnutí o neveřejném jednání. Osvědčení bylo podpořeno uzavřeným harmonogramem, který nebyl poskytnut stěžovateli ani jeho právnímu týmu.

V rozhodnutí ze dne 27. 2. 2014 soud prvního stupně odmítl změnit rozhodnutí ohledně umožnění zpřístupnění neveřejného materiálu Soudu. Přezkoumal praxi Soudu týkající se přístupu veřejnosti k materiálům a výsledkům, přičemž zvážil rozsudek Soudu ve věci Janowiec a další proti Rusku, č. 55508/07 a 29520/09, rozsudek velkého senátu 21. 10. 2013, v rozsahu, v němž se týkalo odmítnutí žalovaného státu poskytnout citlivé materiály požadované Soudem. Poznamenal, že povinnosti podle čl. 34 a 38 Úmluvy jsou pro smluvní strany závazné, a zdůraznil, že je na vládě, aby rozhodla, zda tyto povinnosti splní či nikoli. Byl toho názoru, že při uplatnění rovnováhy ve výše uvedeném rozsudku Janowiec a další, cit. výše, § 213, rovnováha jasně spočívala ve prospěch nezveřejnění: bez rozhodnutí o konání části řízení neveřejně by se mohlo stát, že by se soudní proces se stěžovatelem ohledně zvláště závažného obvinění, při kterém došlo k významnému porušení lidských práv, vůbec nekonal. Připustil, že soud by získal větší publicitu, kdyby se konal celý veřejně, avšak většina důkazů nebyla provedena neveřejně, přičemž případ a skutečnost, že část řízení bude konána neveřejně, samy o sobě vzbudily zájem tisku. Jméno stěžovatele a jména všech údajných gangsterů byla pro veřejnost přístupná. Dále konstatoval, že je nemožné si představit, že by se gangsteři přihlásili, a bylo pouhou spekulací, že by se přihlásily nějaké jiné osoby.

Stěžovatel se domáhal soudního přezkumu zamítnutí. Dne 31. 10. 2014 vrchní soud žádost zamítl a potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně.

V květnu 2015 bylo stěžovateli uděleno povolení k opravnému prostředku před Nejvyšším soudem. Dne 16. 12. 2015 bylo vydáno zamítavé rozhodnutí. Soud se nedomníval, že nezměnění rozhodnutí by nevyhnutelně porušilo čl. 34 Úmluvy, protože Soud by nemusel vyžadovat zpřístupnění za účelem posouzení stížnosti podle čl. 6 Úmluvy. Vzal v úvahu výše uvedený rozsudek Janowiec a další proti Rusku, cit. výše, § 213, a dospěl k závěru, že Soud by měl náležitě zohlednit skutečnost, že v projednávané věci vnitrostátní soudy opakovaně shledaly, že zpřístupnění citlivého materiálu by nebylo v národním zájmu, přičemž nezveřejnění by nemělo za následek nespravedlivost vůči stěžovateli.

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

I. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ÚMLUVY ZAPŘÍČINĚNÉHO ROZHODUTÍM O KONÁNÍ ČÁSTI ŘÍZENÍ NEVEŘEJNĚ

46. Stěžovatel namítal, že neveřejné provedení důkazů před soudem zapříčinilo nespravedlivý proces, zejména proto, že tím bylo ohroženo jeho právo na obhajobu a narušilo vnímání svědků v rozporu s čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. d), které zní v relevantní části takto:

„1. Při rozhodování o ... jakémkoli trestním obvinění, které je proti němu vzneseno, má každý právo na spravedlivé a veřejné řízení. Rozsudek musí být vyhlášen veřejně, avšak tisk a veřejnost mohou být vyloučeny buď po dobu celého nebo části procesu v zájmu mravnosti, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti, nebo když to vyžadují zájmy nezletilých nebo ochrana soukromého života účastníků, anebo v rozsahu považovaném soudem za zcela nezbytný, pokud by, vzhledem ke zvláštním okolnostem, veřejnost řízení mohla být na újmu zájmům spravedlnosti.

3. Každý, kdo je obviněn z trestného činu, má tato minimální práva:

d. vyslychat nebo dát vyslychat svědky proti sobě a dosáhnout předvolání a výslechu svědků ve svůj prospěch za stejných podmínek, jako svědků proti sobě;“

B. K věci samé

48. Stěžovatel tvrdil, že povaha a okolnosti řízení proti němu včetně jeho obhajoby byly takové, že kdyby dotčené důkazy byly provedeny veřejně, řízení by bylo významně medializováno. To by mohlo vést další svědky podporující jeho obhajobu k přihlášení, čímž by byli svědci obžaloby podrobena veřejné kontrole. Existovala tak reálná možnost, že by se přihlásili svědci, kteří by dokázali jeho obhajobu. Výskyt dalších dvou svědků v roce 2017 po pokračující medializaci případu podporil tvrzení, že neveřejná povaha soudního řízení zabránila svědkům v přihlášení. Obhajoba tak byla narušena, neboť nemohla obvinění zpochybnit a předložit alternativní vysvětlení. Vzhledem k tomu, že jinak byl případ veden veřejně, svědci navrhovaní obhajobou nemohli být vyslechnuti za stejných podmínek jako svědci obžaloby, čímž došlo k porušení zásady rovnosti zbraní. Stěžovatel rovněž namítal, že rozhodnutím o neveřejné části jednání mu bylo zakázáno předložit materiál, který by měl zásadní informační hodnotu při posouzení čl. 6 Úmluvy Soudem.

50. Vláda považovala tvrzení, podle kterého byla obrana stěžovatele jakýmkoli způsobem dotčena rozhodnutím ponechat část řízení neveřejným, za vyvrácené. Zdůraznila, že samotné rozhodnutí bylo zákonné, že vyloučení tisku a veřejnosti bylo v souladu s podmínkami uvedenými v čl. 6 odst. 1 Úmluvy, že obhajoba si byla plně vědoma důvodů, které vedly k vydání rozhodnutí, přičemž rozhodnutí bylo přezkoumáno odvolacím soudem. Argument žalobce, že pokud by bylo řízení veřejné, přišlo by více svědků, byl přinejlepším vysoce spekulativní. Ústřední témata obhajoby stěžovatele byla prezentována veřejně a odvolací soud přezkoumal spravedlivost procesu.

51. Vláda neakceptovala, že vyloučení tisku a veřejnosti mělo jakýkoli vliv na podmínky, za nichž byli svědci vyslycháni. Stěžovatel měl právo na to, aby svědci byli vyslechnuti jeho právním zástupcem obvyklým způsobem, bylo jim dovoleno poskytovat přípustné důkazy a byli podrobena obvyklému křížovému výslechu. Proces, kterým porota obdržela důkazy od obžaloby a od svědků obhajoby, byl zcela stejný.

Posouzení Soudem

a) Obecné zásady

52. Jak Soud opakovaně vysvětlil, veřejná povaha soudního řízení požadovaná v čl. 6 odst. 1 Úmluvy chrání účastníky řízení před výkonem spravedlnosti v tajnosti a bez veřejné kontroly. Je to jeden z prostředků, kterým lze udržet důvěru v soudy. Zviditelněním výkonu spravedlnosti a publicitou se přispívá k dosažení spravedlivého procesu (viz *Martinie proti Francii*, č. 58675/00, rozsudek velkého senátu ze dne 12. 4. 2006, § 39; a *Diennet proti Francii*, č. 18160/91, rozsudek ze dne 26. 9. 1995, § 33). V trestním řízení se vysoká publicita očekává (*Belashev proti Rusku*, č. 28617/03, rozsudek ze dne 4. 12. 2008, § 79).

53. Článek 6 odst. 1 Úmluvy nicméně nezakazuje soudům odchýlit se od požadavku konat jednání veřejně, pokud to zvláštní okolnosti případu odůvodňují. Výslovně umožňují vyloučit tisk a veřejnost z celého procesu nebo jeho části v zájmu morálky, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti, pokud to vyžadují zájmy mladistvých nebo ochrana soukromého života stran anebo pokud by podle názoru soudu za zvláštních okolností publicita poškodila zájmy spravedlnosti, avšak pouze v míře nezbytně nutné.

54. V praxi Soud při výkladu práva na veřejné projednání použil test přísné nezbytnosti bez ohledu na zdůvodnění nedostatečné publicity (viz například *Diennet*, § 34, *Martinie*, § 40, a *Belashev*, § 83, všechny citovány výše). Před vyloučením veřejnosti z trestního řízení tudíž vnitrostátní soud musí učinit konkrétní zjištění, že vyloučení je nezbytné k ochraně přesvědčivého veřejného zájmu, a musí omezit utajení v rozsahu nezbytném k zachování tohoto zájmu (viz výše uvedený rozsudek *Belashev*, § 83).

55. Obvyklým přístupem Soudu v takovýchto případech je analyzovat důvody rozhodnutí o neveřejném jednání a posoudit s ohledem na skutkové okolnosti případu, zda se tyto důvody jeví být odůvodněné. Uplatnění testu přísné nezbytnosti však může představovat zvláštní výzvy, jestli se důvod uplatňovaný pro neveřejnou část jednání soudu týká národní bezpečnosti. Citlivá povaha obav o národní bezpečnost znamená, že samotné důvody vyloučení veřejnosti mohou podléhat ujednání o zachování důvěrnosti a dotčené vlády se mohou zdráhat sdělit podrobnosti Soudu. Takové citlivé informace jsou v zásadě legitimní a Soud je připraven přijmout opatření nezbytná k ochraně tajných informací zveřejněných stranami v rámci projednávaného řízení. V některých případech však mohou být i tyto záruky důvěrnosti považovány za nedostatečné ke zmírnění rizika vážného poškození základních národních zájmů v případě zveřejnění informací. Může tedy nastat, stejně jako v projednávané věci, že Soud je požádán, aby posoudil, zda vyloučení veřejnosti a tisku splnilo kritérium přísné nezbytnosti, aniž by sám měl přístup k materiálům, na jejichž základě bylo toto posouzení provedeno na vnitrostátní úrovni.

56. Soud nemá dostatečné podklady pro zpochybnění rozhodnutí vnitrostátních orgánů, podle kterého vyvstávají úvahy o národní bezpečnosti (výše citovaný rozsudek Janowiec a další, § 213). I když však jde o národní bezpečnost, musí být opatření ovlivňující základní lidská práva předmětem určité formy sporného řízení před nezávislým orgánem příslušným k přezkumu důvodů tohoto rozhodnutí. V případech, kdy Soud nemá přehled o materiálu národní bezpečnosti, na kterém jsou založena rozhodnutí omezující lidská práva, přezkoumává vnitrostátní řízení k zajištění, že obsahovalo přiměřené záruky na ochranu zájmů dotčené osoby (viz, *mutatis mutandis*, Janowiec a další, cit. výše, § 213; Fitt proti Spojenému království, č. 29777/96, rozsudek velkého senátu ze dne 16. 2. 2000, § 46; a Regner proti České republice, č. 35289/11, rozsudek velkého senátu ze dne 19. 9. 2017, § 149).

57. Při přezkumu, zda rozhodnutí o neveřejném trestním řízení je slučitelné s právem na veřejné projednání podle čl. 6 Úmluvy, je rovněž relevantní, zda jsou důvody veřejného zájmu vyváženy potřebou otevřenosti, zda byly veškeré důkazy předneseny obhajobě a zda bylo řízení jako celek spravedlivé (viz Welke a Białek proti Polsku, č. 15924/05, rozsudek ze dne 1. 3. 2011, § 77).

b) Aplikace těchto zásad na projednávaný případ

58. V projednávané věci z rozhodnutí vyplývá, že neveřejná část řízení proti stěžovateli byla založena na národní bezpečnosti. Kvůli těmto obavám o národní bezpečnost však nebylo Soudu poskytnuto podrobné odůvodnění rozhodnutí. Vnitrostátní rozhodovací postup proto nabývá zvláštní důležitosti (viz odstavec 56 výše).

59. Je pozoruhodné, že stěžovatel byl od počátku plně zapojen do řízení, které vedlo k vydání rozhodnutí ke konání části řízení neveřejně. Jemu a jeho právnímu týmu byly sděleny všechny důkazy týkající se důvodů žádosti. Účastnil se jednání v této věci před soudcem, přičemž jeho obhájce mohl vznést námitku proti žádosti a provést křížový výslech svědků obžaloby.

60. Soudce při schválení žádosti státního zástupce pečlivě vyvážil potřebu otevřenosti vůči ohroženým zájmům národní bezpečnosti. Zdůraznil, že zájmy spravedlnosti by nikdy nemohly ospravedlnit rozhodnutí o neveřejném procesu, pokud by výsledný proces nebyl spravedlivý. Rozhodnutí vydal až poté, co se přesvědčil, že stěžovatel přesto může mít spravedlivý proces. Stěžovatel měl přístup k utajenému rozhodnutí soudce prvního stupně s úplným vysvětlením, proč bylo rozhodnuto, že by se část jednání měla konat neveřejně.

61. Rozhodnutí umožnit část obhajoby neveřejně bylo přezkoumáno v rámci opravného prostředku, nejprve v rámci mezitímního opravného prostředku v roce 2008 a znovu v roce 2010 již výslovně z hlediska toho, zda bylo řízení nespravedlivé. Odvolací soud potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně a zdůraznil, že ve výsledku nedošlo k žádné nespravedlnosti v řízení. Za zmínku stojí také to, že odůvodnění a nutnost zachování důvěrnosti materiálu byly znovu zváženy o ně-

kolik let později, když byl soud v řízení stěžovatelem požádán, aby objasnil nebo pozměnil jeho rozhodnutí, aby bylo možné v tomto řízení poskytnout informace Soudu. Není tedy pochyb o tom, že důvody národní bezpečnosti, potřeba mlčenlivosti, zákonnost přijatých rozhodnutí a dopad na spravedlivost procesu stěžovatele byly několikrát přísně a nezávisle přezkoumány soudem.

62. Je rovněž důležité, že rozhodnutí k neveřejné části jednání bylo omezeno v rozsahu nezbytném k ochraně dotčených zájmů a vztahovalo se pouze na konkrétní část obhajoby stěžovatele. Převážná většina soudního procesu včetně provedení všech důkazů navrhovaných v obžalobě se konala veřejně (srov. Belashev, cit. výše).

63. Před Soudem stěžovatel uvádí dva konkrétní důvody, pro které bylo podle něj řízení vynesemím rozhodnutí o neveřejném jednání nespravedlivé. Jednak to byla ztracená příležitost získání svědků obhajoby podporujících jeho verzi událostí nebo k předložení důkazů bezúhonnosti a jednak rozdílné postavení svědků obhajoby a obžaloby, jelikož svědci obhajoby byli vyslýcháni neveřejně.

64. Pokud jde o tvrzení, že další svědci by předložili důkazy, které by mohly podstatně pomoci při obžalobě, Soud souhlasí s vnitrostátními soudy, že se jedná pouze o spekulaci. Převážná část soudního procesu probíhala veřejně, přičemž procesu se dostalo velké publicity, v neposlední řadě kvůli neobvyklému rozhodnutí uchovat část jednání v soukromí. Obecná část obhajoby stěžovatele byla rovněž veřejná a informace, které byly veřejně dostupné, byly více než dostačující k tomu, aby umožnily přihlášení osob, které o stěžovateli věděly, že měl obdržet ukradené věci od jmenovaných gangsterů, nebo informace o samotných údajných gangsterech. Zdá se, že navzdory další publicitě vzniklé při druhém odvolání stěžovatele v roce 2017 se žádní svědci nepřihlásili. Ze stejných důvodů nemohla mít malá část soudního jednání provedeného neveřejně žádný představitelný dopad na přihlášení dalších svědků obhajoby.

65. Soud dále nesouhlasí s tím, že rozhodnutí mělo jakýkoli vliv na schopnost stěžovatele vyslýchat svědky obžaloby. Způsob, jakým od nich byly důkazy získány a následně předloženy porotě, byl zcela stejný jako u všech ostatních svědků daného případu. Stěžovatel nevysvětlil, jak by přítomnost nebo nepřítomnost tisku a veřejnosti v soudní síni mohla mít nějaký vliv na výpovědi svědků.

66. Soud bere na vědomí argument stěžovatele prezentovaný v jeho vyjádření ze dne 23. 11. 2018, podle kterého mu bylo z důvodu nařízení zakazujícího zveřejnění neveřejného materiálu zabráněno v jeho poskytnutí, který by měl zásadní informační hodnotu pro posouzení těchto otázek Soudem. Je však zarážející, že v těchto vyjádřeních neuvádí žádné věcné argumenty, pokud jde o jeho stížnosti na spravedlivost jeho trestního řízení.

67. Soud uzavírá, že žádost ke konání části procesu stěžovatele neveřejně byla podrobena důkladnému a nezávislému přezkumu na vnitrostátní úrovni. Stěžovatel se plně účastnil všech přezkumných řízení a několikrát bylo podrobně zkoumáno

odůvodnění, proč byla část řízení neveřejná. Samotné rozhodnutí mělo omezený rozsah a před stěžovatelem nebyly zadrženy žádné důkazy obžaloby ani důkazy podporující žádost o neveřejné jednání. Stěžovatel mohl podrobit křížovému výslechu všechny svědky obžaloby. Nic nenasvědčuje tomu, že by rozhodnutí vedlo k jakékoliv nespravedlivosti vůči stěžovateli během soudního řízení.

68. V tomto ohledu tedy nedošlo k porušení čl. 6 odst. 1 nebo odst. 3 písm. d) Úmluvy.

II. K DALŠÍMU TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ÚMLUVY

A. K procesu se stěžovatelem

69. Stěžovatel tvrdil, že obnova řízení k bodu 1–3 obžaloby (vražda, vloupání a krádež) byla zneužitím procesu a porušením zásady *autrefois acquit* (poznámka: jedná se o zásadu angloamerického právního systému, která je obdobná zásadě *ne bis in idem*, tedy zákazu nového stíhání obviněného pro týž skutek) ve světle jeho předchozího odsouzení v bodě 4 obžaloby (manipulace s ukradeným zbožím). Dále tvrdil, že přijetí důkazu identifikace provedené s poštovním doručovatelem ho v očích poroty nespravedlivě poškodilo a že nespravedlnost nemohla být adekvátně napravena křížovým výslechem. Nakonec tvrdil, že jeho proces byl nespravedlivý, protože jeho odsouzení bylo založeno na nepřímých důkazech. Opětovně uvedl, že mu bylo zakázáno předložit neveřejný materiál, který by měl zásadní informační hodnotu pro posouzení těchto otázek Soudem.

...

72. Pokud jde o podstatu stížností, je zřejmé, že porota v prvním procesu nebyla schopna dosáhnout výroku o vině nebo nevině k bodům 1–3 obžaloby. V době, kdy byl zahájen druhý proces, nebyl tedy stěžovatel z těchto bodů obžaloby osvobozen. Pokud má žalobce za to, že jeho odsouzení pro bod 4 obžaloby nebylo slučitelné s jeho pozdějšími odsouzeními pro body 1 a 2 obžaloby, Soud poznamenává, že dřívější odsouzení zrušil odvolací soud v roce 2010.

73. Pokud jde o důkazy, v zásadě není úkolem Soudu určit, zda mohou být přípustné určité druhy důkazů (viz Ibrahim a další proti Spojenému království, č. 50541/08 a 3 další, rozsudek velkého senátu ze dne 13. 9 2016, § 254). Přípuštění kvalifikované identifikace poštovním doručovatelem nepředstavuje pouze z důvodu, že se jednalo o identifikaci kvalifikovanou, žádnou vadu v souvislosti s čl. 6 Úmluvy. Otázkou tak je, zda bylo řízení jako celek spravedlivé. V tomto ohledu Soud poznamenává, že porota byla informována o rozsahu identifikace poštovním doručovatelem a že shrnutí soudce jasně zdůraznilo jeho omezení s odkazem na dřívější popis poskytovaný poštovním doručovatelem a jeho nekonzistenci v některých ohledech k stěžovatelovým rysům. Nic nenasvědčuje tomu, že by stěžovatel nemohl zpochybnit tyto důkazy.

74. Soudnímu dvoru rovněž nepřísluší konstatovat, zda důkazy jako celek byly dostatečné pro odsouzení k obvinění z vraždy. Soud není odvolacím soudem vnitrostátních soudů a není jeho funkcí zabývat se skutkovými nebo právními omyly, kterých se údajně dopustil vnitrostátní soud, ledaže by mohly porušit práva a svobody chráněné Úmluvou (viz Ramos Nunes de Carvalho e Sá proti Portugalsku, č. 55391/13 a 2 další, rozsudek velkého senátu ze dne 6. 11. 2018, § 186). Stěžovatel před Soudem nezpochybnuje kvalitu ani spolehlivost důkazů podporujících obžalobu, ani nenaznačuje, že nebyl schopen zpochybnit jejich pravost nebo se postavit proti jejich použití během soudního řízení. Právní zástupce stěžovatele připustil, že důkazy spojující stěžovatele s podvodem byly „přesvědčivé“. Při posuzování toho, zda v roce 2017 nové důkazy učinily odsouzení žalobce nejistým, odvolací soud znovu zdůraznil sílu a dostatečnost důkazů ve věci. Zejména zdůraznil „jedinečnou a osobní spojitost“ mezi stěžovatelem a smrtí pana A. C., prokázanou důkazy provedenými soudem.

75. Za těchto okolností stěžovatel neuvádí žádnou prokazatelnou námitku k nepravděpodobnosti vyplývající z obnovy řízení k bodu 1–3 obžaloby, z připuštění kvalifikovaných důkazů o totožnosti nebo nepřímé povahy případu, který byl proti němu vznesen, pokud jde o obvinění z vraždy. Tyto námitky jsou proto zjevně neopodstatněné a musí být zamítnuty v souladu s čl. 35 odst. 3 písm. a) a odst. 4 Úmluvy.

B. K odvolacímu řízení z roku 2017

76. Ve svém vyjádření ze dne 23. 11. 2018 stěžovatel uplatnil výhrady k odvolacímu řízení z roku 2017, ve kterém dle něj došlo k porušení jeho práv podle čl. 6 Úmluvy. Vláda tvrdila, že stížnost byla nepřijatelná z důvodu nedodržení čl. 35 odst. 1 Úmluvy.

77. I když stěžovateli nic nebrání v podání nové stížnosti v průběhu řízení před Soudem, musí taková stížnost, stejně jako každá jiná, splňovat požadavky na přípustnost (Radomilja a další proti Chorvatsku, č. 37685/10 a 22768/12, rozsudek velkého senátu ze dne 20. 3. 2018, § 135).

78. Pokud se stěžovatel domáhal toho, aby v průběhu svých písemných podání z listopadu 2018 předložil Soudu stížnost týkající se odvolacího řízení z roku 2017, byla stížnost podána opožděně, protože odvolání bylo zamítnuto dne 23. 9. 2017. Proto je nepřijatelná pro nedodržení šestiměsíční lhůty stanovené v čl. 35 odst. 1 Úmluvy.

III. K ÚDAJNÉ PŘEKÁŽCE PRÁVA INDIVIDUÁLNÍ STÍŽNOSTI DLE ČLÁNKU 34 ÚMLUVY

79. Ve svém písemném vyjádření před Soudem ze dne 23. 11. 2018 stěžovatel uvedl, že jednání vlády a vnitrostátních soudů spočívající v odmítnutí a zákazu zveřejnění neveřejného materiálu zasahuje do jeho práv podle čl. 34 Úmluvy. Požádal o prohlášení, že byla porušena jeho práva vyplývající z Úmluvy, protože tyto kroky bránily účinnému výkonu jeho stížnostního práva u Soudu. Vláda se k tomuto tvrzení přímo nevyjádřila.

80. Soud opakuje, že na základě čl. 34 Úmluvy se smluvní státy zavazují, že se zdrží veškerých činů nebo opomenutí, které by mohly bránit účinnému výkonu práva na individuální stížnost. Neschopnost smluvní strany pomáhat Soudu při zkoumání všech okolností týkajících se případu, zejména pokud nepředloží důkazy, které Soud považuje za zásadní pro jeho úlohu, může být v rozporu s povinnostmi vyplývajícími z tohoto článku (viz Janowiec a další, citovaný výše, § 209).

81. V projednávané věci Soud poté, co byl vyzván stěžovatelem, aby si vyžádal neveřejné materiály podle čl. 38 Úmluvy, toto odmítl. Skutečnost, že navzdory výzvě stěžovatele nebyl ze strany Soudu podán žádný požadavek na konkrétní dokumenty, bude ve většině případů fatální pro související tvrzení o nesplnění povinností podle čl. 34 Úmluvy.

82. V každém případě, jak vysvětlil Soud ve výše uvedeném rozsudku Janowiec a další, cit. výše, § 214, i kdyby byla taková žádost podána a zamítnuta, nemusí nutně dojít k nesplnění povinností podle čl. 34 Úmluvy, pokud opatření ovlivňující základní lidská práva byla předmětem určité formy sporného řízení před nezávislým orgánem příslušným k přezkumu důvodů rozhodnutí a příslušných důkazů. V projednávaném případě, jak je vysvětleno výše, rozhodnutí o konání části soudního řízení neveřejně tento požadavek splnilo. Rozhodnutí zachovat důvěrnou povahu neveřejného materiálu ve vztahu k řízení před Soudem bylo přezkoumáno v řízeních, kterých se stěžovatel účastnil, na třech úrovních jurisdikce. Soudy vynesly rozhodnutí, v nichž jasně vysvětlily, proč by materiál měl zůstat důvěrný a proč nepovažovaly za vhodné změnit rozhodnutí o zpřístupnění informací Soudu. Je zjevné, že na rozdíl od případu Janowiec existoval smysluplný nezávislý přezkum tvrzeného základu ohledně přetrvávající potřeby k zachování důvěrnosti.

83. S ohledem na výše uvedené Soud konstatuje, že žalovaný stát neselhal v plnění povinností, které pro něj vyplývají z čl. 34 Úmluvy.

VÝROK

Z těchto důvodů Soud jednomyslně

1. *Deklaruje* stížnost týkající se rozhodnutí o konání části řízení neveřejně a jeho dopadu na spravedlivost procesu za přípustnou a ve zbývající části za nepřípustnou;

2. *Prohlašuje*, že nedošlo k porušení čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. d) Úmluvy;

3. *Prohlašuje*, že žalovaný stát neselhal v dodržení povinností podle čl. 34 Úmluvy;

(Zpracovali JUDr. Antonín Draštík a JUDr. Adrian Matúš)

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
PÁTÁ SEKCE
15. 10. 2020
VĚC AKBAY A OSTATNÍ PROTI NĚMECKU
(rozsudek ve věci Akbay a ostatní proti Německu,
stížnost č. 40495/15 a 2 další)

Dotčený článek Úmluvy:
čl. 6 odst. 1

Odkazy na českou právní úpravu:
§ 89 odst. 2, 3 trestního řádu
§ 158e trestního řádu

Klíčová slova:

policejní provokace – věcný a procesní test k podněcování – spravedlivý proces – kritéria pro stanovení nepřímého podněcování – důsledek podněcování – nepoužitelnost důkazů

Kritéria k posouzení policejní provokace a k postupu soudu při zjištění její existence

Autorský komentář:

V předkládaném rozhodnutí ESLP v rámci posuzování práva obviněného na spravedlivý proces se znovu podrobně zabýval policejní provokací – podněcováním obviněného ke spáchání trestného činu a důsledky, které ze zjištěné policejní provokace vyplývají. Připomenul, že ačkoliv je přípustnost důkazů a jejich použitelnost v trestním řízení primárně věcí regulace vnitrostátním právem (viz § 89 odst. 2, 3 trestního řádu) a je v zásadě věcí vnitrostátních soudů, aby posoudily použitelnost předložených důkazů, musí soudy ověřit, zda řízení jako celek včetně způsobu, jakým byly opatřeny a provedeny důkazy, je spravedlivé. Soudy musí garantovat, aby právo obviněného na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod převážilo nad významem a účelem boje se závažnou kriminalitou, například bojem proti drogové trestné činnosti.

Dále ESLP připomenul kritéria věcného a procedurálního testu, jimiž posuzuje, zda došlo ze strany orgánů činných v trestním řízení (policejních orgánů) k podněcování ke spáchání trestného činu (policejní provokaci). V rámci věcného testu lze učinit závěr, že k policejnímu podněcování (policejní provokaci) dochází, když se příslušní policisté neomezují na vyšetřování trestné činnosti v zásadě pasivně, ale mají na osobu – pozdějšího obviněného – takový vliv, že ho podněcují

ke spáchání trestného činu, který by jinak nebyl spáchán. Zdůraznil, že důvodem zákazu policejního podněcování je, že úkolem policie je předcházet trestné činnosti a vyšetřovat ji, nikoli ji podněcovat (například ve věci Furcht proti Německu, č. 54648/09, rozsudek ze dne 23. 10. 2014). Podstatou procesního testu je určení, zda vnitrostátní soudy učinily kroky nezbytné k odhalení okolností ohledně namítaného podněcování a zda a jaké důsledky vyvodily v případě zjištění, že k podněcování (policejní provokaci) došlo.

Pokud došlo k policejní provokaci, je nutno z okruhu důkazních prostředků vyloučit jakékoli důkazy získané v důsledku policejního podněcování, včetně případného doznání obviněného, existuje-li úzká souvislost výpovědi obviněného s podněcováním. V takovém případě doznání obviněného ani nemůže zhojit účinky policejní provokace. K dosažení spravedlivého procesu ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy musí být vyloučeny všechny důkazy získané v důsledku policejního podněcování a odsouzení obviněného nesmí být založeno na důkazech získaných policejním podněcováním. Nelze-li dospět k odsuzujícímu rozsudku na základě jiných důkazů, je nutno trestní stíhání zastavit či obviněného zprostit obžaloby.

V předložené věci ESLP nepřisvědčil aplikační praxi soudů Spolkové republiky Německo, jež v případech zjištěné policejní provokace přistupuje k podstatnému zmírnění trestu ukládaného obviněnému za policií vyprovokovaný trestný čin.

V rozhodnutí ESLP rozšířil případy policejního podněcování k trestné činnosti i na osoby, které se sice podílely na vyprovokovaném trestném činu (například jako spolupachatelé nebo účastníci), ale samy nebyly v přímém kontaktu s příslušnými policisty, pokud ze strany orgánů činných v trestním řízení bylo možno předvídat, že pachatel do trestné činnosti zapojí též další osoby.

Ve vnitrostátní úpravě je použití policejního agenta upraveno v § 158e trestního řádu, přičemž agentem je příslušník Policie České republiky nebo Generální inspekce bezpečnostních sborů plnící úkoly uložené mu řídicím policejním orgánem, vystupující zpravidla se zastíráním skutečného účelu své činnosti. Podle § 158e odst. 6 trestního řádu je agent povinen při své činnosti volit takové prostředky, které jsou způsobilé k splnění jeho služebního úkolu a jimiž není jiným osobám způsobována újma na jejich právech nad míru nezbytně nutnou. Z ustanovení § 89 odst. 3 trestního řádu vyplývá, že důkaz získaný nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení nesmí být použit v řízení s výjimkou případu, kdy se použije jako důkaz proti osobě, která takového donucení nebo hrozby donucení použila.

Otázkou policejní provokace a použitelnosti získaných důkazních prostředků se již bohatě zabývala i vnitrostátní judikatura. Především je třeba poukázat na stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. Tpjn 301/2014 (uveřejněném pod č. 51/2014 Sb. rozh. tr.), v němž byly vyloveny následující právní názory:

1. Za policejní provokaci se považuje aktivní činnost policie, která směřuje k podněcování určité osoby (fyzické či právnické) ke spáchání konkrétního trest-

ného činu s cílem získat usvědčující důkazy a vyvolat její trestní stíhání, a jejímž důsledkem je vzbuzení úmyslu spáchat trestný čin podněcovanou osobou, ačkoliv předtím tato osoba žádný takový úmysl neměla.

Policejní provokací je i taková aktivní činnost policie, již dochází k doplňování chybějících zákonných znaků základní skutkové podstaty určitého trestného činu, k záměrnému podstatnému navýšení rozsahu spáchaného činu podněcovanou osobou či k jiným způsobem vyvolané změně právní kvalifikace spáchaného činu k tíži podněcované osoby, zejména pokud jde o okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, byť by jinak tato osoba byla k spáchání činu v obecném smyslu rozhodnuta.

III. Důkaz získaný na základě policejní provokace je absolutně neúčinný v trestním řízení vedeném proti vyprovokované osobě.

Obdobné právní názory jsou obsaženy v usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 8. 2014, sp. zn. 15 Tdo 885/2013 (uveřejněném pod č. 2/2015 Sb. rozh. tr.), podle něhož se „za policejní provokaci, kterou se v trestním řízení rozumí aktivní činnost policejního orgánu směřující k podněcování určité osoby ke spáchání konkrétního trestného činu, popř. k doplňování jeho znaků, k podstatnému navýšování jeho rozsahu nebo jiné změně jeho právní kvalifikace k tíži podněcované osoby, naproti tomu nelze považovat postupy policejního orgánu, při nichž dochází za zákonných podmínek k realizaci procesních institutů předstíraného převodu (§ 158c tr. ř.) a použití agenta (§ 158e tr. ř.), tedy je-li obsahovou náplní jeho činnosti policejní kontrola. Tak tomu je tehdy, pokud policejní orgán předtím, než začne monitorovat či kontaktovat podezřanou osobu se záměrem realizovat procesní instituty „předstíraný převod“ (§ 158c tr. ř.) a „použití agenta“ (§ 158e tr. ř.), má k dispozici pádný důvod k domněnce, že je připravován nebo páčán trestný čin, přičemž informace, z níž vyplývá tento důvod k domněnce, že je připravován nebo páčán trestný čin, musí být policejním orgánem zadokumentována ve spisovém materiálu.

O policejní provokaci se tudíž nejedná v případech pouhého pasivního monitorování připravované nebo probíhající trestné činnosti policejním orgánem nebo jím pověřenými osobami a dále i aktivní účasti policejního orgánu na přípravě nebo páčání trestného činu za podmínek stanovených trestním řádem ve formě „předstíraného převodu“ (§ 158c tr. ř.) a „použití agenta“ (§ 158e tr. ř.), netvoří-li aktivita příslušníků policie nebo pověřených osob v probíhajícím ději trestného jednání podstatný nebo určující prvek trestného činu a jestliže sám pachatel si počínal aktivně a cílevědomě, např. iniciativně navazoval kontakty se spolupachateli nebo s poškozenými, navrhoval způsob spáchání činu, rozhodoval o místě činu, o způsobu spáchání a utajování, o konspiraci, anebo jestliže požadoval či nabízel konkrétní množství předávané věci či konkrétní cenu apod.“

Otázkou policejní provokace se pak zabývala i další rozhodnutí Nejvyššího soudu, například usnesení ze dne 16. 1. 2014, sp. zn. 7 Tdo 1106/2013, usnesení ze dne 18. 6. 2014, sp. zn. 5 Tdo 68/2014, usnesení ze dne 21. 9. 2016, sp. zn. 5 Tdo

1051/2016 (uveřejněno pod č. 29/2019 Sb. rozh.), a to se stejnými závěry, jak je uvedeno shora.

Je tak zřejmé, že vnitrostátní aplikační praxe ohledně problematiky policejního podněcování (policejní provokace) odpovídá závěrům vyplývajícím z rozhodovací činnosti ESLP.

SKUTKOVÝ STAV

V září 2009 informátor oznámil Brémským celním orgánům, že manžel první stěžovatelky (dále jen „MPS“, který zemřel dne 3. 6. 2015) obchoduje z kavárny v Berlíně s heroinem (mělo se jednat o několik kilogramů). Následný telefonní odposlech odhalil diskuse v kódovaném jazyce o větších finančních částkách, avšak nepotvrdil ani zcela nevyvrátil podezření proti MPS, který jinak neměl záznam v rejstříku trestů. Berlínská policie disponující povolením od berlínského státního zástupce požádala jiného informátora z kriminálních kruhů M. o zapojení do vyšetřování. Informátorovi měly být uhrazeny jeho výdaje a poplatek za každý pracovní den, jakož i bonus závislý na množství zadržovaných drog.

Po pravidelných návštěvách kavárny provozované MPS od listopadu 2009 se v únoru 2010 informátor dotázal MPS na obchodování s heroinem. Informátor v souladu s pokyny od vyšetřujícího orgánu vysvětlil, že může dovážet drogy přes přístav Bremerhaven v kontejnerech a dostat je z přístavu, neboť za pomoci pracovníka v přístavu „K.“ může obejít celní inspekci. MPS odpověděl, že nechce mít nic společného s heroinem, ale hašiš a kokain by považoval za jinou záležitost.

V květnu 2010 informátor nabídl MPS seznámení s pracovníkem přístavu, který byl ke spolupráci připraven. MPS souhlasil se setkáním, a přestože tvrdil, že měl kontaktní osoby a finanční prostředky na dovoz kokainu, ve skutečnosti tomu tak nebylo.

Navic žádné takové kontakty MPS k obchodování s heroinem nebo kokainem nevyšly najevo ani poté, co po opakovaných nabídkách informátora souhlasil v srpnu 2010 se setkáním s přístavním dělníkem, který byl ve skutečnosti policejní agent v utajení, aby diskutoval o způsobech dovozu drogy přes přístav. Informátor a pracovník přístavu měli být placeni po 50 000 eurech za jejich služby. Na MPS zapůsobil údajný vliv „K.“ v přístavu a zdánlivě snadný způsob, jakým mohou být drogy dovezeny bez rizika jejich nalezení, a tvrdil, že pošle osobu do Jižní Ameriky za účelem přípravy dodávky kokainu, aniž by měl takovouto kontaktní osobu.

Po tomto setkání Okresní soud v Berlíně dne 24. 9. 2010 povolil použití osoby „K.“ jako tajného policejního agenta v souladu s čl. 110b odst. 2 německého trestního řádu.

Následné pokusy MPS, který se podle opakovaně uváděných zpráv od informátora cítil být pod tlakem a ze své cti zavázán k navázání kontaktů s osobami schopnými poskytovat drogy v zahraničí, selhaly, a to až do jara 2011. MPS požádal třetí-

ho stěžovatele o navázání kontaktů s obchodníky s kokainem prostřednictvím osoby zadržené v Turecku, avšak pokusy třetího stěžovatele selhaly. Vyšetřovací orgány si byly vědomy toho, že MPS nezískal nezbytné kontakty k tomu, aby mohl kokain dodávat do přístavu Bremerhaven. Informátor však opakovaně řekl svým dohlížejícím policistům, že MPS touží pokračovat v obchodování s drogami přes přístav.

V květnu 2011 se MPS, druhý stěžovatel a jeho známý setkali v Nizozemsku a hovořili spolu o možných obchodech s drogami. MPS a známý druhého stěžovatele se společně s kontaktními osobami setkali a dohodli se, že zorganizují dovoz 100 kg kokainu z Jižní Ameriky, který zajistí kontaktní osoby v Nizozemsku. Drogy měly být dováženy přes přístav Bremerhaven s pomocí přístavního dělníka „K.“, který se ukázal jako bezpečný dovozní kanál. Druhý stěžovatel sloužil jako kontaktní osoba mezi MPS a skupinou osob v Nizozemsku.

Dne 17. 8. 2011 bylo do přístavu Bremerhaven v kontejneru dodáno téměř 100 kg kokainu. Dne 18. 8. 2011 si MPS a „K.“ vyzvedli drogy z kontejneru v přístavu a odnesli je do bytu, který si za tímto účelem MPS za pomoci „K.“ pronajal. Jak bylo dohodnuto s MPS, třetí stěžovatel, kterého MPS dříve najal k přepravě drog z Bremerhaven do Berlína, jel pro drogy. MPS, druhý a třetí stěžovatel byli v ten den zatčeni.

Dne 7. 11. 2012 Krajský soud v Berlíně uznal vinným MPS z nedovoleného dovozu a obchodování s drogami a uložil mu trest odnětí svobody na čtyři roky a pět měsíců. Druhý stěžovatel byl usvědčen z napomáhání k drogovému trestnému činu spáchanému MPS a byl odsouzen k trestu odnětí svobody na tři roky a sedm měsíců. Třetí stěžovatel byl shledán vinným z nedovoleného držení drog, které mu byly svěřeny MPS, a z napomáhání obchodování s drogami a byl odsouzen k trestu odnětí svobody na čtyři roky. Dva další spoluobžalovaní dostali za účast na předmětném drogovém trestném činu také tresty odnětí svobody.

Krajský soud po zjištění výše popsaných skutečností vinu primárně založil na doznáních MPS a dalších stěžovatelů učiněných u hlavního líčení.

Krajský soud poznamenal, že u hlavního líčení nebylo možné vyslechnout policejního informátora M. jako svědka, ale pouze jeho dohlížející policisty. Pokud informátor ve svých zprávách dozorujícím policistům popsal běh události, a zejména rozsah svého vlivu na MPS podstatně odlišným způsobem než MPS, soud konstatoval, že svědectví dohlížejících policistů ohledně těchto hlášení měla malou důkazní hodnotu. Nebylo možné navíc vyloučit, že informátor, který se pohyboval v kriminálních kruzích, přiměl MPS k dopravě kokainu kvůli značnému bonusu, který by získal, kdyby byl MPS shledán vinným. Při posuzování důkazů proto soud vzal v úvahu výpovědi informátora pouze jako další zdroj informací, zejména ve vztahu k chronologii události, pokud neodporovaly vyjádřením MPS.

Stejně tak další důkazy, jako například prohlášení tajného policejního agenta K. prostřednictvím videokonference, byly považovány pouze za doplňující informace k přiznání obžalovaných. Krajský soud objasnil, že neexistuje překážka pro

použití důkazů získaných K. na jeho prvním setkání s MPS v srpnu 2010, kdy mu okresní soud ještě nepovolil pracovat v pozici tajného policejního agenta ve smyslu čl. 110b odst. 2 zákoníku trestního řádu

Krajský soud však shledal, že MPS byl v rozporu s právním státem podněcován ke spáchání trestného činu, pro který byl shledán vinným. Došlo tedy k porušení jeho práva na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Zjistil, že navzdory skutečnosti, že MPS neměl záznam v trestním rejstříku, bylo na počátku tajné operace proti němu dostatečné podezření z obchodování s drogami, a to na základě informací poskytnutých policejním informátorem a výsledků z odposlechu telefonu. Policejní informátor však následně značně pokoušel MPS a po velmi dlouhou dobu na něj vyvíjel tlak, částečně v rozporu s pokyny policistů vykonávajících dohled, aby zůstal pasivní.

Výšetřovací orgány navíc vytvořily značnou pobídku pro spáchání trestného činu tím, že prostřednictvím přístavu Bremerhaven představily zdánlivě bezpečný dovozní kanál pro dovoz drogy. Mohl to být pouze tento bezpečný kanál, který umožnil MPS navázat kontakt s dodavatelem kokainu, protože předtím žádné takové kontakty neměl. Navíc tento dovozní kanál přiměl MPS k přepravě velkého množství drog, což šlo značně nad rámec trestných činů, z nichž byl na počátku MPS po odposlechu telefonu důvodně podezřelý.

Pokud jde o druhého stěžovatele, který předtím nebyl účastníkem drogových trestných činů, krajský soud rovněž shledal, že byl ke spáchání svého trestného činu podněcován protiprávně a že jeho právo na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy bylo taktéž porušeno. Přestože na něj vyšetřovací orgány měly pouze nepřímý vliv, přispěl k dovozu drog právě proto, že v důsledku vlivu vyšetřovacích orgánů na MPS se mu tento dovoz také zdál být bezpečný. MPS podrobně popsal dovozní kanál druhému stěžovateli a tvrdil, že tento je bezpečný a velmi cenný, protože jeho vlivná kontaktní osoba „K.“ mohla obejít všechny kontroly v přístavu.

Pokud jde o třetího stěžovatele, který nebyl v Německu předtím odsouzen, ale byl za obchodování s drogami odsouzen v roce 2007 v Nizozemsku, měl krajský soud za to, že nebyl podněcován ke spáchání trestného činu a že čl. 6 odst. 1 Úmluvy nebyl ve vztahu k němu porušen. Soud konstatoval, že třetí stěžovatel zpočátku váhal s účastí na drogové operaci, ale cítil se zavázán svému příteli MPS, který mu také řekl o zdánlivě bezpečném dovozu drog přes přístav Bremerhaven. Doufal, že vydělá několik tisíc eur za přepravu drog z bytu v Bremerhavenu do Berlína. Soud však měl za to, že rozhodnutí třetího stěžovatele přepravit drogy nebylo ovlivněno skutečností, že jejich předchozí dovoz, jak jej popsal MPS, vypadal bezpečný. Výšetřovací orgány nebyly do této přepravy zapojeny.

S ohledem na judikaturu Spolkového soudního dvora, který sám zohledňoval judikaturu Evropského soudu pro lidská práva, odmítl krajský soud zastavit trestní řízení proti obžalovaným z důvodu protiprávního podněcování ke spáchání dotčených trestných činů. Uvedenou skutečnost vzal v úvahu při stanovení trestu.

Krajský soud z tohoto důvodu snížil trest MPS o nejméně pět let a sedm měsíců, přičemž uvedl, že bez podněcování by trest byl vyměřen na nejméně deset let. Při stanovení trestu druhého stěžovatele na tři roky a sedm měsíců odnětí svobody vzal krajský soud jako polehčující okolnost v úvahu zejména nepřímou policejní provokaci. Uvedl, že bez této okolnosti by stanovil trest odnětí svobody v délce nejméně sedmi let. Pokud jde o třetího stěžovatele, vzal krajský soud při stanovení jeho trestu v úvahu pouze vliv státu na spáchání drogové operace v obecné rovině.

V odvolání proti rozsudku krajského soudu MPS a stěžovatelé uvedli, že s ohledem na povahu policejní provokace, která představovala obzvláště závažné porušení právního státu, mělo být řízení proti nim zastaveno. Druhý stěžovatel alternativně tvrdil, že v souladu s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva měly být vyloučeny všechny důkazy získané v důsledku policejní provokace, včetně jeho přiznání, a v důsledku toho by měli být zproštěni obžaloby. Druhý a třetí stěžovatel dále tvrdili, že účast tajného agenta na policejní operaci nebyla v souladu s články 110a a 110b trestního řádu, protože povolení okresního soudu bylo získáno až po první schůzce agenta, přičemž společně s MPS dále namítli, že využití informátora nemělo dostatečný právní základ.

Dne 11. 12. 2013 Spolkový soudní dvůr zamítl kasační opravné prostředky. Potvrdil zjištění krajského soudu, že MPS a druhý stěžovatel byli v rozporu s právními předpisy podněcování ke spáchání dotčeného trestného činu a že řízení proti nim tedy nebylo spravedlivé, jak vyžaduje čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

S odkazem na svoji ustálenou judikaturu však konstatoval, že toto podněcování k trestnému činu nevedlo k zastavení trestního řízení, ale pouze ke zmírnění trestu. Vysvětlil, že v souladu se zásadami německého trestního práva dokonce i závažné porušení zákona použitím zakázané vyšetřovací metody uvedené v čl. 136a trestního řádu mělo za následek pouze vyloučení důkazů, které tím byly získány. Ukončení řízení by mohlo nepříznivě ovlivnit ochranu třetích osob, jakož i funkci trestního práva poskytovat zadostiučinění.

V ústavních stížnostech stěžovatelé zejména namítli, že bylo porušeno jejich ústavní právo na spravedlivý proces. Tvrdili, že trestní soudy, přestože prokázaly, že k drogovým trestným činům došlo podněcováním ze strany policie, které hrubě porušilo zásady právního státu, tuto skutečnost nedostatečně kompenzovaly použitím zmírnění trestů, namísto zastavením řízení. Podle druhého stěžovatele měl být alternativně zproštěn obžaloby po vyloučení všech důkazů získaných podněcováním, respektive policejní provokací, ke spáchání trestného činu. Všichni dále namítali, že přístup Spolkového soudního dvora spočívající pouze ve zmírnění trestu v případech protiprávního podněcování není v souladu s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva. MPS také vytykal, že nebyl schopen provést přímý výslech informátora M. u hlavního líčení před krajským soudem v rozporu s čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy.

Dne 18. 12. 2014 Spolkový ústavní soud zamítl ústavní stížnosti. Konstatoval, že ústavní právo stěžovatelů na spravedlivý proces nebylo rozhodnutími trestních soudů porušeno.

Spolkový ústavní soud měl za to, že i za předpokladu, že by podněcování k trestnému činu v rozporu s právním státem mohlo vést k překážce v trestním řízení, lze na podkladě zásady právního státu uplatnit zákaz k vymáhání nároku státu na uložení trestu pouze ve velmi výjimečných případech. V takových případech by bylo třeba vzít v úvahu, že zásada právního státu nechránila pouze zájmy obviněného, ale také veřejný zájem na trestním stíhání sloužící spravedlnosti v materiálním ohledu.

Soud měl za to, že k zahájení vyšetřování proti MPS existovaly dostatečné důvody hned na začátku. Kromě toho kriminální chování MPS nebylo výlučně založeno postupem policie. V době, kdy policejní informátor započal s ovlivňováním MPS, již existovalo podezření z obchodování s drogami. Ve svém prvním rozhovoru o drogách s policejním informátorem MPS dále vysvětlil, že je připraven k obchodu s hašišem a kokainem. Navzdory neustálému vlivu, který informátor vyvíjel na MPS, nebylo mu informátorem vyhrožováno ani využito nějaké jeho tísně. Skutečnost, že MPS přijal nezávislé rozhodnutí o spáchání trestného činu, dokládá, že spáchání trestného činu se vyvinulo z náhodného setkání mezi MPS a známým druhého stěžovatele v Nizozemsku. Když si MPS uvědomil příležitost provést drogový trestný čin, který vyplynul z tohoto setkání, pokračoval ve svém rozhodnutí spáchat trestný čin. O to více to platilo pro druhého a třetího stěžovatele, kteří byli ovlivněni pouze nepřímo. Z toho vyplývá značná míra osobní viny, která musela být zohledněna v souladu se zásadou materiální spravedlnosti.

Kromě toho ani při zohlednění judikatury Evropského soudu pro lidská práva týkající se podněcování k trestnému činu či policejní provokace nedošlo k porušení ústavního práva na spravedlivý proces. Porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy, které nastalo v průběhu prověřování, bylo dostatečně kompenzováno trestními soudy.

Spolkový ústavní soud poznamenal, že Evropský soud pro lidská práva měl odlišný dogmatický přístup k případům podněcování/policejní provokaci v tom, že se zaměřil na přípustnost vedení soudu vůbec a na přípustnost důkazů (v případech zahrnujících, mimo jiné, Ramanauskas proti Litvě, č. 74420/01, rozsudek velkého senátu ze dne 5. 2. 2008; Prado Bugallo proti Španělsku, č. 58496/00, rozsudek ze dne 8. 2. 2003; a Furcht proti Německu, č. 54648/09, rozsudek ze dne 23. 10. 2014) na rozdíl od Spolkového soudního dvora s tzv. přístupem „stanovení trestu“.

Zejména u Evropského soudu pro lidská práva nemohl veřejný zájem odůvodnit použití důkazů získaných v důsledku policejního podněcování/policejní provokace. Vnitrostátní právní systém však nutně nemusel dodržovat stejný dogmatický přístup. Mohl implementovat požadavky stanovené v čl. 6 odst. 1 Úmluvy do vnitrostátního právního systému odlišným způsobem, pokud je zajištěno splnění podstatných požadavků spravedlivého procesu.

Přinejmenším při způsobu, jakým byl v projednávané věci uplatněn přístup „stanovení trestu“, nedošlo k porušení ústavního práva na spravedlivý proces, a to i při zvážení požadavků čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Krajský soud výslovně uznal porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Dále značně a vyčísitelně snížil tresty uložené MPS a druhému stěžovateli. Oba soudy přijaly svá rozhodnutí před vynesením rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci Furcht proti Německu (citovaného výše).

Dále bylo třeba zohlednit způsob, jakým krajský soud posuzoval důkazy. Založil svá skutková zjištění především na – v zásadě totožných – důvěryhodných doznáních, která MPS, druhý a třetí stěžovatel a další dva obžalovaní učinili před soudem. Navzdory tomu, že krajský soud nevyločil důkazy poskytnuté policejním informátorem, neopíral se o prohlášení informátora nebo vyšetřujících policistů v neprospěch obžalovaných, ale pouze jako doplnění stávajících důkazů a objasnění rozsahu vlivu, který měl informátor na MPS. Způsob, jakým krajský soud posuzoval důkazy, se tedy v zásadě přiblížil vyloučení usvědčujících důkazů poskytnutých policejním informátorem a tajným agentem.

Podle názoru Spolkového ústavního soudu se projednávaná věc v tomto ohledu lišila od případu Furcht proti Německu, kde výpovědi učiněné tajnými agenty sloužily k vyvrácení tvrzení obžalovaného v důležitých ohledech.

Spolkový ústavní soud dále poznamenal, že s ohledem na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva budou trestní soudy přesto muset posoudit, zda by ve srovnatelných případech nemělo být vyloučeno použití důkazů, které v rozporu s právním státem byly přímo získány podněcováním/policejní provokací (zejména důkazy poskytnuté svědky přímo zapojenými do podněcování/policejní provokace).

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

II. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ODS. 1 ÚMLUVY

56. Stěžovatelé namítali, že trestní řízení bylo nespravedlivé, jelikož došlo k odsouzení za drogové trestné činy, ke kterým byli podněcováni policií. Odvolávali se na čl. 6 odst. 1 Úmluvy, který v relevantní části zní následovně:

„1. Při rozhodování ... o jakémkoli trestním obvinění má každý, proti němuž jsou vznesena, právo na spravedlivé ... jednání ... [...] ... před soudem ...“

B. K věci samé

Posouzení Soudem

a) Obecné zásady

i) Důkazy a spravedlivé trestní řízení

109. Soud opakuje, že přípustnost důkazů je primárně věcí regulace vnitrostátním právem a je v zásadě věcí vnitrostátních soudů, aby posoudily důkazy, které jsou jim předloženy. Soud musí v rámci své působnosti ověřit, zda bylo řízení jako celek včetně způsobu, jakým byly důkazy prováděny, spravedlivé (viz mimo jiné Teixeira de Castro proti Portugalsku, č. 25829/94, rozsudek ze dne 9. 6. 1998, § 34; a Ramanauskas proti Litvě, č. 74420/01, rozsudek velkého senátu ze dne 5. 2. 2008, § 52).

110. Jak již Soud mnohokrát zdůraznil, je s ohledem na zkázu, jakou drogy přináší, zřejmé, proč jsou orgány smluvních států tak tvrdé vůči těm, kteří přispívají k šíření této pohromy (viz Medvedev a další proti Francii, č. 3394/03, rozsudek velkého senátu ze dne 29. 3. 2010, § 81). Používání tajných agentů a informátorů však musí být omezeno a musí být zavedena vhodná opatření i v případech týkajících se boje proti obchodování s drogami (viz Teixeira de Castro, citováno výše, § 35–36; Vanyan proti Rusku, č. 53203/99, rozsudek ze dne 15. 12. 2005, § 46; Pyrgiotakis proti Řecku, č. 15100/06, rozsudek ze dne 21. 2. 2008, § 20).

ii) Věcný test k podněcování

111. Pokud Soud čelí námitce policejního podněcování nebo provokace, pokusí se v prvním kroku zjistit, zda k takovému podněcování nebo provokaci došlo (věcný test podněcování; viz Bannikova, citováno výše, § 37). Pokud došlo k takovému podněcování nebo provokaci, vyvolává následné použití důkazů získaných v trestním řízení proti dotyčné osobě problém podle čl. 6 odst. 1 (viz mimo jiné Teixeira de Castro, citováno výše, § 35–36; a Matanović proti Chorvatsku, č. 2742/12, rozsudek ze dne 4. 4. 2017, § 145).

112. K policejnímu podněcování dochází, když se příslušní policisté – ať už příslušníci bezpečnostních sil nebo osoby jednající podle jejich pokynů – neomezují na vyšetřování trestné činnosti v zásadě pasivně, ale mají na subjekt takový vliv, že ho podněcují ke spáchání trestného činu, který by jinak nebyl spáchán, aby tak bylo možné trestný čin stanovit, tj. poskytnout důkazy a zahájit trestní stíhání (viz Ramanauskas, citovaný výše, § 55 s dalšími odkazy; a Bannikova, citovaný výše, § 37; srovnej také Pyrgiotakis, citovaný výše, § 20). Důvodem zákazu policejního podněcování je, že úkolem policie je předcházet trestné činnosti a vyšetřovat ji, nikoli ji podněcovat (viz Furcht, citovaný výše, § 48).

113. Za účelem rozlišení policejního podněcování nebo provokace od používání legitimních tajných technik při vyšetřování trestných činů vypracoval Soud následující kritéria.

114. Při rozhodování, zda bylo prověřování nebo vyšetřování „zásadně pasivní“, bude Soud zkoumat důvody skryté operace a chování orgánů, které ji provádějí. Soud se bude opírat o to, zda existovala objektivní podezření, že se stěžovatel účastnil trestné činnosti nebo měl v úmyslu spáchat trestný čin.

115. Soud v této souvislosti zejména konstatoval, že vnitrostátní orgány nemají žádný důvod opodstatněně podezírat osobu z předchozí účasti na obchodování s drogami, pokud nemá žádný záznam v trestním rejstříku, nebylo proti ní zahájeno předběžné vyšetřování a nic nenavštědčovalo tomu, že daná osoba vyvíjí snahu zapojit se do obchodování s drogami, dokud nebyla oslovena policií (viz Teixeira de Castro, citovaný výše, § 38; potvrzeno v Edwards a Lewis proti Spojenému království, č. 39647/98 a 40461/98, rozsudek velkého senátu ze dne 27. 10. 2004, § 46 a 48; Khudobin proti Rusku, č. 59696/00, rozsudek ze dne 26. 10. 2006, § 129; Ramanauskas, § 56; a Bannikova, § 39; viz rovněž rozsudek Pyrgiotakis, § 21). Následující může být, v závislosti na okolnostech konkrétního případu, považováno za známku existence trestné činnosti nebo záměru: stěžovatelem prezentovaná znalost současných cen drog a schopnost získat drogy v krátké době (srovnej Shannon proti Spojenému království, č. 67537/01, rozhodnutí ze dne 6. 4. 2004) a peněžitý zisk stěžovatele z transakce (viz rozsudek Khudobin, § 134; a Bannikova, § 42).

116. Při stanovení hranice mezi legitimní infiltrací policie a podněčováním ke spáchání trestného činu bude Soud dále zkoumat otázku, zda byl stěžovatel vystaven nátlaku ke spáchání trestného činu. V případě drog je upuštění od pasivního přístupu ze strany vyšetřujících orgánů spojeno s takovým chováním, jako je převzetí iniciativy při kontaktování stěžovatele, obnovení nabídky navzdory jeho původnímu odmítnutí, naléhavé vyzývání, zvyšování ceny nad průměr nebo apelováním na soucit stěžovatele zmíněním abstinčních příznaků (viz mimo jiné rozsudky Bannikova, § 47; a Veselov a další proti Rusku, č. 23200/10 a 2 další, rozsudek ze dne 2. 10. 2012, § 92).

117. Soud dále uznal, že osoba může být podrobena policejní provokaci, i když nebyla v přímém kontaktu s policisty pracujícími v utajení, ale byla do trestného činu zapojena spolupachatelem, který byl policií přímo podněčován ke spáchání trestného činu (srov. Lalas proti Litvě, č. 13109/04, rozsudek 1. 3. 2011, § 41 a násl.). Za těchto okolností dojde k nepřipustné policejní provokaci, pokud jednání policie představovalo podněcování ke spáchání trestného činu i pro tuto další osobu (srov. výše uvedený rozsudek Lalas, § 45; a Grba proti Chorvatsku, č. 47074/12, rozsudek ze dne 23. 11. 2017, § 95). Soud v tomto směru zohlednil, zda je pro policii předvídatelné, že osoba přímo podněčovaná ke spáchání trestného činu pravděpodobně kontaktuje jiné osoby, aby se podílely na trestném činu, zda byly činnosti této osoby určeny rovněž jednáním policistů a zda zúčastněné osoby byly vnitrostátními soudy považovány za spolupachatele trestného činu (srov. Lalas, tamtéž; viz také Ciprian Vlăduț a Ioan Florin Pop proti Rumunsku, č. 43490/07 a 44304/07, rozsudek ze dne 16. července 2015, § 84–94, ve kterém Soud dospěl k závěru, že jak stěžovatel, který byl přímo v kontaktu s tajným agentem, tak spolupachatel byli podněčováni ke spáchání drogového trestného činu).

118. Při uplatňování výše uvedených kritérií Soud ukládá důkazní břemeno státním orgánům. Je na obžalobě, aby prokázala, že nedošlo k žádnému podněco-

vání za předpokladu, že obvinění proti obžalovanému nejsou zcela nepravděpodobná. V praxi může státním orgánům v plnění tohoto břemene bránit neexistence formálního povolení a dohledu nad tajnou operací. Soud v této souvislosti zdůraznil potřebu jasného a předvídatelného postupu schvalování vyšetřovacích opatření a jejich řádného dohledu. Soud považuje soudní dohled za nejvhodnější prostředek v případě tajných operací (viz výše uvedené rozsudky Bannikova, § 49–50; a Matanović, § 124; srovnej rovněž Edwards a Lewis, § 46 a 48).

119. Pokud by podle věcného testu k podněcování mohl Soud na základě dostupných informací s dostatečnou jistotou konstatovat, že vnitrostátní orgány vyšetřovaly činnosti stěžovatele v zásadě pasivně a nepodněcovaly jej ke spáchání trestného činu, postačovalo by to za normálních okolností k tomu, aby Soud dospěl k závěru, že následné použití důkazů získaných tajným opatřením v trestním řízení nevyvolává rozpor s čl. 6 odst. 1 Úmluvy (viz například Scholer proti Německu, č. 14212/10, rozsudek ze dne 18. 12. 2014, § 90; a Matanović, § 133).

iii) Procesní zkouška k podněcování

120. Za účelem posouzení, zda bylo řízení spravedlivé, Soud ve své aktuální judikatuře dále objasnil, že ve druhém kroku bude nutné přistoupit k procesnímu testu k podněcování, a to nejen v případě, kdy zjištění Soudu z testu věcné správnosti jsou z důvodu nedostatku informací ve spisu, nedostatečného zpřístupnění nebo rozporů ve výkladech událostí stranami neprůkazná, ale také za situace, kdy Soud na základě testu věcné správnosti zjistí, že stěžovatel byl podněcován k trestné činnosti [viz výše uvedený Matanović, § 134; a Ramanauskas v. Litva (č. 2), č. 55146/14, rozsudek ze dne 20. 2. 2018, § 62].

121. Soud použije procesní test k určení, zda vnitrostátní soudy učinily kroky nezbytné k odhalení okolností ohledně namítaného podněcování a zda v případě zjištění, že k podněcování došlo, nebo v případě, ve kterém obžaloba neprokázala, že by k němu nedošlo, byly přijaté závěry v souladu s Úmluvou (viz rozsudek Ramanauskas, § 70; Ciprian Vlăduț a Ioan Florin Pop, uvedený výše, § 87–88; a Matanović, § 135).

122. Přestože Soud obecně ponechává na vnitrostátních orgánech, aby rozhodly, jaký postup je třeba dodržet, když se soudy setkají s námitkou podněcování, naznačil, že při stížnosti na policejní provokaci bude v souladu s právem na spravedlivý proces, pokud při zjištění důvodnosti námitky o podněcování, bude takovéto zjištění zakládat povinnost soudu buď zastavit řízení z důvodu zneužití procesu, nebo vyloučit jakékoli důkazy získané podněcováním/policejní provokací, případně to bude vést k podobným následkům (srov. Bannikova, § 54–56; rozsudek Matanović, § 126; a Ramanauskas, § 59).

123. Soud v této souvislosti ve své ustálené judikatuře zejména zopakoval, že veřejný zájem na boji proti trestné činnosti nemůže ospravedlnit použití důkazů získaných v důsledku policejního podněcování, jelikož by tím obviněný byl vy-

staven riziku, že bude od samého počátku definitivně zbaven spravedlivého procesu (viz mimo jiné Teixeira de Castro, citovaný výše, § 35–36; Edwards a Lewis, citovaný výše, § 46 a 48; Vanyan, citovaný výše, § 46; Ramanauskas, citovaný výše, § 54; Bannikova, citovaný výše, § 34; a Furcht, citovaný výše, § 47 a 64). K dosažení spravedlivého procesu ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy, musí být vyloučeny všechny důkazy získané v důsledku policejního podněcování nebo musí být použitý postup s podobnými důsledky (viz Lagutin a další proti Rusku, č. 6228/09 a 4 další, rozsudek ze dne 4. 4. 2014, § 117; a Furcht, citovaný výše, § 64). Osoba nesmí být potrestána za trestnou činnost (nebo její část), která byla výsledkem podněcování ze strany státních orgánů (viz rozsudek Grba, § 103).

124. Soud proto uzavřel, že pokud bylo odsouzení stěžovatele za trestný čin založeno na důkazech získaných policejním podněcováním, nelze ani značně zmírnění trestu stěžovateli považovat za postup s obdobným důsledkem, jakým je vyloučení napadených důkazů (viz Furcht, citovaný výše, § 68–69). Kromě toho Soud stanovil, že přiznání k trestnému činu spáchanému v důsledku podněcování nemůže vymýt podněcování ani jeho účinky (viz Ramanauskas, § 72; a Bannikova, § 60).

b) Aplikace těchto zásad na projednávaný případ

i) *Ohledně MPS a druhého stěžovatele*

– *Věcná zkouška podněcování*

125. S ohledem na výše uvedené zásady je nutné, aby Soud nejprve přezkoumal, zda MPS a druhý stěžovatel byli policií podněcováni ke spáchání drogového trestného činu, za který byli odsouzeni, tedy zda na ně policie měla takový vliv, že je motivovala ke spáchání tohoto trestného činu, kterého by se jinak nedopustili. Soud na úvod poznamenává, že vnitrostátní soudy uznaly, že MPS a druhý stěžovatel byli policií k trestné činnosti podněcováni. Zatímco MPS byl v přímém kontaktu s tajným agentem policie a informátorem jednajícím podle pokynů policie, druhý stěžovatel s nimi neměl žádný přímý kontakt. Byl zapojen do dovozu drog MPS a byl usvědčen z napomáhání k drogovému trestnému činu spáchanému MPS. Soud musí určit, zda úkony policie týkající se MPS představovaly podněcování ke spáchání trestného činu podle judikatury Soudu ve vztahu k MPS a druhému stěžovateli.

126. Pokud jde o MPS, Soud podotýká, že podle zjištění krajského soudu došlo na počátku tajné operace k podezření, že MPS, který však neměl záznam v trestním rejstříku, by mohl obchodovat s heroinem, a to na základě oznámení informátora a informací získaných prostřednictvím odposlechu telefonu. Poté, co informátor M. vstoupil do kontaktu s MPS, se podezření z pokračujícího obchodu s drogami po

mnoho měsíců nepotvrdilo a orgánům bylo jasné, že MPS nemá žádné předchozí kontakty, které by mu umožňovaly získávat a obchodovat s drogami.

127. Policie přesto kontaktovala MPS prostřednictvím informátora M. a vyžadovala ho, aby organizoval dovoz drog prostřednictvím zdánlivě bezpečného kanálu plně kontrolovaného úřady, což probíhalo přibližně jeden a půl roku. Informátor M. měl značný finanční zájem na tom, aby byli MPS – a možní komplici – chyceni při závažném drogovém trestném činu kvůli poplatkům a bonusům příslibeným policií za jeho činnost. Zdánlivě bezpečným kanálem vytvořila policie nejen značnou pobídku pro obchodování s drogami: skutečnost, že drogy mohly být volně odebírány z velkých přepravních kontejnerů, a peníze, které byly vyplaceny policejnímu informátorovi M. a tajnému agentovi K. za jejich služby (každému po 50 000 eur) předvídatelně vedly k dovozu velkého množství drog. Konečně, mohl to být jen tento bezpečný dovozní kanál, který umožnil MPS a spolupachatelům organizovat dovoz drog s osobami, které shodou okolností v Nizozemsku poznal.

128. Pokud jde o druhého stěžovatele, přítele MPS, Soud poznamenává, že podle zjištění krajského soudu byl účastníkem dovozu drog, jelikož šlo o jeho známého v Nizozemsku, jehož prostřednictvím se shodou okolností MPS podařilo import zorganizovat. Druhý stěžovatel nemá z minulosti žádné relevantní odsouzení za trestné činy související s drogami, ani nebyl v souvislosti s drogovou trestnou činností prověřován, dokonce neexistovalo nic, co by naznačovalo, že má jakoukoliv predispozici k obchodování s drogami.

129. Jak potvrdila samotná policie, dalo se předvídat, že MPS, který s nimi byl v přímém kontaktu, kontaktuje další osoby k účasti na trestném činu, zejména osoby, které jej zkontaktují s dodavateli drog.

130. Při zkoumání toho, zda účast druhého stěžovatele na drogovém trestném činu byla založena jednáním policie, Soud konstatuje, že podle zjištění krajského soudu se druhý stěžovatel rozhodl přispět k dovozu drog MPS prostřednictvím přístavu Bremerhaven právě kvůli zdánlivě bezpečnému kanálu vytvořenému policií. MPS mu podrobně popsal dovoz za pomoci pracovníka přístavu, který se ukázal jako bezpečný a snadný způsob, jak vydělat velké peníze. Druhý stěžovatel byl usvědčen z přímého napomáhání drogovému trestnému činu spáchanému MPS. Jednání druhého stěžovatele je proto nutné považovat za určované vytvořením dovozního kanálu policií.

131. Soud proto dospěl k závěru – v tomto ohledu souhlasí se závěry vnitrostátních soudů a vlády – že MPS a druhý stěžovatel by nespáchali trestný čin bez vlivu státních orgánů. Došlo tedy k podněcování, jak je definováno v judikatuře Soudu podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy, ke spáchání drogového trestného činu, za který byli následně odsouzeni.

– *Procesní test k podněcování*

132. Vzhledem k zjištění, které bylo učiněno věcným testem, že jak MPS, tak druhý stěžovatel, byli vystaveni podněcování, musí Soud určit, zda bylo soudní řízení spravedlivé, a dále zkoumat, zda vnitrostátní soudy dospěly na základě těchto zjištění k závěrům, které jsou v souladu s Úmluvou, zejména zastavením řízení, vyloučením všech důkazů získaných policejní provokací nebo vyvozením podobných důsledků z těchto zjištění (viz odstavec 122–124).

133. Soud podotýká, že v projednávané věci krajský soud v souladu s tehdy ustálenou judikaturou Spolkového soudního dvora a před vynesením rozsudku Soudu ve věci Furcht proti Německu nepřerušil řízení a ani nevyloučil žádné důkazy. Pouze značně a měřitelně snížil trest MPS a druhého stěžovatele: MPS byl uložen trest odnětí svobody na čtyři roky a pět měsíců, přičemž bez podněcování by byl odsouzen k nejméně deseti letům vězení. Druhému stěžovateli byl uložen trest odnětí svobody na tři roky a sedm měsíců, avšak bez policejního podněcování k trestnému činu by byl odsouzen k trestu odnětí svobody ve výměře nejméně sedm let.

134. Soud konstatuje, že vláda tvrdila, že řízení před krajským soudem přesto splnilo požadavky čl. 6 odst. 1 Úmluvy, protože projednávaná věc se liší od Furcht proti Německu. Uvedený postoj zaujal i Spolkový ústavní soud, který zohlednil rovněž mezitím vydaný rozsudek Soudu ve věci Furcht proti Německu.

135. Soud podotýká, že stejně jako ve věci Furcht (citované výše, § 59, § 69), i v projednávané věci krajský soud zohlednil a použil důkazy přímo získané z podněcování k trestnému činu, a to výroky policejního informátora a tajného agenta, byť v projednávané věci měly tyto důkazy menší váhu. Dále podotýká, že v obou případech soudy prvního stupně uznaly vinu v zásadě na přiznání obžalovaných učiněných před soudem (viz výše uvedený rozsudek Furcht, § 14 a § 13).

136. Soud ve věci Furcht rozhodl, že musí být vyloučeny všechny důkazy získané v důsledku policejního podněcování nebo že musí být použit postup s podobnými důsledky. Toto je ten případ, kdy existuje souvislost mezi napadenými důkazy a podněcováním, která Soud vede k závěru, že obviněný byl zbaven spravedlivého procesu. Takovýto případ Soud shledal ve věci Furcht proti Německu, kde byl stěžovatel odsouzen po přiznání v hlavním líčení a po přečtení písemné zprávy tajných agentů.

137. V projednávané věci použil krajský soud výpověď tajného agenta a policistů, kteří měli dozor nad informátorem, a také zápisy ze zpráv od informátora. Ačkoli vláda tvrdí, že tyto důkazy byly nakonec použity k usvědčení MPS a druhého stěžovatele pouze pokud to nebylo v rozporu s přiznáním, Soud bere na vědomí zejména tvrzení druhého stěžovatele, že se přiznal, protože policejní informátor učinil částečně nepravdivá prohlášení jeho dozorujícím policistům, která byla policisty představena v hlavním líčení. Krajský soud potvrdil, že policejní informátor

částečně popsal události vedoucí k dovozu drog významně odlišným způsobem než obžalování před soudem. Zejména se to týkalo vlivu, který měl informátor na MPS, což bylo rozhodující pro zjištění, zda došlo k podněcování. Ukazuje se tedy, že MPS a druhý stěžovatel neměli žádnou možnost, aby odhalili skutečný rozsah podněcování, aniž by se nejprve k trestnému činu doznali.

138. Jelikož mezi přiznáními ke spáchání trestného činu a podněcováním vedoucím k jeho spáchání existovala úzká souvislost, měl krajský soud vyloučit nejen výpovědi tajného agenta a dozorců policistů a zápis ze zpráv od informátora, ale také přiznání MPS a druhého stěžovatele, nebo měl použít postup s podobnými důsledky. V odvolacím řízení bylo selhání soudu nižšího stupně v přijetí nezbytných důsledků ze zjištěného podněcování zopakováno federálním soudem, který uplatnil svou ustálenou judikaturu týkající se snížení trestu. Soud konstatuje, že oba tyto soudy vydaly svá rozhodnutí před výše uvedeným rozsudkem ve věci Furcht. Toto není případ federálního ústavního soudu, jehož rozsudek byl vyneseno několik měsíců po rozsudku Soudu ve věci Furcht. Soud konstatuje, že federální ústavní soud se intenzivně zabýval judikaturou Soudního dvora, včetně věci Furcht, ze které se snažil vyvodit poučení při rozhodování v dalších případech. Spolkový ústavní soud, i když uznal, že důkazy proti druhému stěžovateli, které byly výsledkem podněcování, nebyly zcela vyloučeny, se snažil v případě MPS a druhého stěžovatele odlišit od věci Furcht. Soud však na základě dostupných a nastiňných materiálů nevidí žádný důvod k rozlišení těchto případů.

139. Vnitrostátní soudy k zjištění o nepřípustné policejní provokaci neučinily adekvátní závěry, které by odpovídaly požadavkům čl. 6 odst. 1 Úmluvy, tudíž nelze akceptovat argument vlády, že vnitrostátní soudy v důsledku tohoto zjištění vyloučily všechny důkazy získané z podněcování nebo uplatnily postup s podobnými důsledky.

– Závěry

140. Soud připomíná, že si vyhradil rozhodnutí o otázce, zda vůči MPS a druhému stěžovateli bylo porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy zhojeno zmírněním trestu kvůli policejnímu podněcování.

141. Soud podotýká, že v souladu se svou aktuální judikaturou zkoumal otázku, zda vnitrostátní soudy přijaly adekvátní závěry ke svému zjištění, že MPS a druhý stěžovatel byli podněcováni ke spáchání trestných činů již v rámci procesního testu k podněcování podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Jelikož Soud dospěl k závěru, že tomu tak nebylo, MPS a druhý stěžovatel mohou stále tvrdit, že jsou oběti porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Z toho vyplývá, že předběžná námitka vlády týkající se ztráty statusu oběti musí být zamítnuta.

142. V důsledku toho došlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy, pokud jde o stížnosti prvního i druhého stěžovatele.

ii) Ohledně třetího stěžovatele

143. Při posouzení, zda byl třetí stěžovatel policií podněcován ke spáchání drogového trestného činu, za který byl odsouzen, Soud konstatuje, že nebyl v přímém kontaktu s policií nebo osobami jednajícími podle jejích pokynů. Přestože byl nedávno odsouzen za obchodování s drogami v Nizozemsku, úřady neměly žádné podezření, že se podílel na obchodování s drogami společně s MPS, když zahájily svoji operaci proti MPS. Třetí stěžovatel byl naverbován MPS.

144. Při zkoumání toho, zda úkony policie týkající se MPS představovaly podněcování ke spáchání trestného činu pro třetího stěžovatele, Soud podotýká, že bylo možné předvídat, jak bylo uvedeno výše, že MPS pravděpodobně kontaktuje jiné osoby za účelem účasti na obchodování s drogami, což byl i třetí stěžovatel, který byl obviněn z přepravy drog z Bremerhavenu do Berlína.

145. Pokud jde o to, zda bylo jednání třetího stěžovatele určeno postupem policie, Soud bere na vědomí jeho tvrzení, že v každém případě policejní provokace vůči MPS vedla k závažné chybě v trestním řízení týkajícím se protidrogové operace ve vztahu ke všem pachatelům. Soud však konstatuje, že ve své judikatuře (viz zejména odstavec 117 výše) shledal, že trestní řízení v návaznosti na tajné operace vyvolává problém ve vztahu k čl. 6 Úmluvy pouze v případě, že došlo k přímému nebo nepřímému podněcování osoby následně obviněné v takovém řízení. Z této judikatury nelze dovodit, že pokud tajná operace vede k podněcování jednoho z pachatelů, řízení automaticky vyvolává prolomení čl. 6 Úmluvy ve vztahu k dalším pachatelům, které konkrétním jednáním policie přímo a ani nepřímo nepřiměla k účasti na trestném činu.

146. Soud dále podotýká, že podle tvrzení třetího stěžovatele si tento byl rovněž vědom zdánlivě bezpečného kanálu pro dovoz drog, který mu popsal MPS při plánování trestného činu, což ho přesvědčilo k účasti na tomto trestném činu. Soud však konstatuje, že třetí stěžovatel byl odsouzen za to, že souhlasil s převzetím drog v bytě v Bremerhavenu a s jejich transportem do Berlína, čemuž předcházely jejich dovoz přes přístav, vyvedení z přístavu pomocí přístavního dělníka a odvezení do bytu. Na rozdíl od dovozu přes přístav policie tyto následné přepravní činnosti neovlivňovala a ani se na nich nijak nepodílela. Ačkoli pro třetího stěžovatele mohlo hrát určitou roli, že předchozí dovoz drog byl zdánlivě bezpečný, protože obecně to snižovalo riziko odhalení při vyzvednutí drog v bytě v Bremerhavenu, třetí stěžovatel využil příležitosti bez jakéhokoliv vlivu policie, kterým by měl být motivován k transportu drog z bytu v Bremerhavenu do Berlína. Třetí stěžovatel byl shledán vinným z nedovoleného držení drog, které mu byly svěřeny MPS, a z napomáhání a podněcování k obchodování s drogami MPS, jeho účast a aktivity nebyly založeny na postupu policie, která na něj také nevyvíjela žádný nátlak.

147. Soud v tomto směru souhlasí se závěry vnitrostátních soudů a vlády, a proto dospěl k závěru, že třetí stěžovatel nebyl podněcován ve smyslu judikatury Soudu podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy policií ke spáchání drogového trestného činu, za

který byl následně odsouzen. V této souvislosti Soud poznamenává, že na práci policejního informátora M. dohlížela policie na základě povolení státního zastupitelství a vztahují se na ni obecná ustanovení čl. 161 odst. 1 a 163 odst. 1 německého trestního řádu. Práce tajného agenta K. byla povolena berlínským okresním soudem v souladu s vnitrostátním právem podle čl. 110b odst. 2 německého trestního řádu. Toto povolení a dohled nad tajným jednáním umožnilo orgánům zbavit se důkazního břemene prokazujícího, že v případě třetího stěžovatele nedošlo k žádnému podněcování. Následné použití důkazů získaných tajným opatřením v trestním řízení proti třetímu stěžovateli proto nevyvolává problém podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

148. Vzhledem k závěru, že třetí stěžovatel nebyl obětí podněcování, není nutné zkoumat podpůrnou předběžnou námitku vlády týkající se ztráty jeho postavení oběti.

149. Ve vztahu k třetímu stěžovateli tedy nedošlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

– *Závěr*

150. Z výše uvedeného vyplývá, že k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy došlo u prvního a druhého stěžovatele, ve vztahu k třetímu stěžovateli toto porušení nenastalo.

VÝROK

Z těchto důvodů Soud jednomyslně

1. *Rozhoduje* o spojení stížností;
2. *Zamítá* námitku vlády ohledně prvního stěžovatele k jeho postavení oběti na základě námítky pod čl. 6 odst. 1 Úmluvy vztahující se k policejnímu podněcování;
3. *Rozhoduje* o připojení se k opodstatněnosti zbývajících předběžných námitek vlády a po přezkoumání jejich opodstatněnosti je zamítá;
4. *Deklaruje* stížnost prvního stěžovatele ohledně porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy a stížnosti druhého a třetího stěžovatele za přípustné;
5. *Prohlašuje*, že došlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy ve vztahu k prvnímu a druhému stěžovateli;
6. *Prohlašuje*, že vůči třetímu stěžovateli nedošlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy;

(Zpracovali JUDr. Antonín Drašík a JUDr. Adrian Matúš)

Tisk a distribuci zajišťuje Wolters Kluwer ČR, a. s., U nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3.

Ročně vycházejí 4 čísla. Cena základního předplatného je 1 190 Kč bez DPH.

Odpovědná redaktorka: PhDr. Mgr. Marie Novotná, tel. 246 040 417, 603 826 881,
e-mail: marie.novotna@wolterskluwer.com

Administrace předplatného: Wolters Kluwer ČR, a. s., U nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3
e-mail: zakaznicke@wolterskluwer.com

Distribuce: CASUS direct mail, a. s., Žilinská 5/2773, 141 00 Praha 4

Tisk:

SERIFA®

Vytištěno na 100%
recyklovaném papíru se
značkou Eco-label EU.